

ELS INVISIBLES

Una aproximació al Treball Sexual Masculí
des de l'Educació Social

MARC ROIG ROCA

4t Educació Social - Treball de Fi de Grau

Tutor: Carlos Sánchez-Valverde

Facultat d'Educació - UB

Juny 2015

*Ella está en el horizonte.
Yo me acerco dos pasos y ella se aleja dos pasos.
Camino diez pasos y el horizonte corre diez pasos más allá.
Por mucho que yo camine, nunca la alcanzaré.
¿Para qué sirve la utopía? Para eso sirve: para caminar.*
Eduardo Galeano (Ventana sobre la utopía)

1

Agraïments

Primer de tot, vull agrair al meu tutor Carlos Sánchez-Valverde tot el seu suport i els consells durant la realització d'aquest treball, que m'han ajudat a posar ordre quan tot semblava un caos. De la mateixa manera, agrair als diferents professors que durant aquests quatre anys m'han anat acompanyant i transmetent els seus coneixements per fer de mi l'educador que vull ser, en especial a Olga Cabrera, Mònica Gijón, Asunción López, Violeta Núñez, Vanessa Soria i Carles Vila.

A les meves *Amigas de la Mañana* Anna, Belén i Emma, per fer que aquests anys hagin estat tan especials, i a l'Ignasi, per les estones de *desahogo* i riures a la universitat i al *Bayt*. Sense vosaltres aquests quatre anys no haurien estat el mateix!

Finalment agrair a la meva família, Albert, Imma, Xavi, Roc i Estela; als meus companys, Dani i Jose; a l'Helena per estar sempre que l'he necessitat; a les meves reines, Joan i Jordi; i en especial a tu Laura, per ser com ets, per tots aquests anys al meu costat i pels que vindran.

Moltíssimes gràcies!

Abreviacions i sigles

ABITS: Abordatge Integral del Treball Sexual.

AI: Amnistia Internacional.

AIEJI: Associació Internacional d'Educadors Socials.

App: Aplicació per a telèfons mòbils.

ASEDES: Associació Estatal d'Educació Social.

BCN: Barcelona ciutat.

CAP: Centre d'Atenció Primària.

DDHH: Drets Humans.

IEC: Institut d'Estudis Catalans.

ITS: Infecció de Transmissió Sexual.

LGBTI: en referència al col·lectiu de persones Lesbianes, Gais, Bisexuals, Transsexuals o Intersexuals.

MTS: Malaltia de Transmissió Sexual.

OMS: Organització Mundial de la Salut.

RAE: Real Acadèmia Espanyola.

TFG: Treball de Fi de Grau.

TS: Treballador/a sexual (subjecte) o Treball sexual (acció), en funció del context.

TSF: Treballadora sexual femenina.

TSM: Treballador sexual masculí.

TST: Treballador/a sexual transsexual.

UB: Universitat de Barcelona.

VIH: Virus d'Immunodeficiència Humana.

VIH+: referència a la persona infectada amb el VIH.

Relació de gràfics i taules

Gràfic 1: Perspectives politicosocials. P.18

Gràfic 2: Classificació dels espais d'exercici del treball sexual. P.20

Gràfic 3: Organitzacions que col·laboren amb l'agència ABITS. P.50

Taula 1: Relació i dades de contacte de les organitzacions que aborden el treball sexual a Barcelona. P.47

Sumari

Agraïments	1
Abreviacions i sigles.....	2
Relació de gràfics i taules.....	2
Sumari	3
Resum	4
Abstract.....	4
1.- Aclariments i especificacions terminològiques	5
2.- Introducció i justificació.....	7
3.- Metodologia	9
4.- Marc Teòric.....	13
4.1.- Introducció al marc teòric	13
4.2.- Aproximació teòrica a l'Educació Social.....	13
4.3.- Legislació referent al treball sexual	15
4.4.- Perspectives politicosocials	17
4.5.- Els espais on s'exerceix el treball sexual masculí.....	20
4.6.- L'estigmatització del treball sexual masculí.....	28
4.7.- El treball sexual masculí i el VIH-Sida	34
5.- Els Treballadors Sexuals Masculins i les seves característiques	38
5.1.- Particularitats dels treballadors sexuals masculins	40
5.2.- Classificació dels treballadors sexuals masculins.....	44
6.- Atenció al treball sexual des de les organitzacions de Barcelona.....	47
6.1.- Relació d'organitzacions	47
6.2.- El Pla i l'Agència ABITS	48
6.3.- Les organitzacions que treballen amb treballadors sexuals masculins.....	51
7.- Propostes per a treballar amb el col·lectiu de treballadors sexuals masculins des de l'Educació Social ...	54
7.1.- Espai de trobada per a treballadors sexuals masculins	54
7.2.- Aportacions per a un projecte de pis d'acollida per a treballadors sexuals	56
7.3.- Incorporació dels treballadors sexuals masculins a ABITS	60
8.- Conclusions de la recerca.....	62
9.- Conclusions generals del TFG.....	65
10.- Bibliografia i referències	68
11.- Annexos.....	72
11.1.- Estat legal de la qüestió.....	72
11.2.- Webcliente	79
11.3.- ProtegerSex.....	80
11.4.- Funcions i competències dels/les educadors/es socials.....	81

Resum

El treball sexual masculí és un món complex que mai no ha estat gaire analitzat ni atès. Aquest TFG pretén fer una aproximació al tema des de l'educació social, tot repassant la legislació referent al treball sexual, les diferents perspectives politicosocials que guien els discursos i abordatges del treball sexual, els espais on s'exerceix, l'estigmatització a què aquests homes estan sotmesos i el fenomen del VIH-Sida entre treballadors sexuals. D'altra banda, també es busca 4 establir unes particularitats comuns i una classificació d'aquestes persones en funció de com entenen ells mateixos el treball sexual. Un altre dels punts tractats és l'anàlisi de l'abordatge que es fa d'aquest col·lectiu des de les organitzacions socials de Barcelona. Finalment, es plantegen tres propostes per a treballar amb el col·lectiu des de l'educació social.

Paraules clau: Treball Sexual Masculí; Educació Social; Invisibilitat; Estigmatització; VIH-Sida; Abordatge Educatiu.

Abstract

Male sex work has usually been an understudied subject. This project tries to approach the issue from a social education perspective, reviewing current sex work legislation, the different socio-political outlooks that guide the sex work discourse, the places where it's practiced, the stigmatization these men are subject to and HIV-AIDS among sex workers. Moreover, I also try to establish a common set of characteristics within those men and to classify them based on their own consideration of sex work. Another topic is the analysis of which services Barcelona organizations offer to this community. Finally, I propose three ways to work with male sexual workers from the social education point-of-view.

Keywords: Male Sex Work; Social Education; Invisibility; Stigmatization; HIV-AIDS; Educational Approach.

1.- Aclariments i especificacions terminològiques

Quan volem fer referència a un concepte, sovint trobem que existeix una ampla varietat de paraules per referir-nos-hi, i tot i que algunes es poden identificar ràpidament com a 'inadequades' o 'políticament incorrectes', n'hi ha d'altres que esdevenen gairebé sinònimes, i la diferència entre unes i altres pot recaure en matisos pràcticament insignificants. És per això que en aquest apartat crec adequat explicar la raó perquè al llarg del treball utilitzo unes paraules concretes i no unes altres a l'hora de fer referència a diferents conceptes:

5

'Prostitució' o 'Treball Sexual'?

Com es pot veure al cercar aquests dos termes tant al diccionari de la RAE (2014) com al del IEC (2007), el terme reconegut és 'prostitució' i no 'treball sexual'. Així, doncs, podem veure que el primer defineix la prostitució com "activitat a què es dedica qui manté relacions sexuals amb altres persones, a canvi de diners", mentre que l'IEC (2007) la defineix com "pràctica d'avenir-se, d'una manera habitual i professional, a mantenir relacions sexuals amb finalitats de lucre".

Històricament, el concepte 'prostitució' ha anat acompanyat d'una sèrie d'idees preconcebudes i d'estereotips negatius que s'han traduït en una estigmatització del concepte mateix i de les persones que s'hi dediquen. Per això, podem parlar de la criminalització i/o victimització que s'aplica al terme (Salmerón, 2011). En canvi, la denominació 'treball sexual' busca dignificar el concepte, equiparar-lo a la resta de feines i reivindicar una sèrie de drets que, com a qualsevol altra professió, haurien d'existir. És per aquesta raó que en el TFG faré referència al concepte 'treball sexual' i no pas a 'prostitució', atès que amb això pretenc fer una reivindicació explícita dels drets que, segons el meu parer, s'haurien d'atorgar a aquests/es professionals, en sintonia amb la perspectiva politicosocial laboral que explicaré més endavant, i amb l'afany de defugir de tots els estereotips lligats al terme 'prostitució'.

Cal destacar que a la gran majoria de documents oficials consultats i esmentats en aquest treball, com ara tota la bateria legislativa que regula aquest camp professional, es parla de 'prostitució' i no de 'treball sexual'. Únicament el Pla ABITS utilitza ambdós conceptes indistintament, entenent-los com un mateix.

'Prostitut', 'Treballador Sexual Masculí' o 'Treballador Sexual'?

De la mateixa manera que passa amb els termes que acabo de mencionar, quan es vol fer referència a la persona que es dedica al treball sexual, el concepte recollit tant per la RAE (2014) com per l'IEC (2007) és 'prostitut/prostituta', essent en el primer cas la "persona que manté relacions sexuals a canvi de diners" i, el segon, la "persona que es dedica a la prostitució". Per tant, i en coherència amb el que acabo de

comentar en referència als termes 'prostitució' i 'treball sexual', en aquest TFG utilitzaré els termes 'Treballador Sexual Masculí', 'Treballador Sexual' o simplement 'Treballador'.

'ITS' o 'MTS'?

Sovint hi ha confusió en la forma en què ens referim a les malalties o infeccions que es transmeten a través de les relacions sexuals. El terme Malaltia de Transmissió Sexual (MTS) ha estat el més utilitzat tradicionalment. Això no obstant, d'un temps ençà l'ús del terme 'Infecció de Transmissió Sexual' (ITS) ha augmentat degut a que té un significat més ampli: per exemple, una persona pot estar infectada d'un virus de transmissió sexual i no desenvolupar mai la malaltia al llarg de la seva vida. És per aquest motiu que l'OMS (2013) recomana utilitzar el terme ITS en comptes de MTS i, per tant, en aquest treball utilitzaré el concepte d'Infecció de Transmissió Sexual.

6

Sexe Segur:

Entenem per sexe segur el conjunt de pràctiques sexuals en les quals es prenen mesures per a evitar la transmissió d'agents infecciosos que es poden propagar per via sexual. (Optimot, 2015)

Homofòbia:

Són totes aquelles conductes discriminatòries que consisteixen en opinar, tenir una actitud o dur a terme una acció contra una persona o un grup per la seva orientació sexual. (Dept. Educació, 2015)

Professionals:

Al llarg del TFG, en parlar de 'professionals' em refereixo als diferents agents socials que treballen amb el col·lectiu de TSM, des de les diferents organitzacions que existeixen.

2.- Introducció i justificació

Quan es parla de treball sexual, la imatge que sovint ens ve al cap és la d'una noia jove que exerceix el treball sexual a clubs o al carrer, associada a un context degradat del qual és víctima i on hi ha un agressor clar: l'home com a client i l'home com a proxeneta. Aquesta imatge estereotipada és la que, de forma més o menys conscient, s'ha anat transmetent a la nostra societat des dels mitjans de comunicació, els discursos polítics i socials, la literatura, el cinema, els videojocs, etc.

Això no obstant, si bé és cert que aquesta imatge estereotipada, en alguns casos, pot ser real, en altres casos no és així. El treball sexual és tan divers com ho són totes les persones que l'exerceixen. Hi ha dones que l'exerceixen de manera forçada i n'hi ha que ho fan de forma totalment lliure i voluntària; n'hi ha que ho fan en un entorn degradat i n'hi ha d'altres que ho fan en entorns dignificats. En definitiva, hi ha moltes realitats diferents quan ens referim al treball sexual, i el que és més important: no només es tracta de dones, sinó que també hi ha transsexuals, masculins i femenins, i homes. Sí, també hi ha homes que exerceixen el treball sexual, i ells són l'objecte d'estudi d'aquest Treball de Fi de Grau. Són els anomenats Treballadors Sexuals Masculins, col·loquialment denominats "*putos*" o "*chaperos*".

Quan es parla de treball sexual, els homes que l'exerceixen són els grans oblidats, perquè l'home només es concep com a client del treball sexual femení, i gairebé mai com a client d'un altre home que exerceix o com a treballador sexual mateix. Això es pot observar, per exemple, si ens fixem en l'escàs nombre d'estudis que aborden aquest col·lectiu, tant a Catalunya com a l'Estat espanyol, o en la invisibilitat del col·lectiu en els discursos politicsocials, als mitjans de comunicació i fins i tot a la universitat mateixa. Dins del grau d'Educació Social, en tractar aquest tema (tot i que no s'hi aprofundeix gaire), sempre es dona per suposat que les persones que exerceixen el treball sexual són dones. De fet, en la meua experiència com a estudiant d'Educació Social a la Universitat Autònoma de Barcelona i, posteriorment, a la Universitat de Barcelona, mai no he sentit a parlar dels homes com a treballadors sexuals. Aquesta, doncs, ha estat la motivació principal que m'ha dut a escollir la temàtica del TFG: haver detectat la necessitat de fer visible aquest col·lectiu entre els Educadors Socials, tant a la universitat com a la nostra pràctica laboral. Trobo que aquest pot ser un primer pas per a lluitar contra la vulnerabilitat a què estan sotmesos els treballadors sexuals en ser invisibles als ulls de la nostra societat.

Malgrat això, essent conscient que l'abordatge integral del treball sexual masculí (tot i acotar-lo a la ciutat de Barcelona) esdevindria una tasca complexa que requeriria de més temps de què dispenso per a aquest treball, he decidit construir el TFG com a punt de partida d'un repte més ampli que podria ser assolit amb més temps, mitjançant un màster o un doctorat.

Així, doncs, l'objectiu general d'aquest treball és realitzar una recerca primària sobre l'estat de la qüestió i establir un marc teòric profund, a través del qual es pugui acabar elaborant un pla d'abordatge que ens permeti treballar amb el col·lectiu de treballadors sexuals masculins des de l'Educació Social. La nostra tasca com a educadors, però, és la de realitzar una aproximació individual tenint en compte que es tracta d'un col·lectiu altament heterogeni. Per això, és necessari que la pràctica educativa que es dugui a terme amb ells parteixi dels plans individualitzats, atès que cal evitar les generalitzacions que ens poden dur a identificar necessitats erròniament i, a partir d'aquí, a extreure conclusions poc properes a la realitat, basades en estereotips i tòpics.

8

En aquest TFG faré un repàs de l'estat legal i politico-social de la qüestió; una aproximació a la realitat del treball sexual masculí analitzant els diferents espais on s'exerceix; una anàlisi de l'estigmatització a què aquests homes estan sotmesos i en quin gran aquest col·lectiu es veu afectat pel VIH-Sida; una proposta de classificació dels treballadors sexuals i les seves característiques. D'altra banda, també faré una anàlisi de l'atenció que es dona al col·lectiu de treballadors sexuals des de les diferents organitzacions socials de la ciutat de Barcelona. Per acabar, plantejaré tres propostes per a treballar amb el col·lectiu sota la mirada de l'Educació Social, és a dir, tres possibles línies d'actuació amb visió de futur que, tot i que en cas d'aplicar-les s'haurien de desenvolupar amb més profunditat, crec que és interessant fer-ne uns primers apunts en aquest treball.

És important destacar que, després de llegir els diferents estudis que fan referència a aquest col·lectiu, i que aniré comentant durant el treball, he pogut observar que la majoria de treball teòric que existeix en referència als treballadors sexuals està realitzat a partir de l'associació d'aquest col·lectiu amb el VIH-Sida. És per aquesta raó que en aquest treball vull fugir d'aquesta associació simplista, perquè si bé és cert que és un col·lectiu amb taxes altes de casos de VIH+, aquest fet no és el que defineix els treballadors sexuals, sinó que es tracta d'un element més a tenir en compte, entre molts d'altres, a l'hora de treballar amb aquest col·lectiu des de l'Educació Social, ja que en cas contrari en fomentariem l'estigmatització.

3.- Metodologia

L'objectiu general d'aquest TFG, tal i com he comentat al punt anterior, és el de realitzar una recerca primària referent al treball sexual masculí a Barcelona, a través de la qual poder establir un marc teòric per a fonamentar un posterior pla d'abordatge i de treball amb aquest col·lectiu des de l'Educació Social. D'aquesta manera una de les primeres coses que he fet és definir quin paradigma cal seguir per a desenvolupar aquest treball. Entenem per paradigma:

Un punt de vista o manera de mirar, analitzar i interpretar els processos educatius que tenen els membres d'una comunitat científica i que es caracteritza pel fet de que tant científics com pràctics comparteixen un conjunt de valors, postulats, finalitats, normes, llenguatges, creences i formes de percebre i comprendre els processos educatius. (De Miguel, 1988, p.66)

9

Així, doncs, en aquest TFG he volgut fugir de la visió científica del paradigma positivista, entre d'altres raons, pel fet que comenta Rafael Bisquerra:

La naturalesa dels fenòmens humans i socials és complexa i canviant, i està vinculada a uns contextos comunitaris i socials, sempre singulars, que impossibiliten la pretesa objectivitat del mateix procés de la investigació i les explicacions de valor universal sobre la realitat educativa, molt mediatitzada per aquells contextos i difícilment encasellable en esquemes preestablerts. (Bisquerra, 2012, p.73)

Seguint la classificació que realitza Bisquerra (2012) sobre els paradigmes, en aquest treball he seguit un paradigma 'híbrid' entre l'interpretatiu i el sociocrític. Segons la vessant interpretativa, s'entén la naturalesa dels processos humans com quelcom dinàmic, des d'un punt de vista holístic, fugint de qualsevol finalitat universalitzadora i es centra, per tant, en "la comprensió en profunditat dels casos particulars des d'una perspectiva cultural i històrica" (Bisquerra, 2012, p.74). D'altra banda, la vessant sociocrítica pretén realitzar una lectura crítica amb l'*statu quo* i transformar les pràctiques que es duen a terme, en aquest cas amb el col·lectiu de treballadors sexuals masculins, entenent que el procés de recerca ha d'anar orientat al canvi de la realitat que s'està investigant "rebutjant la idea de la investigació separada del compromís polític" (Bisquerra, 2012, p.75).

La metodologia emprada en aquest treball és la qualitativa perquè, tal i com diu M. Paz Sandín, s'entén com "una activitat sistemàtica orientada a la comprensió en profunditat de fenòmens educatius i socials, a la transformació de pràctiques i escenaris socioeducatius, a la presa de decisions i també cap el descobriment i desenvolupament d'un cos organitzat de coneixement" (Sandín, 2003, p.123).

En conseqüència, l'elaboració d'aquest TFG ha estat un procés llarg (fruit d'hores de lectura, anàlisi i reflexió) en què he seguit diferents fases fins arribar a les conclusions finals, tal i com explico a continuació:

Repàs bibliogràfic: La primera tasca que he realitzat ha estat un repàs bibliogràfic a partir de fonts d'informació primàries, com ara diferents estudis, treballs, informes, etc., referents al treball sexual masculí. Aquestes fonts m'han servit per fonamentar i construir el marc teòric i el gruix del treball. Accedir a aquestes fonts primàries no ha estat fàcil, i per a fer-ho he hagut d'informar-me, mitjançant la cerca per Internet de les diferents entitats que treballen amb el col·lectiu i els estudis i treballs que en fan referència. M'ha ajudat molt el suport del tutor del TFG, Carlos Sánchez-Valverde, i un altre professor de la UB especialitzat en el col·lectiu de TSM, Oscar Guasch, que m'han facilitat gran part de la bibliografia emprada.

10

Realització d'entrevistes: Una part fonamental del TFG han estat les entrevistes realitzades a diferents professionals que treballen amb persones que exerceixen el treball sexual. A continuació, cito les persones entrevistades:

- Tomás Balbas (Balbas, 2015): educador social encarregat del programa Àmbit HOME de la Fundació Àmbit Prevenció de la ciutat de Barcelona.
- Montse Neira (Neira, 2015): treballadora sexual, llicenciada en Ciències Polítiques i activista pro-drets laborals dels/les treballadors/es sexuals a través de col·lectius com *Prostitutas Indignadas*.
- Luis Villegas (Villegas, 2015): tècnic en salut sexual encarregat del programa ProtegerSex de l'organització barcelonina *Stop Sida*, amb una experiència àmplia amb el col·lectiu de TSM.
- Iván Zaro (Zaro, 2015): sociòleg i treballador social coordinador de l'organització *Imagina MÁS* de Madrid, expert en treball sexual masculí.

Aquestes quatre entrevistes m'han servit per a fonamentar part del que comento al llarg del treball i per conèixer de primera mà la realitat del TSM i el seu abordatge. Excepte l'entrevista amb la Montse Neira, que ha estat de forma virtual, les altres tres han estat presencials: dues a Barcelona i una altra a Madrid. El tipus d'entrevistes realitzades han estat el que Bisquerra (2012) cataloga com a entrevista semiestructurada, ja que no hi havia una bateria de preguntes preestablerta, sinó que només he fet servir un guió breu per a establir quina informació en volia obtenir. Les preguntes, doncs, han estat obertes, per tal d'obtenir una informació el més rica possible.

En el treball no incloc les transcripcions de les entrevistes per dues raons. La primera és per aspectes pràctics: han estat entrevistes llargues, d'entre 45 minuts la més curta fins a dues hores i mitja la més llarga. Per tant, resulta poc viable fer-ne una transcripció escrita. La segona raó és que en tots els casos vaig acordar amb els entrevistats no transcriure les seves respostes, per facilitar, així, la màxima sinceritat i comoditat durant la conversa.

A part de les entrevistes amb els experts en el camp, també he utilitzat entrevistes a treballadors sexuals. Tots els noms que apareixen són ficticis per garantir l'anonimat dels entrevistats. He realitzat les entrevistes de tres maneres diferents:

11

- Presencialment: He realitzat una entrevista presencial amb un noi que exerceix el treball sexual de forma puntual, en Dani (2015).
- Virtualment: He aprofitat una entrevista que vaig realitzar el curs passat per una altra assignatura a en Raül (Roig, 2013). Aquesta entrevista, per impossibilitat de fer-la de forma presencial, la vaig realitzar per correu electrònic.
- Anàlisi d'entrevistes realitzades prèviament: Davant la dificultat que suposa realitzar entrevistes a treballadors sexuals amb els mitjans de què dispo, he aprofitat entrevistes realitzades per altres persones per a extreure'n paràgrafs que he trobat rellevants. Em centraré en sis testimonis que apareixen a l'estudi de Chacón, Peláez, i Zaro (2006) sobre diferents treballadors sexuals: en Carlos, en Damián, en Felipe, en Guillermo, en Manolo i en Paco.

És important remarcar que els fragments d'entrevista que apareixen al treball estan escrites en castellà, he volgut seguir aquest criteri per respectar la llengua original i evitar distorsionar els missatges.

Visita de diferents organitzacions: Paral·lelament a les entrevistes a professionals i experts en TSM, he visitat diferents organitzacions que atenen persones que exerceixen el treball sexual, per tal de veure com treballen i aborden el col·lectiu. Així, doncs, per una banda he visitat organitzacions de Barcelona: *Lloc de la Dona*, *Fundació Àmbit Prevenció*, *Fundació APIP-ACAM* i *Stop Sida*; d'altra banda també he visitat organitzacions de Madrid: *Colectivo Hetaira*, *Imagina MÁS*, i *la Fundación Triángulo*.

Recerca virtual: Una part d'aquest treball ha estat la recerca via Internet i App per veure de primera mà els espais virtuals on es mouen els TSM. En entrar en algunes d'aquestes webs sense registre previ, he pogut veure quin tipus de perfils hi ha i les seves característiques. En canvi, a d'altres m'he hagut de registrar i crear un perfil per a poder-hi accedir, com ara els portals web de contactes *Planet Romeo* o *Gay Royal*, o les App *Grindr*, *Scruff* o *Bender*.

Redacció del treball: Un cop realitzada tota aquesta feina comentada fins el moment, he començat a escriure el gruix del treball, tal i com està estructurat al sumari entre els punts 4 i 7. Per a fer la redacció he intentat utilitzar un llenguatge planer i fàcil d'entendre, evitant tot el possible les redundàncies, i fent-ho de la forma més resumida possible, ja que és un tema molt ampli per tractar dins la limitació de pàgines establerta.

Elaboració de les conclusions: Finalment, he elaborat les conclusions tant de la recerca com de les conclusions generals del TFG. A les primeres m'he centrat en els resultats de l'estudi i anàlisi de la bibliografia, de les entrevistes i les recerques realitzades. A les segones he comentat tot allò referent al que ha suposat per a mi la realització d'aquest treball, les dificultats amb què m'he trobat i les potencialitats del mateix.

12

4.-Marc Teòric

4.1.- Introducció al marc teòric

En aquest apartat parlaré dels diferents punts que segons el meu parer estableixen el marc teòric del TFG. D'aquesta manera començaré fent una aproximació teòrica a l'Educació Social, la seva definició i les funcions dels/les educadors/es socials. Seguidament repassaré la legislació referent al treball sexual que hi ha vigent actualment a nivell espanyol i català, i fins i tot a l'europeu, perquè sovint aquest tema porta a confusions sobre quines lleis hi ha al respecte o, fins i tot, si n'hi ha. Per tant, amb aquest repàs a l'estat legal de la qüestió pretenc aclarir aquests dubtes.

13

D'altra banda, comentaré breument les quatre perspectives politicosocials existents a l'hora d'abordar el treball sexual, en base a la classificació que fan Osborne (2004) i Lousada (2005). El següent punt a tractar són els diferents espais en què es mou el treball sexual, els quals es compten amb unes realitats i unes característiques ben diferents entre si que cal entendre i comprendre per tal d'abordar el treball sexual de la manera més adequada.

Finalment he reservat dos punts per a parlar de dos temes que crec que són comuns a la gran majoria de treballadors sexuals. El primer és el referent a l'estigmatització a què estan sotmesos aquests treballadors degut a l'homofòbia que hi ha a la societat, al tabú que suposa el sexe anal, als estereotips associats als diferents rols sexuals dins de les relacions sexuals home-home i, finalment, a l'estigmatització que hi ha subjecte al concepte de 'puta' mateix. El segon punt comú a la majoria de treballadors sexuals és el VIH-Sida: el gran risc de contagi a què estan exposats degut a la seva pràctica laboral i els alts percentatges de casos de VIH+ que s'han detectat des de diferents organismes.

4.2.- Aproximació teòrica a l'Educació Social

Establir una definició d'Educació Social genera un debat on cada autor parteix de la seva concepció del terme mateix. Així, doncs, hi ha qui la defineix com "una disciplina pedagògica, com una professió, com una acció o intervenció socioeducativa, o com un dret de la ciutadania" (Cacho, Sánchez-Valverde, i Usurriaga, 2014, p.2). A més, hi ha dos organismes que han establert dues definicions diferents per al terme 'Educació Social'. Per una banda trobem la definició d'AIEJI que l'entén com una teoria o ciència i, per altra banda, la d'ASEDES, que la defineix com una professió:

“Teoria de com les condicions psicològiques, socials i materials, i diferents orientacions de valors promouen o dificulten el desenvolupament i el creixement, la qualitat de vida i el benestar de l'individu o del grup.” (AIEJI, 2005, p.7)

“Dret de la ciutadania que es concreta en el reconeixement d'una professió de caràcter pedagògic, generadora de contextos educatius i accions mediadores i formatives, que son àmbit de competència professional de l'educador social i que possibilita:

- La incorporació del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials, entesa com el desenvolupament de la sociabilitat i la circulació social.
- La promoció cultural i social, entesa com a obertura a noves possibilitats de l'adquisició de béns culturals, que amplii les perspectives educatives, laborals, d'oci i participació social.” (ASEDES, 2007, p.11)

14

No obstant això, Cacho, Sánchez-Valverde, i Usurriaga defineixen l'Educació Social de forma que n'englobi les diferents concepcions:

L'Educació Social és:

- Una disciplina pedagògica que participa de la teoria (ciència) de com les condicions psicològiques, socials i materials, i diferents orientacions de valors, promouen o dificulten el desenvolupament i el creixement, la qualitat de vida i el benestar de l'individu o del grup.
- Que s'articula socialment com una professió generadora de contextos educatius i accions mediadores i educatives que possibiliten:
 - La incorporació del subjecte de l'educació a la diversitat de les xarxes socials, entesa com el desenvolupament de la sociabilitat i la circulació social.
 - La promoció cultural i social, entesa com el reconeixement d'allò propi i l'obertura a noves possibilitats de l'adquisició de béns culturals, que amplien les perspectives educatives, laborals, d'oci i la participació social.
- I que sociopolíticament actua com Dret de la ciutadania de les persones. (Cacho, Sánchez-Valverde, i Usurriaga, 2014, p.14)

Un cop establerta una definició de què és l'Educació Social, podem veure en el Codi Deontològic (ASEDES, 2007) que les funcions dels/les educadors/es socials es poden articular en base a sis eixos, i de cada eix se'n desprenen les diferents competències que ha de tenir un/a educador/a social. Aquests sis eixos són: la transmissió, formació, desenvolupament i promoció de la cultura; la generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials; la mediació social, cultural i educativa; el coneixement,

anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius; el disseny, implementació i avaluació de programes i projectes educatius; i la gestió, direcció, coordinació i organització d'institucions i recursos educatius. Per tant, les competències que hem de tenir els/les educadors/es socials són molt diverses i esmentar-les aquí resultaria quelcom molt extens que ens allunyaria de l'objectiu d'aquest treball. Malgrat això, a l'annex 11.4. reproduïxo un quadre resum de les diferents funcions i competències recollides al Codi Deontològic.

4.3.- Legislació referent al treball sexual

En aquest apartat faré un breu repàs a la legislació actualment vigent referent al treball sexual tant a nivell municipal, autonòmic, estatal i europeu. A l'annex 11.1 hi ha una versió més detallada i extensa de tot el que comentaré en aquest apartat.

Legislació referent a l'àmbit territorial de l'estat espanyol i europeu

Quan es fa un repàs a l'estat legal del treball sexual a l'estat espanyol, sovint es destaca que hi ha una situació de buit legal o d'alegalitat. En canvi, això no és del tot cert, ja que podem trobar fins a tres lleis espanyoles al respecte: la més recent és la Llei Orgànica 4/2015 (2015) de protecció de la seguretat ciutadana; la Llei Orgànica 10/1995 (1995) del Codi Penal; i la Llei Orgànica 4/2000 (2000). Cal dir també que aquesta última llei es fonamenta alhora en el Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans (2005).

Pel que fa a la **Llei Orgànica 4/2015** (2015), coneguda popularment com a Llei Mordassa, a l'article 36 es tipifica com a infraccions greus la sol·licitud o acceptació de serveis sexuals retribuïts per part del demandant a zones de trànsit públic pròximes a llocs destinats a l'ús per part de menors, com centres educatius, parcs infantils, espais d'oci accessibles a menors d'edat, o bé quan aquestes conductes puguin generar un risc per a la seguretat vial. Paral·lelament a l'article 39 de la mateixa llei, s'estableix la sanció econòmica referent a aquest tipus d'infracció.

D'altra banda, si ens remetem al Codi Penal, trobem que dins la **Llei Orgànica 10/1995** (1995) al capítol V referent als *Delictes relatius a la prostitució i la corrupció de menors*, als articles 187, 188 i 189 s'aborda el treball sexual establint quines practiques són sancionables i les seves penes. La tercera llei d'àmbit estatal que comento és la **Llei Orgànica 4/2000** (2000) que fa referència als drets i llibertats dels estrangers a

l'Estat espanyol i la seva integració social, a través dels articles 59 i 59 bis on es tracta el tema de la prostitució, l'abordatge contra les xarxes organitzades i les víctimes de tracta d'éssers humans.

Tal i com he comentat, la Llei Orgànica 4/2000 fa referència al **Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'éssers humans** (2005) concretament als articles 10, 11 i 12 del capítol III sobre les mesures destinades a protegir i promoure els drets de les víctimes, garantint la igualtat entre les dones i els homes.

Legislació referent a l'àmbit territorial de Catalunya

16

A Catalunya hi ha un marc legislatiu propi referent al treball sexual que està guiat pel Decret 217/2002 (2002), el qual regula els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució. Derivat d'aquest decret, hi ha l'Ordre PRE/335/2003 (2003), que estableix una Ordenança Municipal tipus, sobre els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució i, finalment, trobem l'Ordenança de Civisme (2006) de l'Ajuntament de Barcelona que inclou alguns articles referents al treball sexual.

Així, doncs, si ens remetem al **Decret 217/2002** (2002) podem veure que es busca regular els locals de pública concurrència on es presti qualsevol tipus de servei de naturalesa sexual, per tal d'establir les condicions i els controls higienicosanitaris necessaris, així com garantir l'ordre públic en el seu entorn exterior. És important destacar que els domicilis i habitatges particulars on es presten aquests serveis no queden inclosos en aquesta llei, perquè no tenen la consideració de locals de pública concurrència. La concreció d'aquest decret recau en les diferents Ordenances Municipals. No obstant això, la Generalitat de Catalunya va aprovar l'**Ordre PRE/335/2003** (2003), una Ordenança Municipal tipus que concreta tot allò esmentat al Decret 217/2002 (2002). Així, doncs, una de les primeres coses que fa és definir què s'entén per serveis de naturalesa sexual i establir detalladament diversos aspectes referents a les característiques d'aquests locals de pública concurrència, les seves localitzacions, horaris, etc.

No obstant això, si ens referim al treball sexual de carrer, la seva regulació a la ciutat de Barcelona queda recollida a l'**Ordenança de Civisme** (2006) de l'Ajuntament de Barcelona, que tot i tenir un caràcter molt ampli i abordar una gran varietat de temes, dedica una part específica a la prostitució.

Finalment, el passat mes de març va aparèixer als mitjans de comunicació la notícia d'un jutge de Barcelona que va reconèixer els drets laborals de les treballadores sexuals (Tarín, 2015). Així, doncs, si ens endinsem en la notícia veurem que, segons el jutge, el treball sexual exercit de forma voluntària i dins d'un prostíbul atorga a les treballadores sexuals, només en aquest cas, uns drets laborals que obliguen els proxenetes a fer-los un contracte laboral que els donaria, per exemple, dret a l'atur i cotització a la

Seguretat Social. Caldria veure si finalment aquesta sentència serà recorreguda al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i si, en el cas contrari, establiria jurisprudència al respecte.

4.4.- Perspectives politicosocials

Quan parlem de treball sexual trobem diferents perspectives socials, polítiques, ideològiques i legals. En aquest TFG utilitzo una de les classificacions més esteses, la que segueixen autors com Osborne (2004) i Lousada (2005) basada en quatre perspectives politicosocials: 17

Prohibicionista: Aquesta perspectiva té una premissa clara: la prohibició. La prohibició de totes les formes de treball sexual. Criminalitza el client i la persona que exerceix, perseguint-los legalment i tractant-los com a delinqüents. Aquest model pretén acabar amb el treball sexual barrejant la moral i el dret, concebant-lo com un vici immoral que cal prohibir. Però no només no aconsegueix eliminar el treball sexual sinó que, a més, aboca la persona que exerceix a una situació de clandestinitat, precarietat, inseguretat i de manca absoluta de protecció. Aquest model és contrari als principis d'un Estat de Dret, i és per això que, als països més avançats en aquest àmbit laboral, no esdevé un model gaire seguit. D'altra banda, hi ha països com Iraq o Egipte que sí que ho fan.

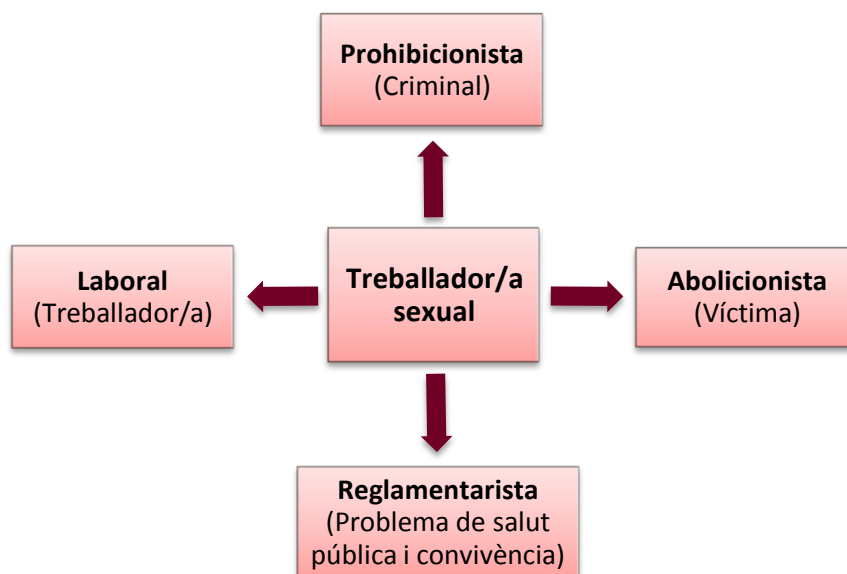
Abolicionista: Aquesta perspectiva és fruit dels moviments feministes conservadors i, per tant, està enfocada cap al treball sexual femení. Igual que la perspectiva prohibicionista, pretén acabar amb el treball sexual, amb la diferència que l'abolicionista no culpabilitza la treballadora sinó que la fa víctima, a la vegada que criminalitza el client. S'entén el client i el proxeneta (si n'hi ha) com a homes que abusen de les dones indefenses a qui cal alliberar. No es concep la idea de que la dona pugui exercir de forma voluntària, sinó que sempre ho fa de forma forçada arribant a equiparar el treball sexual a l'explotació o la violència de gènere. En el cas de les treballadores sexuals que diuen fer-ho voluntàriament, les desqualifiquen dient que estant essent manipulades per a que pensin així o bé que estan trastornades. No cal dir que aquesta perspectiva no contempla l'home com a treballador sexual. És la vigent a la majoria de països europeus, essent-ne el major representant Suècia.

Reglamentarista: La visió d'aquesta perspectiva és la del treball sexual com a quelcom negatiu que no és pot eliminar però que s'ha de regular per tal de protegir la societat d'aquest mal. El concep com un problema de salut pública i de convivència. Regula el treball sexual reduint-lo a locals i traient-lo del carrer, però no garanteix ni vetlla per els drets laborals de les persones que exerceixen. Aquest model és el que s'aplica a països com Grècia o Àustria, i és el que segueix l'Ajuntament de Barcelona.

Laboral: Aquesta perspectiva dóna veu i centra la importància en els/les treballadors/es sexuals. Defensa el treball sexual com a una opció laboral vàlida i legítima com ho és qualsevol altre, lliure de penalitzacions, criminalitzacions i victimitzacions. Aquest model acabaria amb l'explotació, la violència i la inseguretat que sovint rodeja aquests/es professionals. De la mateixa manera que qualsevol altre treballador de qualsevol altre camp, quedarien garantits els drets laborals, la protecció en cas de malalties, el dret a l'atur, l'obtenció d'un conveni col·lectiu, l'accés a la Seguretat Social, etc. Aquest és l'únic model que es deslliga de la moralitat que concep el treball sexual com quelcom negatiu i denigrant. És el model seguit per Holanda o Alemanya.

18

A mode de conclusió, podem veure que els diferents models conceben als/les treballadors/es sexuals de forma radicalment diferent. En el gràfic 1 mostro un esquema - resum que ajuda a entendre ràpidament aquestes concepcions dels/les treballadors/es sexuals.

Gràfic 1: Perspectives políticossocials. Elaboració pròpia a partir de la classificació que estableixen els autors Osborne (2004) i Lousada (2005) respecte les diferents perspectives políticossocials envers el treball sexual.

Un exemple pràctic d'una organització que es regeix clarament per un d'aquests models el trobem en l'associació internacional *Metges del Món*. Tal i com explica Bolaños (2007), aquesta organització es defineix com a abolicionista, i per ells no hi ha diferència entre prestar serveis sexuals de forma voluntària o fer-ho forçadament. Per tant, equipara el treball sexual amb l'explotació sexual, i alhora defineix aquesta segona com:

Un problema de salut pública i de desigualtat de gènere, basat en relacions de dominació i explotació, cosa que comporta una violència de gènere al tenir com objecte d'intercanvi mercantilista la sexualitat i el cos de les dones i estigmatitzar-les per casi totes les seves relacions socials i, en definitiva, una greu vulneració dels drets humans. (Bolaños, 2007, p.2)

19

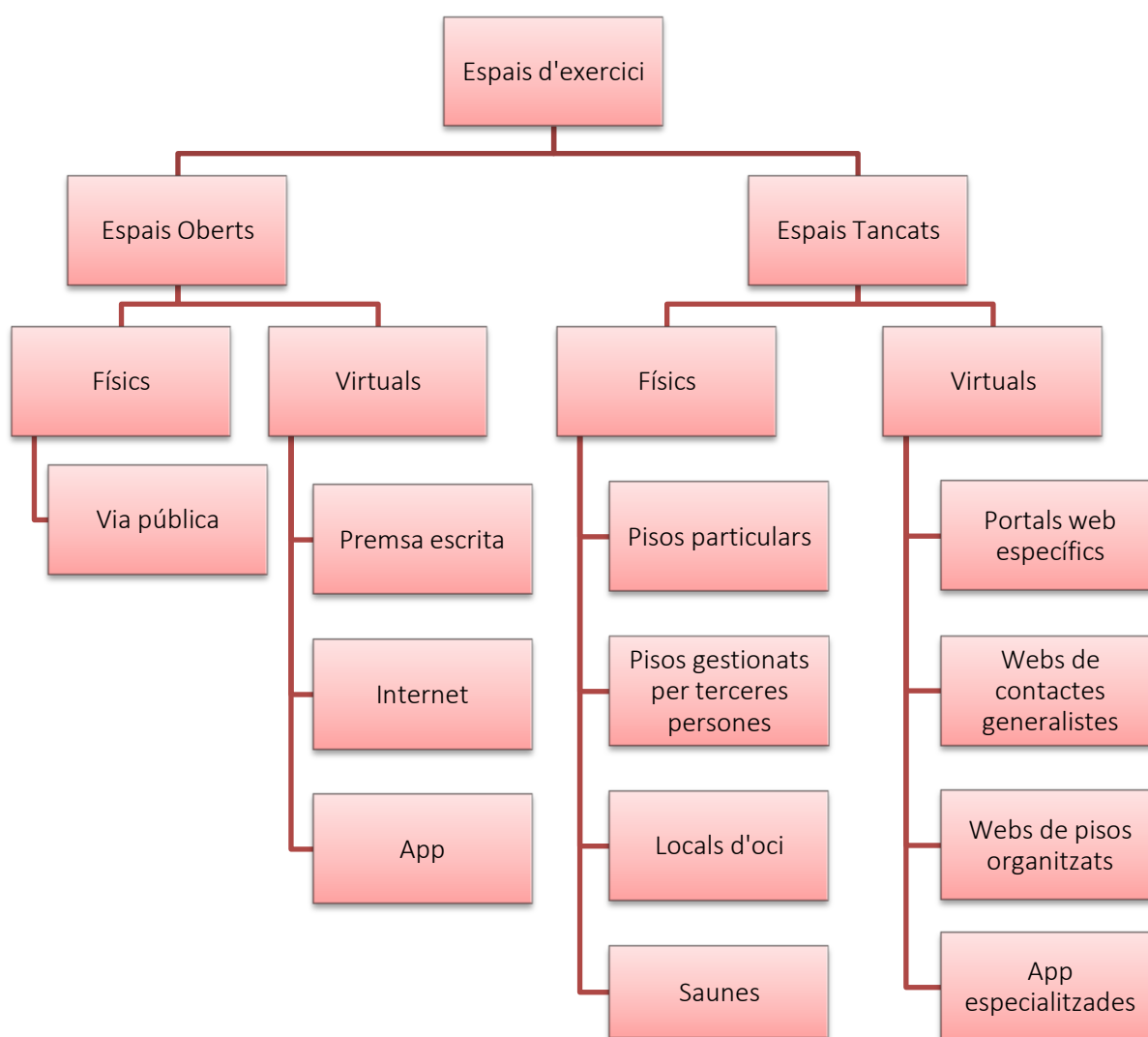
Així, doncs, per a *Metges del Món*, el treball sexual és un tipus de violència de gènere, una violència controlada per l'home i del qual les dones i les nenes són les víctimes principals. I fent un pas més en la criminalització del treball sexual, l'equipara a altres formes de violència com el maltractament, els abusos sexuals, l'incest, les mutilacions genitals o la violació. Segons aquesta organització, cal lluitar contra el treball sexual ja que condemna a la dona a unes taxes més altes de mortalitat (per homicidis, accidents, consum de drogues i alcohol, càncer o suïcidi), major incidència d'ITS, abús d'alcohol i drogues, embarassos no desitjats, avortaments i automedicació.

Es pot entreveure fàcilment la criminalització del client, que al seu parer sempre és un home, i s'alimenta el discurs de confrontació home – dona: “els criminals trafiquen amb dones i nenes per proporcionar noves cares i nous cossos a homes que busquen varietat. [...]. Els homes creen la demanda i les dones l'oferta”. (Bolaños, 2007, p.15) “No hi ha dignitat en la prostitució, molts dels actes relacionats amb aquesta pretenen degradar, humiliar i expressar el domini de l'home sobre la dona” (Bolaños, 2007, p.41). Crida l'atenció que solament s'entengui el treball sexual on la dona és qui exerceix i l'home el client, no contempla tot el ventall real d'opcions com dones que exerceixen amb altres dones com a clientes, o homes que ho fan amb clients homes o dones.

Un altre aspecte que crida l'atenció i que és radicalment oposat a la tesi que plantejo en aquest TFG és sobre l'ús del terme 'treball sexual' o el de 'prostitució'. *Metges del Món* rebutja l'ús del terme 'treball sexual' o 'treballador sexual' ja que suposaria acceptar que aquesta no està relacionada amb la tracta de persones, cosa que segons ells no és així.

4.5.- Els espais on s'exerceix el treball sexual masculí

Quan parlem dels espais per on es mouen els treballadors sexuals, en trobem tanta varietat com ho són les seves característiques. Els diferents autors que estudien el tema fan classificacions diverses d'aquests espais. No obstant això, en aquest treball he decidit seguir la classificació i descripció que fan Chacón, Peláez, i Zaro (2006), fent-ne, però, alguna modificació per tal de mostrar una classificació més actualitzada i ajustada a la realitat de Barcelona, perquè amb l'auge d'Internet i les aplicacions dels telèfons mòbils intel·ligents dels últims anys, la realitat dels espais on exerceixen els treballadors sexuals ha variat lleugerament. Així, doncs, a continuació mostro un esquema de la classificació dels diferents espais de treball a mode de resum:

Gràfic 2: Classificació dels espais d'exercici del treball sexual. Adaptat del gràfic que apareix a l'estudi de Salmerón, P. (2011, p.89), que, alhora, es basa en la classificació de Chacón, Peláez, i Zaro (2006, p.13-22).

Espais Oberts:

Aquests espais són els que resten oberts al públic general i al gruix de la societat, és a dir, que qualsevol persona hi pot tenir accés ja sigui de forma física o virtual perquè són d'ús general. No són espais exclusivament dedicats a l'exercici del treball sexual sinó que aquest exercici forma part de les moltes activitats que s'hi poden realitzar. Les persones que exerceixen en aquests espais queden exposades al gruix de la societat, en tant que a priori qualsevol persona podria accedir a elles. No obstant això, en ser un col·lectiu pràcticament invisible que no disposa d'uns estereotips i uns codis recognoscibles per la ciutadania, fa que passin desapercibuts o que fins i tot els confonguin amb altres perfils com per exemples venedors ambulants de cervesa o drogues (Roig, 2013).

21

Dins dels espais oberts podem establir dues categories que ens ajuden a classificar-los: els espais físics i els virtuals. Als espais físics el primer contacte és de forma física i als virtuals es produeix mitjançant altres vies, com ara el telèfon o missatges escrits a través d'Internet o App. Això permet al treballador no haver de buscar clients fora de casa durant hores. Així, doncs, en el cas dels espais físics oberts parlem bàsicament de la via pública, mentre que pel que fa als virtuals trobem anuncis de la premsa escrita, Internet i les App. A continuació descriuré cada un dels espais més detalladament:

Via pública:

Entenem per via pública els espais de pública concurrència a l'aire lliure com poden ser determinades zones d'una ciutat, carrers, parcs, polígons industrials, etc. A la ciutat de Barcelona la zona de carrer més concorreguda pels TSM és als voltants de la Rambla de Santa Mònica al districte de Ciutat Vella, concretament a la mateixa Rambla, al carrer Escudellers, a la plaça del Teatre i a la plaça Joaquim Xirau, i als voltants de la Universitat Pompeu Fabra i l'Arts Santa Mònica. En aquests espais el nombre de serveis que pot fer un treballador depèn totalment de condicions externes a ell, atès que està completament condicionat al flux de clients, la qual cosa alhora està subjecta a les condicions climatològiques: si plou, fa fred o fa vent, els clients potencials deixen d'anar-hi ja que és a l'aire lliure (Àmbit Prevenció, 2000).

Com ja he comentat anteriorment, el fet d'estar a un espai obert de lliure concurrència suposa una ambivalència per als TSM. Per una banda, hi ha la por a ser reconeguts com a treballadors sexuals amb tota l'estigmatització que això suposa, tal i com explicaré més endavant. D'altra banda, hi ha el fet que, en ser invisibles a ulls de la societat, aquest reconeixement com a treballadors sexuals és molt difícil que es produeixi per part d'una persona que no estigui familiaritzada amb el tema. A qui sí que estan exposats realment és a la policia, perquè no hem d'oblidar que, tal i com explica Zaro (2015), la majoria de nois que exerceixen al carrer són persones migrades en situació irregular, per la qual cosa han d'estar molt atents a que la policia no els demani els papers o els detingui. En el cas de Barcelona, a la zona de Rambla de Santa

Mònica hi ha un alt nivell de delinqüència degut a que és una zona amb un gran volum de turisme i oci nocturn, on es suma, a més, l'abús de l'alcohol i d'altres substàncies per part dels consumidors d'oci i, sovint, això porta a baralles i desordres. També hi ha un gran nombre de venedors ambulants d'alcohol i xarxes de tràfic il·legal de drogues (Àmbit Prevenció, 2000), fet que suposa un increment de presència policial a la zona i, per tant, de risc pels TSM d'ésser identificats.

Els clients que freqüenten aquestes zones busquen un servei més barat, ja que és al treball sexual de carrer on els treballadors ofereixen serveis a menor preu. Això es deu a que la majoria de treballadors tenen una alta urgència i necessitat econòmica, cosa que fa que estiguin disposats a treballar per menys remuneració. Aquest fet l'explica en Felipe al seu testimoni, referint-se als nois que exerceixen al carrer: "Son gente que van por 20€, 15€, porque no tienen qué comer, como gente casi del Este o alguna gente de Marruecos, por tener qué comer, y la gente se aprovecha mucho de eso, eh?" (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.90)

És per aquesta mateixa raó que molts TSM de carrer estan disposats a acceptar relacions sexuals sense protecció a canvi d'uns quants euros més (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006). Contacten amb el client en aquests espais i, tot seguit, realitzen els seus serveis als banys d'algun local pròxim. De fet, en aquesta zona hi havia tradicionalment tres locals coneguts on podien anar per tal de realitzar el servei sexual: el bar Cosmos a la Plaça del Teatre, un Sex-shop (ja desaparegut) i un saló recreatiu. També es pot realitzar el servei en el vehicle del client, en algun hotel o pensió pròxims, o en els banys públics que hi ha a la Plaça del Teatre (Àmbit Prevenció, 2000).

Tal i com explica Zaro (2015), els clients que freqüenten aquestes zones solen caracteritzar-se per ser homes adults de més de 50 anys que van viure la seva sexualitat i la seva joventut durant el franquisme en clandestinitat. Aquests homes es van acostumar a dur a terme les seves relacions sexuals d'amagat i en moltes ocasions amb treballadors sexuals masculins. Aquesta va ser l'única forma d'expressar i viure la seva sexualitat que van conèixer i ho segueixen fent així per costum. És un perfil que no acudeix a altres circuits destinats al públic homosexual, i només en alguns casos acudeixen a saunes, o més antigament a alguns cines X, que a l'actualitat ja no existeixen a Barcelona.

No obstant això, la realitat d'aquest espai ha canviat radicalment en els últims anys, tal i com explica Balbas (2015). Si bé és cert que fa una dècada la via pública era un espai molt freqüentat pels treballadors sexuals, actualment el nombre de nois que exerceixen en aquest espai s'ha reduït molt, ja que hi ha hagut una gran migració cap a altres espais com els virtuals, Internet i App.

Premsa escrita:

Tradicionalment, la premsa escrita, com ara els diaris, publicava una secció de contactes entre els quals hi havia els contactes sexuals, on el treballador s'anunciava molt breument i deixava un telèfon de contacte a través del qual el client contactava amb ell. Tot seguit feien la negociació prèvia a la cita, que generalment s'efectuava o bé al mateix pis del client, al del treballador o a un hotel. Actualment, però, les seccions de contactes a la premsa han disminuït molt degut a l'auge d'Internet i les App. Tot i així, encara s'hi poden trobar anuncis on, sovint, juntament amb el telèfon apareix una direcció web on es pot trobar més informació.

23

Internet:

Tal i com acabo d'apuntar, Internet, juntament amb les App que comentaré seguidament, ha suposat una revolució en tots els àmbits de la societat, i també ho ha estat per als TSM i els seus clients. Pel que fa als espais oberts a Internet, podem entendre'ls com aquells llocs web on els treballadors sexuals i clients comparteixen l'espai (virtual) amb altres persones que tenen altres motivacions com poden ser xats i fòrums generalistes o de la comunitat LGBTI, però que no estan dedicats al treball sexual específicament. En aquests xats o fòrums, es pot identificar el treballador sexual bàsicament per l'àlies, entre els quals podem trobar noms evidents com "Chaperomulato", "Chapero24", "Chaperolatino", etc. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.16)

App:

Finalment podem parlar de les aplicacions per a telèfons mòbils intel·ligents. Tot i existir-ne d'específiques com ja comentaré més endavant, n'hi ha d'altres que no són d'ús exclusiu per a treballadors sexuals sinó que són d'ús general, com 'Instagram' o 'Twitter', on d'entre tots els perfils es poden trobar perfils de treballadors sexuals o actors porno que també ofereixen serveis sexuals remunerats. En aquests perfils predominen bàsicament les fotografies del treballador, atès que el reclam principal és el seu físic. En els diferents perfils s'acostuma a posar informació de contacte com pot ser alguna web personal o el número de telèfon.

Espais Tancats:

A diferència dels espais oberts, aquests es caracteritzen pel fet de que la gent hi accedeix amb una motivació més específica com pot ser la mateixa de buscar relacions sexuals, encara que no tots les busquin amb un treballador sexual. És per això que es diuen tancats, perquè precisament no estan oberts al gruix de la societat i, d'entrada, el client ha de ser major d'edat per a accedir-hi. En aquests espais el treballador sexual no ha de patir pel fet de ser reconegut com a tal i no està subjecte a tanta estigmatització com als espais oberts, perquè la seva presència allà està més acceptada i normalitzada

(Àmbit Prevenció, 2000, i Chacón, Peláez, i Zaro, 2006). D'altra banda s'ha observat que en aquests espais tancats hi ha una major solidaritat entre treballadors sexuals, ja que comparteixen un mateix espai que fa que es relacionin més entre ells, sobretot entre els que comparteixen nacionalitat, tal i com comenta Zaro (2015). Sovint entre treballadors sexuals es realitzen acompanyaments als centres de salut, s'acull els treballadors més novells i es poden arribar a prestar diners en cas de necessitat. Paral·lelament a aquesta solidaritat, hi ha el fet de que entre ells s'informen sobre les diferents malalties de transmissió sexual, els serveis i recursos que tenen a disposició, i les tècniques de negociació bàsiques per als més novells.

24

De la mateixa manera que passa amb els espais oberts, trobem espais tancats físics i virtuals. Entre els físics hi ha els pisos particulars, els pisos gestionats per terceres persones, els locals d'oci com bars o discoteques i, finalment, les saunes. Entre els espais virtuals trobem els portals web específics, les webs de contactes generals, les webs de pisos i, finalment, les App especialitzades. A continuació explicaré detalladament cadascun dels espais:

Pisos particulars:

Aquests pisos acostumen a ser la mateixa residència del TSM o un pis compartit per més d'un treballador on es realitzen els serveis sexuals a l'habitació del treballador o en una habitació adequada especialment per a atendre els clients. En aquets pisos els contactes entre treballador i client es realitzen per altres vies com els anuncis a la premsa escrita, Internet o les App. És molt habitual que en aquests espais es combinin les relacions sexuals amb massatges relaxants i/o eròtics, que poden portar a relació sexual o no depenent d'allò es negoci amb el client.

El fet de que els treballadors puguin pagar el lloguer d'un pis ja deixa entreveure que el nivell socioeconòmic és més alt que el dels treballadors d'altres espais, com per exemple els de carrer. Així, doncs, s'ha observat que efectivament el nivell cultural dels nois que exerceixen en pisos particulars és mig – alt, i acostumen a estar ben informats sobre les ITS i els recursos i serveis que tenen al seu abast. (Àmbit Prevenció, 2000). Alguns dels nois, fins i tot, viuen a la residència dels seus pares i atenen allà mateix els clients quan els seus pares no són a casa, com és el cas d'en Dani (2015), el treballador sexual que he entrevistat.

Pisos gestionats per terceres persones:

Tal i com expliquen Chacón, Peláez, i Zaro (2006), en aquests pisos hi ha una persona que s'encarrega de pagar el lloguer del pis i les despeses d'aigua, llum, gas, etc. Aquesta persona també és l'encarregada de la publicitat, tant del pis com dels nois, a diferents mitjans com la premsa escrita o Internet. També busca i atén els clients quan arriben i ofereix el material preventiu. A canvi, el 50% del que obté el treballador

sexual s'ho emporta l'encarregat. Pot ser que a part de l'encarregat també hi hagi la figura del propietari, que és qui s'emporta el benefici i li paga un sou a l'encarregat. En aquests pisos acostumen a haver-hi entre tres i dotze treballadors, i de mitja hi fan una estada, anomenada "fer plaça", de 21 dies per tal d'evitar l'efecte de la "cara cremada" que suposa que els clients tenen al TSM molt vist i volen estar amb altres nois diferents. Alguns nois únicament hi van a treballar mentre que d'altres viuen al pis mentre hi fan plaça. En aquests casos els nois acostumen a tenir només tres hores diàries, generalment pels matins, per a sortir al carrer. Això suposa, tal i com explica Zaro (2015), que arriba un punt en què els treballadors estan desorientats, no coneixen pràcticament a quina ciutat són, ni els serveis que tenen a la seva disposició, ni on s'ubiquen els hospitals, etc.

25

Tot i que a alguns nois els sembla que la quantitat que s'emporta l'encarregat o propietari és elevada, també reconeixen que el fet de treballar en pisos els permet tenir una major estabilitat d'ingressos, l'entorn és més segur, amb bones condicions higièniques i ben equipat, perquè els propietaris s'encarreguen de que les instal·lacions estiguin en perfectes condicions entre un ambient luxós i ben decorat (Àmbit Prevenció, 2000).

Locals d'oci:

Barcelona és una ciutat amb una oferta d'oci nocturn dirigit al públic homosexual molt àmplia. La zona popularment coneguda com "gaixample" (que resulta de la unió entre les paraules 'gai' i 'eixample') concentra una gran varietat de locals destinats al públic homosexual, tant de la ciutat com turistes: bars, discoteques, restaurants, botigues de roba i complements, sex-shops, hotels, etc. També hi ha una alta concentració d'apartaments turístics i pisos de lloguer habitats per a persones homosexuals. Tot això fa que en aquesta zona es concentrin una gran quantitat de persones que poden esdevenir clients potencials per als TSM.

Els treballadors fan contacte amb els clients als bars musicals o discoteques i realitzen els serveis en els banys d'aquests locals, a les zones fosques (que col·loquialment es coneixen en castellà com a "*cuarto oscuro*", un espai reservat amb els llums apagats i que pot tenir bancs, sofàs o matalassos, o bé no tenir cap tipus de mobiliari, on les persones entren per a mantenir relacions sexuals ràpides), a altres espais reservats especials per a mantenir relacions sexuals, o bé poden anar a un hotel o pensió de la zona si el client ho desitja. Els treballadors sexuals acostumen a començar la nit als bars i quan tanquen marxen cap a les discoteques seguint el flux de clients potencials (Àmbit Prevenció, 2000).

Saunes:

Tal i com explica Zaro (2015) les Saunes estan freqüentades exclusivament pel públic homosexual, i la gran majoria de persones que hi van ho fan per a mantenir relacions sexuals amb altres visitants, és a dir que es tracta d'intercanvis sexuals sense diners pel mig. No obstant això, també és freqüent trobar presència de TSM que ofereixen intercanvis sexuals a canvi de diners. De les diferents saunes que hi ha a la ciutat de Barcelona, només una permet els contactes sexuals amb TSM: la Sauna Thermas. Això no vol dir que a altres saunes no hi hagi treballadors sexuals, però n'hi ha en molta menys quantitat i han de fer els seus intercanvis econòmics dissimuladament. De fet, a la mateixa web de la Sauna Thermas s'anuncia com un lloc on s'exerceix el treball sexual i s'hi pot llegir el següent eslògan "l'amor no es pot comprar, la resta és negociable!" (Grupo Pases, 2015)

26

Aquestes saunes disposen d'espais reservats per a mantenir les relacions sexuals com cabines o zones fosques ("*cuarto oscuro*"). El contacte amb el client s'acostuma a fer a les zones comuns, com les piscines o pels passadissos, i un cop contactat es retiren a un reservat a fer el servei. Tot i que aquests reservats es netegen varies vegades al dia, no es fa després de cada contacte sexual, per la qual cosa alguns treballadors sexuals es queixen de la poca higiene d'aquestes instal·lacions. Per a entrar a la sauna és obligatori despullar-se i cobrir-se la cintura amb una tovallola. És per aquesta raó que el reclam principal que utilitzen els TSM és el seu propi cos, i això els obliga a tenir un cos més cuidat que no pas a altres espais on poden utilitzar altres estratègies. Pel que fa als ingressos que obtenen, s'ha pogut observar que són lleugerament majors que en els espais físics oberts, com per exemple la Rambla de Sta. Mònica (Àmbit Prevenció, 2000).

Webs de contactes generalistes:

Com ja he comentat anteriorment, Internet ha suposat en els últims anys una autèntica revolució a tots els nivells de la societat, tal i com comenta Zaro (2015), fa una dècada aproximadament que els treballadors sexuals van començar a utilitzar Internet de forma generalitzada per a anunciar-se i cercar clients. En aquestes webs de contactes generalistes, els contactes sexuals (sigui a canvi de diners o no) passen desapercebuts pel gruix de la societat i només són identificables pel públic homosexual que busca aquest tipus d'activitats.

Es tracta de portals web destinats a fomentar el contacte entre persones homosexuals, essent la tipologia de contactes molt variada, des de xatejar, fer noves amistats, quedar per sopar i sortir, practicar esport, mantenir relacions sexuals, buscar parella, etc. No obstant això, hi ha moltes persones que busquen mantenir relacions sexuals, i és per això que els treballadors sexuals aprofiten per a fer-se un perfil a aquestes pàgines i contactar per allà amb possibles clients. Els perfils d'aquests tipus de webs permeten a

la persona descriure's amb paraules seves, mostrar la seva alçada, pes, edat, procedència, nivell d'estudis, idiomes coneguts, orientació sexual, rol sexual, fetitxes, etc. A més, permet penjar fotografies de la persona i, en algunes, fins i tot vídeos. Aquestes són, per tant, les eines que utilitza el TSM per a buscar clients: les fotografies o vídeos i una bona descripció. Molts TSM penjen enllaços a altres webs on hi ha més fotografies i vídeos seus, a webs pròpies o dels pisos on treballen.

Alguns d'aquests portals de contactes generalistes tenen una secció especial per a treballadors sexuals, generalment anomenats en aquestes webs com 'escorts', mentre que a les que no tenen una secció específica, els treballadors sexuals acostumen a deixar clara la seva identitat a l'àlies o a la descripció, on diuen que els serveis que ofereixen són a canvi de diners. Als portals on s'especifica que no és permès oferir contactes sexuals remunerats, els treballadors s'acostumen a anunciar com a massatgistes.

27

Portals web específics:

Pel que fa als portals webs específics, es tracta de pàgines dedicades exclusivament al treball sexual, on els treballadors hi creen el seu perfil anunciant-se de forma similar als perfils de les webs de contactes generalistes que acabo d'esmentar. A l'actualitat hi ha molts portals webs d'aquest tipus. Tant en aquestes pàgines com a les anteriors, treballador i client contacten per la web i es troben a un hotel, al domicili del client o del treballador, per a mantenir les relacions sexuals. En aquest apartat també hi ha les pàgines webs personals i exclusives d'un treballador sexual, és a dir, que el treballador té la seva pròpia pàgina web on penja els continguts que desitja, com ara fotografies, vídeos, valoracions anònimes de clients, serveis que ofereix, etc.

Webs de pisos organitzats:

A través d'aquestes pàgines s'anuncien els diferents pisos organitzats, sobretot els gestionats per terceres persones. A les pàgines es mostren fotografies de les instal·lacions, els serveis que s'ofereixen, horaris, preus i fins i tot fotografies dels nois que hi ha treballant en aquell moment mateix. Normalment hi ha un telèfon o un formulari via e-mail perquè el client pugui contactar amb l'encarregat i sol·licitar el servei del treballador sexual.

App especialitzades:

Com ja he comentat anteriorment, en els últims anys han proliferat enormement les aplicacions per a telèfons mòbils i, a part de les generalistes com *Instagram* o *Twitter* que he esmentat abans, n'hi ha d'altres especialitzades que van destinades al públic homosexual com *Grindr*, *Scruff* o la recentment desapareguda *Bender*. En aquestes aplicacions cada persona crea un perfil on pot mostrar algunes fotografies, edat, mides i una breu descripció. Funciona per geolocalització, i quan la persona es connecta

a l'App pot veure els perfils dels usuaris que es troben en un radi determinat proper. Tot i que no són específiques per a treballadors sexuals i els seus clients, en general els usuaris busquen establir contactes sexuals esporàdics, i els treballadors sexuals aprofiten aquest fet per a anunciar-s'hi i buscar clients potencials. Moltes vegades als seus perfils hi ha enllaços a altres webs o Apps on hi ha més fotografies i vídeos seus.

4.6.- L'estigmatització del treball sexual masculí

Si hi ha un element comú a totes les persones que presten serveis sexuals independentment de si són homes, dones o transsexuals, i és el fet d'estar subjectes a una fortíssima estigmatització per part de la societat. No obstant això, la realitat de cadascun dels tres pot ser molt diferent. Per exemple, tal i com comenta la treballadora sexual i activista Neira (2015) a l'entrevista que li he realitzat, les dones i els transsexuals que exerceixen a la ciutat de Barcelona estan sotmeses a una duríssima persecució i criminalització política, policial i social per raons d'ideologia abolicionista, a la qual no estan sotmesos en el mateix grau els homes que exerceixen.

Així, doncs, si bé és cert que l'estigmatització a què estan subjectes les TSF o TST ha estat llargament estudiada per diferents autors, el cas de l'estigmatització dels TSM, com tot el que els envolta, no ha estat tan analitzada. No obstant això, si fem un repàs als diferents autors que sí que ho han fet, és fàcil extreure uns elements clars d'aquesta estigmatització que pateixen els homes que exerceixen, i com a educadors socials és vital que els coneguem per a entendre molts dels comportaments que hi van associats, ja que això afectarà la nostra tasca educativa sempre que vulguem treballar amb aquest col·lectiu.

L'Homofòbia:

Els treballadors sexuals poden estar assenyalats i ser mal vistos si es descobreix que exerceixen, principalment per dos elements: el primer és el fet de dedicar-se al treball sexual i el segon es fer-ho amb altres homes, és a dir, per tenir relacions sexuals entre homes, ja que no hem d'oblidar que l'homofòbia encara és present a la nostra societat i, en el cas dels treballadors migrats, a les societats dels seus països d'origen. Tal i com es pot veure a l'informe anual d'AI sobre DDHH (Amnistia Internacional, 2015), tot i els avenços importants que hi ha hagut en termes de lleis de protecció dels drets del col·lectiu de persones LGBTI, sobretot a molts països de Llatinoamèrica, a altres països aquest col·lectiu és perseguit socialment i

legalment. Alguns exemples els trobem al continent africà, a països com Camerun, Gambia, Senegal, Uganda o Zàmbia, i a països d'Europa de l'est com Bulgària i Ucraïna, o Rússia.

No hem d'oblidar que molts dels TSM són persones migrades provinents de països amb uns valors molt homòfobs, cosa que fa que ells mateixos siguin homòfobs i que s'identifiquin com a heterosexuals. Fins i tot els mateixos que s'identifiquen com a homosexuals poden tenir homofòbia interioritzada; tal i com ens indica l'expert en el tema, el psicòleg Gabriel J. Martín (2015), l'homofòbia interioritzada és el rebuig cap a l'homosexualitat que experimenta una persona homosexual. Aquí entren en joc totes aquelles representacions mentals que es fa la persona sobre l'homosexualitat i que el porten a entendre-la com quelcom inferior a l'heterosexualitat i que porta a la persona a sentir vergonya i culpa de si mateix, amb tots els efectes negatius que pot produir això en la persona i en la seva autoestima.

29

D'altra banda és important fer un repàs a l'informe sobre l'estat de l'homofòbia a Catalunya de l'any 2014 (Rodríguez, 2015, p.8) per a veure que durant aquest any el nombre de denúncies per homofòbia va augmentar un 2,5% respecte l'any anterior, essent un total de 394 denúncies per homofòbia. En el cas de les agressions, un 55,5% van passar al carrer o a espais públics, com ara els parcs. Aquestes dades ajuden a veure l'abast de l'homofòbia a Catalunya i com aquesta pot afectar els TSM.

És per tot això que es pot entendre fàcilment l'estigma que senten molts TSM envers al tema de l'homosexualitat, un estigma que sovint s'apliquen ells mateixos o els seus compatriotes, ja que consideren certes pràctiques com a 'pràctiques homosexuals' i d'altres que no ho són. Per exemple, una fel·lació activa (és a dir fer una fel·lació al client) és considerada homosexual, mentre que una fel·lació passiva (que el client li realitzi al treballador) no ho és, i el mateix passa amb el sexe anal. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006)

A continuació parlaré d'unes altres fonts d'estigmatització que van molt lligades a l'homofòbia: tot allò relacionat amb el sexe anal i els rols sexuals en les relacions home – home.

El sexe anal:

Una altra de les principals fonts d'estigmatització a què estan lligats els TSM són els prejudicis que giren entorn al sexe anal, en tant que són homes que en molts casos efectuen aquesta practica sexual amb els seus clients. A la majoria de societats hi ha una vexació entorn al sexe anal, entenent-lo com quelcom negatiu de què cal fugir, ja que esdevé una practica dolorosa, humiliant i contranatural a la qual la societat heteronormativa associa una pèrdua de la masculinitat (Carrascosa i Sáez, 2011). Un exemple evident d'aquesta associació negativa al sexe anal la trobem en el llenguatge i més concretament a les expressions i insults, com per exemple els populars "vés a prendre pel cul", "que et donin pel cul",

“enclutat”, etc. Igualment els trobem en castellà, anglès, francès..., ja que es tracta d'un fet generalitzat a les diferents societats.

Però què és el que determina aquesta associació negativa al sexe anal? Tal i com expliquen Carrascosa i Sáez (2011), aquesta associació es deu a la tradició masclista i heteronormativa segons la qual és l'home qui té el poder i control sobre la dona en tots els aspectes, també en el sexe: el poder recau en qui penetra, és a dir l'home, l'home penetra la dona i per això és ell qui té el poder, mentre que la dona, en tant que penetrada, queda sotmesa. Així, doncs, amb el sexe anal entre homes s'estableix un paral·lelisme simple: el penetrat (el *passiu*) passa a quedar sotmès a qui el penetra (l'*actiu*), és a dir, que l'home penetrat perd la seva masculinitat i 'cau' en una categoria equiparable a la de la dona, ja que, com ella, està essent penetrat.

30

És important entendre tot el rebuig envers el sexe anal per tal d'entendre part de l'estigmatització a què estan sotmesos els TSM en tant que practiquen relacions sexuals homosexuals on intervé el sexe anal. Així, doncs, a més podem veure com, si seguim la lògica tradicional, ja sigui des de la medicina o des de l'ètica cristiana que impera encara a l'actualitat en la nostra societat, el sexe ha d'anar lligat a finalitats reproductives i, sota aquesta lògica, el sexe anal no és una pràctica adequada. A més, no hem d'oblidar que la medicina ens dirà que és una part de l'aparell digestiu i no del reproductiu.

Però no només hi intervé la pèrdua de la masculinitat o les finalitats no reproductives que acabo d'esmentar, sinó que va més enllà. Un altre dels elements que apunten Carrascosa i Sáez (2011) que negativitza el sexe anal és el fet de que aquest ataca frontalment l'equilibri de poders que estableix la societat heteronormativa, ja que simplificant, el sexe anal solament necessita d'un anus i quelcom que el penetri. Aquest fet situa en una situació d'igualtat incòmoda a homes i dones, ja que ambdós tenen anus i quelcom per a penetrar-lo (dits, mans, penis o qualsevol altre objecte a l'abast). I no només trenca el binarisme home-dona sinó que també qüestiona el binarisme heterosexual-homosexual, perquè els dos elements del sexe anal no van lligats a l'orientació sexual sinó que són quelcom inherent en tant que som éssers humans. Això ataca frontalment la lògica masclista i heteronormativa on és l'home heterosexual qui té el poder sobre la resta.

Els rols sexuals:

Un cop analitzat com afecta el prejudici sobre sexe anal als TSM, cal entendre una altra font d'estigmatització i que afecta directament a les relacions de poder que s'estableixen entre treballador sexual i client: els rols sexuals.

Tradicionalment es parla de tres rols pel que fa a les relacions sexuals home – home i que van estretament lligats al sexe anal: l'*actiu*, el que penetra; el *passiu*, el penetrat; i el *versàtil*, aquell que

desenvolupa ambdós rols. No obstant això, la societat atribueix uns comportaments i un estereotip determinats a cada un d'aquests rols, i un cop més, la manera en que la societat entén aquests rols és sota la seva pròpia lògica heteronormativa, és a dir, com si hi hagués d'haver un home i dona i, per tant, en el cas gai un home més masculí i un més femení (o menys masculí). Com no podia ser d'una altra manera, i seguint dita lògica fal·locèntrica, el rol masculí serà de l'actiu, és a dir, el que penetra, mentre que el femení serà el del penetrat, és a dir el passiu. És per aquesta raó que normalment s'associa els homes amb el rol passiu a un tipus d'home més efeminat a qui només li agrada ser penetrat i, en tant que associat a la dona, és submís i dependent del "mascle actiu" (Carrascosa i Sáez, 2011, p.90).

31

En resum, veiem que degut a l'estereotip social, la persona que manté relacions anals i més concretament la persona que resulta penetrada, assumeix ràpidament una desqualificació social, que el degrada i l'estigmatitza. Així, doncs, els TSM estan subjectes a aquesta estigmatització. Un exemple clar d'això, tal i com ens explica Zaro (2015), el podem veure en els TSM de carrer que hi ha a la zona de la Puerta del Sol de Madrid, on entre ells, i fins i tot amb els clients, s'estableix un ambient d'agressivitat general que sovint arriba a la violència, tant en el llenguatge com de manera física.

Això, segons Zaro (2015), és degut a que els TSM, per tal d'evitar l'estigmatització pel fet de ser assenyalats com a homosexuals que practiquen el sexe anal, es veuen obligats a remarcar constantment que això que fan realment no els agrada, i que només ho fan pels diners. Molts d'ells afirmen ser heterosexuais i, per tant, es volen desmarcar de la categoria de gai. Per a fer-ho, han de demostrar que ells són molt 'mascles' i virils, i la forma més clàssica de demostrar-ho és emprant l'agressivitat i la violència. Aquí entra en joc el malestar intern i la pròpia contradicció que els suposa el fet de mantenir relacions sexuals amb altres homes essent molts d'ells heterosexuais.

D'altra banda, també entra en joc el fet de que per a molts treballadors sexuals, sobretot els estrangers, volent defugir de l'etiqueta d'homosexual, es neguen a realitzar certes pràctiques sexuals com el sexe anal receptiu (rol passiu), perquè segons el seu parer el rol passiu només el practiquen els homosexuals i, en canvi, un heterosexual sí que pot realitzar el rol actiu. Amb aquesta idea eviten, ni que sigui entre ells mateixos, l'estigmatització lligada al fet d'ésser vist com a homosexual (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006).

Aquesta contradicció que suposa el fet de ser heterosexual i mantenir relacions sexuals homosexuals, dificulta sovint el treball dels nois que es troben en aquesta tessitura, ja que sovint els limita el ventall de serveis sexuals que poden prestar al client, tal i com comenta en Paco, treballador sexual:

Antes decía que soy hetero, pero me di cuenta pronto que si digo eso no tendré ningún cliente. Empecé a decir soy activo solo, y de verdad que es lo que hago, solo soy activo, yo no voy a chupar

una polla, no, y mucho menos que me penetren a mí, no me puedo imaginar qué va a pasar. Lo que hago, yo tampoco les penetro mucho porque no es tan fácil, ¿eh? [...], yo lo que hacía era conseguir la erección y nada más, y no..., me ponía muy incómodo si alguien me toca, pero después que tengo que aprender un poco más porque si no... no podía trabajar en la sauna. Porque al principio tenían una curiosidad los clientes por estar conmigo, pero cuando descubren que tú no haces nada, nada, nada, ya no quieren repetirlo, bueno, lo repiten una vez y tal vez por tercera pero cuando ven que tú no avanzas no... (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.66)

Ser una 'Putà':

El que he comentat fins ara fa referència exclusivament als TSM, però hi ha una altra font d'estigmatització que, tot i que d'entrada sembla que només afecta les treballadores femenines, el cert és que també es pot extrapolar als homes que exerceixen: parlo de l'estigmatització lligada al fet d'exercir, és a dir, l'estigma de 'puta'. Arella, Fernández, Nicolás, i Vartabedian (2007) fan una anàlisi del que suposa aquest estigma en les dones però que, tal i com indiquen experts com Zaro (2015), també es pot aplicar als treballadors masculins. 32

Així, doncs, expressions tals com "vesteixes com una puta" o "aquesta noia és una puta" (en referència a noies que mantenen relacions sexuals amb diferents nois) mostren el rebuig social inherent al propi concepte de 'puta'. Com ja he anat comentant, per una banda hi ha el fet de que la nostra societat és profundament masclista i heteronormativa, cosa que es tradueix en l'home com a poder hegemònic i la dona com a quelcom que està subjecte a ell. És, per tant, que darrera d'expressions com "vestir-se com una puta" hi ha tot un imaginari masclista consistent en la idea de que la dona es vesteix de la manera en que ho fa, no per autosatisfacció, sinó per a satisfer a l'home. Per tant, si es vesteix de forma "provocativa", ho fa precisament per a provocar l'home i ràpidament se la cataloga de 'puta'.

Arella, Fernández, Nicolás, i Vartabedian (2007) fan una altra lectura complementària sostenint que la paraula 'puta' s'utilitza, a part del seu ús per referir-se a les TSF, com a insult referent a aquelles dones que vulnereu el que la societat masclista i heteronormativa espera d'elles en diferents camps com el del comportament social, la sexualitat o l'expressió del gènere. Qualsevol d'aquestes transgressions pot conduir a que se les catalogui de 'putes', amb totes les connotacions negatives que això suposa. Això esdevé una eina de control sexual sobre les dones que els diu què poden fer i què no, com es poden comportar i viure la seva sexualitat i com no ho poden fer. Paral·lelament, s'utilitza l'imaginari de 'puta' com a eina pedagògica per deixar clar a les dones en què es poden convertir si s'atreveixen a realitzar qualsevol de les transgressions citades: "la desvaloració socialment construïda i la indefensió davant tot tipus d'agressions, que afecta les sexe-servidores, és el mirall que es posa davant de les dones, per

mostrar-los el preu que poden pagar davant qualsevol indici de rebel·lia” (Arella, Fernández, Nicolás, i Vartabedian, 2007, p.161).

D'altra banda sovint s'entén el treball sexual no com una activitat laboral, sinó com una forma de vida que atorga a qui l'exerceix una identitat determinada, una identitat negativa que qüestiona la persona en tots els aspectes, fins al punt de qüestionar la idoneïtat de la persona per a formar una família o tenir fills. Aquest fet no resulta quelcom nou, sinó que la societat heteronormativa sempre ha vist a la dona que exerceix com una amenaça per a la seva pròpia estructura patriarcal, ja que com diu Osborne (2003) la TSF s'atreveix a mantenir relacions sexuals fora de l'estructura del matrimoni o d'un romanç, i a més n'obté uns ingressos de forma autònoma sense control de la figura masculina, és a dir que transgredeix les normes sexuals imposades a les dones i fa efectiva la seva independència econòmica.

33

Tota aquesta estigmatització lligada al fet de ser 'puta' es pot extrapolar als TSM, atès que per una banda, la societat heteronormativa atribueix el poder a la persona que penetra, en primera instància a l'home sobre la dona, i a un altre nivell a l'home actiu sobre el passiu. Per tant, en les relacions home-home és l'actiu qui té el poder, i el passiu qui s'acaba feminitzant i adquirint la categoria estigmatitzadora de 'puta' que he comentat anteriorment (Guasch, 2000). D'altra banda, com comenta Zaro (2015), els homes que es dediquen al treball sexual amb altres homes com a clients, a ulls de la societat acaben rebent la mateixa consideració de 'puta' que les treballadores femenines, amb tota l'estigmatització que això suposa. Això fa que la gran majoria intentin ocultar la seva activitat. Aquesta ocultació fa que molts professionals del sexe es vegin condemnats a portar una doble vida i sota cap concepte revelin a ningú el fet d'exercir, la qual cosa provoca que “a l'hora de reclamar els seus drets com a col·lectiu i com a persones, l'estigma està tan fortament instaurat que els impedeix reivindicar el que són: dones (i homes) treballadores amb drets”. (Arella, Fernández, Nicolás, i Vartabedian, 2007, p.165)

4.7.- El treball sexual masculí i el VIH-Sida

Quan es fa un repàs sobre l'estat del treball sexual masculí, gairebé tots els estudis que hi ha fan una relació directa d'aquest tema amb el de les infeccions de VIH-Sida entre aquest col·lectiu. Si bé és cert que ja des del principi en aquest treball he volgut deslligar els dos temes per a oferir una perspectiva diferent sobre el treball sexual, resultaria poc adequat no esmentar el tema del VIH-Sida en cap moment. És innegable que el VIH-Sida és un element a tenir en compte quan es parla de treball sexual i el seu abordatge, ja sigui des de l'Educació Social o des d'altres àmbits.

34

Així, doncs, en aquest apartat realitzaré una breu anàlisi de quin és l'estat del VIH-Sida entre els TSM i els possibles elements que ajuden a reduir-ne el risc de contagi. No obstant això, aquesta anàlisi la faig entenent el VIH-Sida com un dels molts elements que hi ha al voltant del treball sexual i no com el principal com fan molts altres estudis, ja que personalment crec que per a començar a trencar l'estigmatització i els prejudicis que hi ha al voltant dels TSM, s'ha de començar per trencar, en l'imaginari col·lectiu, la relació d'idees TSM i VIH-Sida de la mateixa manera que en els últims anys s'ha aconseguit, si no trencar, esquerdar la relació Gai i VIH-Sida, segons la qual quan algú pensava en un home gai, de seguida pensava en el VIH-Sida i no en una persona amb uns drets i unes altres problemàtiques tant o més greus com la discriminació homòfoba.

Si ens endinsem en un dels pocs estudis que hi ha sobre el VIH-Sida entre treballadors sexuals, trobem que, amb dades de l'any 2006 a Madrid, un 19,8% dels TSM ha estat diagnosticat com a VIH+, un percentatge que és fins a 25 vegades més gran que el de les dones que exerceixen (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.9). Actualment, tal i com explica Zaro (2015), aquestes xifres han anat en augment arribant al 23% el nombre de TSM diagnosticats amb VIH+.

Revisant aquestes dades de percentatge de TSM diagnosticats amb VIH+, resulta inevitable cercar quin ús en fan dels mètodes de prevenció, essent el preservatiu el més eficient. Així, doncs, es pot observar que cap dels TSM preguntats utilitza el preservatiu en el sexe oral, i en el cas del sexe anal només el 42,8% (rol passiu) i el 37,5% (rol actiu) afirmen fer-ho amb preservatiu (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.96). En aquesta mateixa línia resulta interessant veure quins són els motius que comenten els propis TSM per no utilitzar el preservatiu en les seves relacions sexuals amb els clients: un 48% diu no utilitzar el preservatiu perquè el client no ho vol i un 30% no ho fa perquè als propis TSM no els agrada (Àmbit Prevenció, 2000, p.57).

Finalment, i per aportar alguna dada que sigui més esperançadora, si observem la tendència en el nombre de sol·licituds per realitzar la prova del VIH per part dels TSM entre els anys 2004 i 2006 es pot veure una tendència de creixement constant d'un 8% anual en la sol·licitud de la prova, passant del 22% al 2004 al 38% del 2006 (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.95).

Un cop fet aquest breu repàs per l'estat de la qüestió referent al VIH-Sida, no és difícil entreveure el risc que corren els TSM i els seus clients a l'exercir sense protecció, i la necessitat de seguir treballant per fomentar la salut sexual i les pràctiques sexuals segures entre els treballadors i els seus clients. Així, doncs, s'ha observat un seguit de mesures que s'han mostrat eficients per a la prevenció de noves infeccions de VIH-Sida i altres ITS (Menoyo, 2003, p.18).

35

Programes d'acostament:

L'objectiu d'aquests programes és el de portar la intervenció als propis espais on s'exerceix el treball sexual, és a dir que no s'espera a que el treballador sexual acudeixi als diferents serveis i recursos, sinó que es va directament als espais on s'exerceix a oferir-los-hi. Es tracta, doncs, d'acostar els serveis a les zones de treball. Aquest acostament és dut a terme per part d'agents de salut o educadors i el que s'ofereix als treballadors sexuals són materials preventius com preservatius i lubricants (degudament homologats), material informatiu sobre els recursos socio-sanitaris disponibles, assessorament sobre temes de salut sexual, i la realització de derivacions i acompanyaments dels TSM als diferents recursos necessaris.

Programes d'educació entre iguals:

S'ha comprovat que aquesta tasca com a agents de salut i educadors té una major incidència entre els TSM quan aquesta figura està representada per un altre treballador sexual que ha rebut una formació específica sobre el tema, ja que s'identifica com un igual, és a dir com una persona en una situació sociolaboral similar, que generarà una major credibilitat i confiança. És important que, si pot ser, aquesta persona seleccionada sigui el líder del grup o, si més no, una persona a qui els altres membres del grup escoltin. No només és efectiu pel fet de ser algú com ells, sinó també pel fet de que aquesta persona coneix de primera mà l'entorn del treball sexual i hi pot accedir fàcilment sense cridar l'atenció o ser percebut com un estrany. Una mostra de l'eficàcia d'aquest tipus de programes la podem trobar a Madrid, on tal i com comenta Zaro (2015), l'educació entre iguals és una estratègia recurrent que ha tingut i té un gran èxit.

Programes de mediació cultural:

Tal i com indica el seu nom, el que pretenen aquests programes és establir unes persones encarregades de mitjançar amb els treballadors sexuals de les diferents cultures per facilitar la comunicació i l'accés d'aquestes persones als diferents recursos socio-sanitaris existents. En aquest tipus de programa si bé és cert que no és tan important que el mediador també sigui també treballador sexual, sí que ho és el fet de que sigui de la mateixa nacionalitat que la persona a qui es vol dirigir, ja que facilitarà molt més la comprensió i la confiança.

Vetllar per uns serveis de salut accessibles:

Si parlem ja no de prevenció sinó de control de les ITS, és important que des dels serveis de salut es dugui a terme un diagnòstic i tractament adequat i ràpid. Aquí juguen un paper important els centres de salut especialitzats o de dedicació específica a les ITS (en endavant "centres d'ITS") ja que resulten més accessibles. Això és degut, per una banda, a que sovint als treballadors sexuals els fa recança anar al CAP per por a patir qualsevol tipus d'estigmatització, ja que per sobre de tot es busca la discreció, la neutralitat moral i la confidencialitat, cosa que s'ofereix des dels centres d'ITS on es pot fer un diagnòstic i tractament d'urgència. D'altra banda, el fet de que als centres d'ITS no s'exigeixi targeta sanitària per a ser atès també juga un paper important, ja que no hem d'oblidar que part dels TSM es troben en una situació d'irregularitat al nostre país. S'ha d'aprofitar, també, el fet de que els treballadors sexuals freqüenten aquests centres d'ITS per a desenvolupar allà mateix tallers de salut sexual enfocats a desenvolupar les habilitats i actituds de prevenció de les ITS.

Programes de reducció de riscos: la promoció del 'sexe segur' i les habilitats de negociació:

Si parlem de la promoció del sexe segur, parlem de l'ús dels preservatius ja sigui en el sexe anal o en les diferents variants del sexe oral, així com de la promoció d'altres pràctiques sexuals alternatives de menys risc com pot ser la masturbació, és a dir, que parlem en definitiva de la reducció de riscos. Aquestes estratègies de reducció de riscos cal fer-les arribar als TSM, assegurar-se de que les coneixen en profunditat i les saben aplicar. D'altra banda en aquesta reducció de riscos juguen un paper important totes aquelles habilitats de negociació amb el client que té el treballador sexual. Esdevé important doncs, parlar prèviament amb el client sobre el sexe segur i establir uns límits en aquest aspecte. No obstant això, aquestes negociacions requereixen per part del treballador establir una relació de poder igualitària, tenir la capacitat de prendre decisions i unes habilitats comunicatives adequades, uns aspectes que s'han de treballar amb els TSM per tal de poder-los apoderar de cara a les negociacions amb els clients.

Programes d'educació del personal sociosanitari i de la població en general:

Resulta essencial educar tota la població i especialment el personal sociosanitari, ja no només en temes de salut sexual, sinó també en el reconeixement de les persones que exerceixen el treball sexual i els seus drets, per tal de trencar amb l'estigmatització i els estereotips que els condemnen. Com ja he comentat anteriorment, molts treballadors sexuals són reticents a accedir als centres de salut per culpa de l'estigmatització que reben sovint, fins i tot per part dels professionals que hi troben.

Promoció de les organitzacions de Treballadores/es Sexuals:

Tant o més necessari que el punt anterior resulta el fet de que els treballadors sexuals pugin disposar d'organitzacions que els permetin tenir una veu pròpia, reivindicar els seus drets i, en definitiva, treballar tots els temes que els involucren, entre d'altres temes, els referents a la salut sexual i a la prevenció de les ITS. En cas contrari, seguiran essent un col·lectiu totalment invisible i, per tant, tal i com he comentat anteriorment, es trobaran en una situació de vulnerabilitat major.

37

5.- Els Treballadors Sexuals Masculins i les seves característiques

Parlar de les característiques dels treballadors sexuals com a col·lectiu resulta una tasca summament complexa. No obstant això, tenen en comú el fet de tractar-se d'homes que obtenen ingressos a canvi de relacions sexuals amb altres homes, i en alguns casos amb dones. A part d'aquest mínim en comú no trobem gaires altres punts que englobin la totalitat dels TSM, perquè com ja he anat apuntant al llarg del treball, es tracta d'un grup molt heterogeni: les motivacions, les circumstàncies i les condicions que hi ha darrera de cada home que exerceix són totalment diferents a les dels seus companys. Tal i com diu la filòsofa Judith Butler (2006) la societat actual tendeix a classificar les persones en grups determinats, on fins i tot una persona pot estar classificada en diferents grups, uns grups que atorguen un significat, unes característiques, sovint estereotipades, i uns rols de comportament. Aquestes classificacions ajuden al conjunt de la societat a entendre cada grup i en última instància a nosaltres, com a educadors socials, a abordar cada grup i treballar-ne les seves necessitats. És per això que sempre tendim a classificar les diferents persones col·lectius, i amb els TSM passa el mateix, busquem classificar-los sota un mateix grup, per tal de poder trobar unes necessitats compartides i facilitar així la nostra tasca com a educadors socials. 38

Personalment no entraré a fer una valoració ètica en profunditat sobre aquest fet que acabo de comentar, simplement reitero que parlar de treballadors sexuals masculins com a col·lectiu, ens ajuda a identificar un grup i a construir uns imaginaris, que potser són necessaris per poder fer una primera aproximació. No obstant això, com dic, es tracta d'un col·lectiu altament heterogeni, i establir unes necessitats compartides per la totalitat d'aquest col·lectiu esdevé quelcom gairebé impossible i fins i tot absurd. És per aquesta raó per la que crec que dins del col·lectiu de TSM s'han d'establir unes subcategories que ens ajudin a entendre les diferents realitats que envolten els homes que exerceixen. Després de parlar amb diferents professionals que treballen amb el col·lectiu, llegir els diferents estudis i bibliografia al respecte, he decidit establir tres subcategories a partir de com afronten els mateixos treballadors el fet d'exercir. Així, doncs, parlo del treball sexual com a eina de supervivència, com a alternativa temporal, i com a opció laboral. Aquesta classificació ens pot ajudar, com a educadors socials, a detectar amb major precisió les necessitats de cada grup i, per tant, poder donar una resposta el més ajustada i adequada possible.

Abans d'entrar a comentar cada una d'aquestes tres subcategories amb més profunditat, crec que pot resultar interessant fer referència a les dades estadístiques que ens ofereixen els diferents estudis sobre treball sexual masculí a tres ciutats com són Barcelona (Àmbit Prevenció, 2000), Madrid (Chacón, Peláez, i

Zaro, 2006) i València (Salmerón, 2011). És important remarcar, però, que cap dels tres estudis ens poden oferir una visió realment ajustada del perfil dels treballadors sexuals que hi ha actualment a la ciutat de Barcelona. Això és degut a que l'estudi que fa referència a la pròpia Barcelona està realitzat entre els anys 1999 i 2000 pel que les dades que ofereix estan molt desactualitzades, l'estudi de Madrid és de l'any 2006, que tot i no ser tan antic com l'anterior, el context socioeconòmic del 2006 era molt diferent a l'actual i, tot i que les realitats de Madrid i Barcelona són similars, no són iguals; finalment l'estudi més recent, el de València, data de l'any 2011, on tot i no analitzar les dades de Barcelona, seria el més extrapolable a la realitat de la Ciutat Comtal actual. D'aquesta manera, tenint sempre en compte les diferències en quan a temps i lloc, aquests tres estudis ens poden ajudar a fer-nos una idea aproximada de quina és aquesta realitat actual dels TSM a Barcelona. 39

Pel que fa referència a la procedència dels treballadors sexuals, tal i com mostren els estudis d'Àmbit Prevenió (2000, p.41) i el de Chacón, Peláez, i Zaro (2006, p.39), la nacionalitat més comú és la brasilera d'on són aproximadament el 55%, mentre que en el cas dels espanyols el percentatge varia en funció de l'estudi oscil·lant entre un 12 i 26%, uns percentatges similar als procedents de Llatinoamèrica (sense comptar els brasilers). En uns percentatges més petits trobem els procedents de la resta de la Unió Europea (Portugal i Itàlia), i els procedents de països de l'Est (Bulgària i Romania) que tots estan entre el 5 i el 7%. Finalment, hi ha el cas peculiar dels marroquins, on el primer estudi els situa en un 39% dels TSM, mentre que el segon ho fa en un 3%. Per tant, si analitzéssim aquestes dades podríem creure que la tendència dels treballadors marroquins ha descendit accentuadament. No obstant això, tal i com indica Zaro (2015), el nombre de treballadors marroquins i d'altres països àrabs com Algèria ha augmentat bastant els últims anys, sobretot en espais de carrer i saunes. D'altra banda, Zaro (2015) també comenta que mentre que en general el nombre de treballadors estrangers, sobretot brasilers, ha disminuït, el nombre de treballadors espanyols ha augmentat notablement. Això és degut a la situació de crisi econòmica que ha produït un descens de la població migrada, i ha deixat molts ciutadans espanyols a l'atur o en una situació laboral d'extrema precarietat, cosa que ha portat a que molts homes d'aquí que ja havien exercit anteriorment, ho tornin a fer, i d'altres que mai ho havien fet s'hi iniciïn. Segons Zaro (2015) el treballador sexual espanyol que s'ha (re)incorporat en els últims anys acostuma a fer-ho de forma molt puntual quan té una necessitat econòmica puntual i urgent.

Aquest fet queda reflectit en l'edat dels treballadors sexuals, així, doncs, si els diferents estudis que he comentat situaven l'edat mitja dels treballadors entre els 23 i els 25 anys, essent casos molt puntuals els que superen els 40 anys (Àmbit Prevenió, 2000, p.41 i Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.39), tal i com

apunta Zaro (2015), amb aquesta reincorporació de treballadors que havien deixat d'exercir, cada cop és més comú trobar treballadors autòctons de més de 35 anys.

Tot i que com ja he comentat resulta bastant difícil extreure unes característiques pròpies a tots els treballadors sexuals, sí és cert que es poden treure uns punts o temes que en menor o major mesura afecten al conjunt de TSM. A continuació els comento breument:

40

5.1.- Particularitats dels treballadors sexuals masculins

La invisibilitat dels treballadors sexuals

El col·lectiu de treballadors sexuals masculins està caracteritzat especialment per la seva invisibilitat, ja que a ulls de la ciutadania simplement no existeixen, però no només a nivell social, sinó que a nivell teòric hi ha molts pocs estudis sobre el tema, i de fet en els pocs que hi ha ja es comenta aquesta falta d'estudis previs (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, Salmerón, 2011, i Àmbit Prevenció, 2000) inclús el propi Pla ABITS de l'ajuntament de Barcelona, del qual parlaré detalladament més endavant, destaca també aquest fet i la necessitat d'abordar també des de l'àmbit teòric el col·lectiu de treballadors sexuals masculins.

Tal i com comenta Zaro (2015), en bona mesura això és degut a que els treballadors sexuals tenen uns codis propis, que només són reconeguts pels altres treballadors, els clients i alguna persona que tingui experiència amb aquest col·lectiu, i que passen desapercebuts per la majoria de la societat aliena a aquesta realitat. Aquest fet té una doble vessant, ja que per una banda, a diferència de les TSF o TST, els homes que exerceixen no estan sotmesos a una pressió social tan forta degut a que no són reconeguts ni per la societat ni la policia, que sovint tampoc no sap identificar els nois que exerceixen, tal i com podem veure en el testimoni d'en Raúl:

La gente muchas veces no sabe que somos putos, [...]. Muchas veces me confunden con tíos que venden drogas. La policía me ha registrado muchas veces. A todos nos pasa. Pero los tíos que quieren sexo ya saben reconocernos. Jugamos con las miradas y los gestos. Es como un juego.”
(Roig, 2013, p.14)

Un altre exemple d'aquest fet el trobem recollit en el testimoni d'en Damián, que afirma el següent:

La Puerta del Sol como es muy grande hay mucha gente que quizá tú vas y no conoces el mundillo, quizá tú piensas que todo el mundo está esperando a un amigo, o su novia o algo, porque la Puerta del Sol es un sitio que tú quedas con una persona. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.81)

D'altra banda, com comenta Zaro (2015), la segona vesant que implica aquesta invisibilitat situa els treballadors sexuals en una situació de vulnerabilitat, ja que tampoc des les organitzacions i els recursos socials són reconeguts i, per tant, no se'ls pot donar una atenció ajustada com a col·lectiu a les seves necessitats específiques. És per aquesta raó que a través de l'Educació Social s'ha de començar a visibilitzar aquest col·lectiu per tal de poder-hi donar una resposta adequada i ajustada a les seves necessitats.

41

Treball sexual i orientació sexual

Quan pensem en dos homes que mantenen relacions sexuals fa pensar ràpidament en que es tracta de dos homes homosexuals, d'aquesta manera un TSM en tant que manté relacions sexuals amb altres homes és fàcil que els considerem també com a homosexuals. De fet, llegint el diccionari de la RAE podem veure que es defineix el "chapero" (que és com s'anomena col·loquialment als TSM) com a homosexual masculí que exerceix la prostitució.

No obstant, veient les estadístiques dels diferents estudis, podem veure que la realitat és radicalment diferent, ja que solament el 46,5% es defineix com a homosexual (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.39), un percentatge que tot i variar en funció de l'espai de treball on ens moguem, ens ajuda a tenir-ne una idea aproximada; si mirem altres espais com la via pública aquest percentatge descendeix a extrems com el 0% d'homosexuals (Àmbit Prevenció, 2000, p.42). Així, doncs, queda clar que treball sexual masculí i homosexualitat són dos conceptes que no tenen per què anar lligats de la mà, ja que la majoria d'homes que exerceixen ho fan per motius purament econòmics, no per raons de satisfacció sexual lligada a la seva orientació, tal i com demostren els diferents estudis, on podem veure que només entre el 3% i el 6% dels homes exerceixen per plaer sexual (Àmbit Prevenció, 2000, p.46, i Salmerón, 2011, p.187).

Mobilitat

La mobilitat geogràfica és una altra de les particularitats de la majoria de TSM, l'efecte de "cara cremada" que ja he comentat anteriorment i el flux de clients segons l'època de l'any fa que els treballadors sexuals no estiguin en una ciutat de forma permanent. Com ja hem vist, les 'places' als pisos acostumen a ser d'uns 21 dies, pel que al llarg de l'any els diferents treballadors passen per molts pisos d'arreu de l'Estat espanyol inclús d'altres països de la Unió Europea (Àmbit Prevenció, 2000). El mateix passa amb els

treballadors d'altres espais com saunes o la via pública, essent aquests últims un cas especial, perquè cal recordar que els treballadors de carrer tenen unes necessitats econòmiques molt més agreujades i urgents, cosa que fa que combinin el treball sexual amb altres formes d'obtenció d'ingressos, tal i com comenta Zaro (2015), molts estan una setmana al carrer i de cop d'un dia per l'altre marxen amb el poc que tenen a una altra zona d'Espanya a treballar, per exemple al camp si és època de collita i, un cop finalitzada la campanya de collita, tornen a la ciutat a exercir fins que troben alguna altra alternativa temporal i gairebé sempre lligada a la precarietat laboral, fins i tot en activitats delictives, atès que la seva situació d'irregularitat no els brinda gaires alternatives possibles. Entre aquests treballadors sexuals de carrer, per tant, la mobilitat es veu incrementada no només pel flux de clients i l'efecte de la "cara cremada" sinó que també és deguda a les alternatives laborals puntuals que se'ls ofereixen.

42

Com comenta Zaro (2015) referent al flux de treballadors sexuals, paral·lel al flux de clients, es produeix pels pics de demanda que hi ha a les diferents zones en funció de l'època de l'any, com per exemple el fet de que a l'estiu hi ha un moviment important de treballadors de ciutats com Madrid cap a les grans ciutats costaneres com Barcelona i València. S'ha observat també que determinats esdeveniments puntuals que passen a les grans ciutats alteren aquests fluxos de treballadors degut a l'augment de la demanda que suposen aquests fets com per exemple el *Mobile World Congrés*¹, el *Pride Barcelona*², el *Madrid Orgullo*³, etc., que suposen un moviment constant entre ciutats com Barcelona i Madrid degut a que apleguen en pocs dies grandíssimes quantitats de persones entre les quals hi ha molts clients potencials per als treballadors sexuals.

Tota aquesta mobilitat dels treballadors fa que la tasca d'atenció amb aquest col·lectiu sigui una tasca més puntual i destinada a pal·liar les diferents problemàtiques determinades que van sorgint, és a dir que l'acció que es fa em els TSM segueix una estratègia a curt termini, ja que a causa d'aquesta gran mobilitat resulta gairebé impossible dur a terme intervencions a mig o llarg termini i fer-ne un seguiment (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006). En paraules de Zaro els professionals que treballen amb el col·lectiu "som com els bombers, quan hi ha un problema acudim immediatament, l'ajudem a resoldre i marxem".

1: Congrés mundial de telefonia mòbil que es celebra anualment a la ciutat de Barcelona. L'edició d'aquest any 2015, que es va celebrar al mes de febrer, va suposar una assistència de més de 93000 assistents en només els quatre dies de duració. (<http://www.mobileworldcongress.com/2015-highlights> consultat el 04/04/15)

2: Celebracions de l'*Orgull LGBTI* a la ciutat de Barcelona per celebrar els drets aconseguits del col·lectiu i reivindicar la seva visibilitat i igualtat. L'edició de l'any 2014, que es va celebrar com sempre a l'última setmana de juny, va suposar una assistència de 250.000 persones. (<http://www.pridebarcelona.org/ca/premsa/> consultat el 04/04/15)

3: Celebracions de l'*Orgull LGBTI* a la ciutat de Madrid, amb els mateixos objectius que el *Pride Barcelona*, s'acostuma a celebrar la primera setmana de juliol per a no solapar-se amb la celebració que té lloc a Barcelona. La celebració de Madrid és més multitudinària que la de Barcelona, on l'any 2014 els organitzadors van calcular una assistència d'uns dos milions de persones (<http://goo.gl/F3ubkg> consultat el 04/04/15)

El cos dels treballadors sexuals

El cos dels TSM és un dels principals reclams per part dels clients i molts dels treballadors sexuals entenen el cos com a la seva eina de treball principal, i com a tal, de la mateixa manera que es fa amb qualsevol altra eina de treball, l'han de cuidar. Normalment hi ha la imatge estereotipada del treballador sexual masculí com a un noi jove amb un cos atlètic o musculat, tot i que sovint aquest estereotip es confirma, no sempre és així, sinó que hi ha espais com el carrer on els treballadors sexuals no donen tanta importància al cos, ja que es tracta d'una activitat temporal i urgent i, per tant, no estan tan professionalitzats (Salmerón, 2011, p.82). D'altra banda l'escassetat de recursos fa que no puguin portar una dieta equilibrada ni puguin pagar-se un gimnàs on treballar els seus cossos.

43

En altres espais, en canvi, els cossos treballats són indispensables, com per exemple a les saunes, on com ja he comentat anteriorment, el fet d'haver d'anar despullats, només amb una petita tovallola que els cobreix la cintura, els obliga a tenir uns cossos més cuidats ja que aquest esdevé el principal reclam per als clients. En aquests espais, i altres com els pisos, Internet o les App, els treballadors acostumen a mostrar uns cossos treballats, amb hores de gimnàs, molts d'ells depilats i amb guarnicions com tatuatges o pírcings.

El consum d'alcohol i drogues

Molts dels estudis que hi ha sobre treball sexual, igual que passa amb el tema del VIH-Sida, esmenten el tema del consum de drogues i alcohol tant per part del treballador com del client. No obstant això, el tema del consum d'aquestes substàncies no l'he volgut abordar en aquest treball, ja que requereix d'una anàlisi en profunditat que s'escapa de les possibilitats de temps i extensió que permet el TFG.

De totes maneres crec que és un tema que s'ha de tenir en compte a estudis més profunds sobre el treball sexual, ja que el consum de substàncies és molt recurrent en el treball sexual. Segons un estudi francès sobre els TSM el consum de drogues i alcohol entre els treballadors és el següent: un 75% dels treballadors consultats és consumidor de tabac, un 74% d'alcohol, un 51% de cànnabis, 51% de popper, 50% de cocaïna, 40% d'èxtasis, 27% de somnífers, 16% d'heroïna i 14% d'antidepressius (Da Silva, i Evangelista, 2004, p.63). Tot i que cal diferenciar de la resta el consum de drogues anomenades "professionals" com el popper o *Viagra*, que sovint són necessàries per a que els treballadors sexuals puguin realitzar els seus serveis, aquestes dades posen de manifest que el consum de drogues i alcohol és quelcom estès i recurrent entre els TSM i, per tant, esdevé una problemàtica que cal abordar en profunditat.

5.2.- Classificació dels treballadors sexuals masculins

Un cop feta aquesta anàlisi de les dades quantitatives que aporten els diferents estudis sobre els treballadors sexuals, resulta interessant reprendre el que he comentat anteriorment referent a les tres subcategories que he establert per classificar els treballadors en funció de com viuen ells mateixos el propi fet d'exercir, i que ens poden ajudar a veure millor les necessitats de cada grup i per tant, a donar una resposta més adequada des de l'educació social. A continuació explicaré breument cada una d'aquestes tres subcategories:

44

El treball sexual com a eina de supervivència

Aquest primer grup fa referència a aquells nois que exerceixen el treball sexual quan no tenen cap altra alternativa viable, es tracta d'aquells casos que ja he anat comentant al llarg del treball amb els nois que exerceixen a la via pública, on la seva situació és de necessitat econòmica d'emergència, necessiten obtenir ingressos urgentment i de la manera que calgui. Aquests nois estan en una situació molt vulnerable, la majoria d'ells no té els papers regularitzats, concretament el 85% es troba en situació irregular (Martí, et al. 2006, p.8), pel que no poden entrar al circuit laboral regularitzat i per tant, tal i com comenta Zaro (2015), les úniques alternatives que els queden són treballs en negre temporals com per exemple la collita de fruita de temporada, activitats delictives (com el top manta o robar objectes per revendre'ls), recollir ferralla o el treball sexual.

Els nois d'aquesta subcategoria, com dic, no tenen les seves necessitats bàsiques cobertes, sinó que en molts casos dormen al carrer o en espais ocupats. És per això que la seva mobilitat és molt elevada, ja que quan els sorgeix alguna feina de les que he esmentat, marxen i quan l'acaben tornen a exercir a la ciutat on eren o en una altra. Degut a aquesta situació irregular i l'alta mobilitat resulta molt complex fer-ne un seguiment i no estan ben informats ni dels serveis i recursos que tenen a la seva disposició com serveis socials o hospitals, ni tampoc informació sobre les ITS, com prevenir-les o tractar-les (Àmbit Prevenció, 2000). Per tant, aquests nois són els que necessiten més suport des de les organitzacions que treballen amb el col·lectiu, tot i que, tal i com comenta Balbas (2015), s'ha de tenir en compte a l'hora de treballar amb ells des d'àmbits com el de l'Educació Social, que accedir-hi pot resultar quelcom molt complex perquè sovint no accepten la seva condició de treballadors sexuals i rebutgen el suport d'entitats i educadors.

El treball sexual com a alternativa temporal

Els treballadors d'aquest grup estan més professionalitzats respecte el treball sexual que els de l'anterior. Tal i com explica Villegas (2015), molts nois tot i tenir una necessitat econòmica, aquesta no és tan urgent

i desesperada com l'anterior; aquí per exemple podem trobar els nois que tenen les necessitats bàsiques cobertes de forma precària i volen millorar la seva situació econòmica general, o aquells treballadors que tot i tenir altres opcions laborals regularitzades, però en molts casos precàries com els "treballs escombraria" mal pagats, decideixen exercir per diferents raons com poden ser la major obtenció d'ingressos, el fet de ser 'autònom' i establir-se ells mateixos els horaris, etc.

Un exemple d'un treballador sexual d'aquest grup és el del Paco, que respon a la pregunta de si li resulta més desagradable el treball sexual o una altra feina precària:

45

En algún momento pero no dura mucho, lo desagradable, en otros casos me resulta... los primeros días cuando yo entraba en la sauna yo con los mariquitas, pero en diez minutos me acostumbro porque en realidad podría tener un trabajo mucho más duro que me muera en una construcción con cuarenta grados aquí [señala la nuca] por 800 o 900€. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.71)

Els membres d'aquest grup els trobem en major número a saunes, pisos i locals, però sobretot a Internet i App, l'espectre però és ampli, com acabo de comentar, podem trobar els que exerceixen de forma molt puntual per obtenir ingressos per cobrir necessitats puntuals, o els que ho fan de forma més regular. Per tant, les necessitats bàsiques d'aquest grup estan cobertes, en alguns casos de forma precària i en d'altres en bones condicions, i acostumen a estar més informats sobre les ITS i com prevenir-les, tot i que cal reforçar la formació en aquests aspectes. És per això que des de les organitzacions tampoc no es pot oblidar els treballadors sexuals d'aquesta categoria, ja que la majoria, un 86%, reconeixen la necessitat de tenir a la seva disposició serveis específics per a treballadors sexuals (Àmbit Prevenció, 2000, p.47).

D'altra banda, en aquest grup també incloc aquells casos en què es realitza el treball sexual temporalment, no per a cobrir necessitats bàsiques, sinó per a estalviar diners de forma ràpida per a poder realitzar els seus plans de vida posteriorment, com el cas que explica en Manolo:

Yo sé que es un trabajo temporal, una fase, que luego...Quiero juntar el dinero, quiero montar una cosa en Brasil y volver a Brasil para administrar mis cosas allí y es que pienso mirando al frente, ¿sabes? Estoy en la fase de trabajar. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.64)

O bé per obtenir ingressos puntuals no per cobrir les necessitats bàsiques, que ja les tenen cobertes, sinó per a cobrir altres despeses, com és el cas del TSM que he entrevistat, en Dani (2015), que exerceix puntualment per "pagarme los caprichos como ir de viaje, comprarme ropa, salir de fiesta,... para no pensar siempre en el dinero".

El treball sexual com a opció laboral estable

Fins ara, els treballadors sexuals dels dos altres grups que he comentat, tot i que decideixen voluntàriament exercir, es pot dir que en certa manera ho fan pressionats per les circumstàncies, especialment els del primer grup, i en menor grau alguns del segon. No obstant això, en aquest tercer grup faig referència a aquells nois que decideixen exercir de forma totalment lliure i voluntària, on la motivació no és exclusivament la necessitat econòmica sinó que ho escullen com una opció laboral estable, és a dir que s'han professionalitzat en el treball sexual, entenent-lo com a aquella feina a què es volen dedicar durant un període més llarg de temps. Els testimonis d'en Carlos i en Guillermo que

46

(Carlos) Esto lo hago porque a mí me da la gana [...] , tampoco es que esté de chaperero por vocación, es algo que simplemente no me desagrada, que está bien pagado, y no tengo jefes, y qué coño que me lo paso bien. [...] Así, no sé, dije un buen día como no me gusta trabajar, porque es algo que odio, porque soy así de hedonista y follar me encanta, pues me meto a sacarle partido a lo que más me gusta. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.72)

(Guillermo) Hay una frase Oscar Wilde que dice: 'el placer debería ser nuestro único objetivo en la vida' y estoy totalmente de acuerdo, entonces pues bueno. Esa es una de las máximas de mi vida. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.73)

Tot i que el percentatge d'aquest grup és molt més reduït que els altres, entre el 3% i 6% (Àmbit Previsió, 2000, p.46, i Salmerón, 2011, p.187), aquests TSM no es poden ignorar. El fet de que aquests treballadors siguin més professionals fa pensar que estan molt més ben informats sobre les ITS i la seva prevenció, ja que han de vigilar molt més aspectes referents a la salut i la higiene, de fet tal i com comenta Balbas (2015), aquests treballadors més professionalitzats, obtenen grans quantitats de diners a canvi dels seus serveis, pel que molts d'ells per exemple paguen una mútua privada. Per tant, una de les hipòtesis que puc extreure és que amb els treballadors d'aquest grup no resulta tan necessària una intervenció des de les organitzacions. Tot i que no se'ls ha d'ignorar, si més no, fins que aquesta hipòtesis que plantejo sigui verificada.

6.- Atenció al treball sexual des de les organitzacions de Barcelona

6.1.- Relació d'organitzacions

A la ciutat de Barcelona fa anys que hi ha diverses organitzacions que treballen amb el col·lectiu de persones que es dediquen al treball sexual. Tot i que la gran majoria atén solament dones, n'hi ha algunes que també atenen dones transsexuals i homes. És important conèixer quines són aquestes organitzacions amb les quals com a educadors socials podem fer una aproximació al col·lectiu de treballadors/es sexuals i treballar amb aquestes persones quan es detecti qualsevol tipus de necessitat que requereixi la nostra intervenció.

47

A continuació elaboro un llistat amb les organitzacions que donen atenció al col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual a la ciutat de Barcelona i les seves dades de contacte:

Creu Roja Barcelona www.creuroja.org informacio@creuroja.org 933 006 565	Fundació Surt www.surt.org surt@surt.org 933 428 380	Lloc de la Dona www.llocdeladona.org info@llocdeladona.org 934 412 809
Fundació Àmbit Prevenció www.fambitprevencio.org info@fambitprevencio.org 933 177 059	Genera www.genera.org.es 687 426 364 678 715 569	SICAR cat www.adoratrius.cat sicar@adoratrius.cat 679 654 088
Fundació APIP-ACAM www.fundacioapipacam.org apipr@apip.org 934 420 917	Metges del Món www.medicosdelmundo.org 932 892 715	Stop Sida www.stopsida.org administracio@stopsida.org 934 522 435

Taula 1: Relació i dades de contacte de les organitzacions que aborden el treball sexual a Barcelona.
Elaboració pròpia a partir de la consulta de les webs de les diferents entitats.

Aquestes són les principals organitzacions que treballen amb el col·lectiu de persones que es dediquen al treball sexual, però cadascuna aborda el col·lectiu d'una manera determinada. Així, doncs, algunes d'aquestes organitzacions estan dedicades exclusivament a l'abordatge del treball sexual com pot ser Genera, Lloc de la Dona o SICAR, i d'altres estan destinades a treballar altres àmbits més generals com l'exclusió social, la inserció laboral o temes de salut, però tenen programes específics referents al treball sexual com pot ser Surt, APIP-ACAM, Àmbit Prevenció, Metges del Món o Stop Sida. No obstant això, on sí

que he pogut observar una clara tendència és en el fet de que la gran majoria dedica l'atenció al treball sexual exclusivament per a les dones, només dues donen resposta al col·lectiu de treballadors sexuals masculins: *Àmbit Prevenció* i *Stop Sida*.

Més endavant parlaré de la feina que fan aquestes dues organitzacions amb els nois que exerceixen. Tot i així, resulta adequat parlar primer del que ja he comentat anteriorment en referència a l'Agència ABITS per l'abordatge integral del treball sexual, que coordina la tasca de les diferents organitzacions de la ciutat amb l'Ajuntament i que, en definitiva, és qui coordina el treball educatiu que es realitza amb el col·lectiu.

48

6.2.- El Pla i l'Agència ABITS

Com he comentat anteriorment, a l'Ordenança de Civisme de l'Ajuntament de Barcelona, queda recollida la necessitat de dur a terme aquelles mesures socials que permetin treballar per eradicar l'explotació de les persones mitjançant el treball sexual i evitar que l'exercici del treball sexual pugui afectar la convivència ciutadana. Aquests dos objectius (entre d'altres) es materialitzen a través del Pla i l'Agència ABITS, que van destinats a l'abordatge del treball sexual, especialment aquell que es practica a la via pública. D'altra banda, defineix un ample ventall de realitats que cal abordar, des de les persones que practiquen el treball sexual de forma forçada, als que manifesten explícitament el seu desig de seguir exercint, entenent-lo com una opció laboral més.

Si analitzem el propi Pla ABITS veiem que es tracta d'un procés en el que:

El seu plantejament radica en l'intent de creació d'un procés d'incidència que reconegui la gran diversitat de situacions i interessos d'aquest col·lectiu i que es caracteritzi per la definició d'itineraris personalitzats així com, simultàniament, la creació d'un conjunt de mesures homogènies adreçades, tant com sigui possible, al col·lectiu de treballadores sexuals. (Martí, et al. 2006, p.7)

Un dels elements que resulten interessants d'aquest Pla és el fet de que per a la seva elaboració, l'any 2006, es va donar valor per una banda a les pròpies treballadores sexuals entenent que elles esdevenen unes interlocutores idònies, ja que són les principals coneixedores de la seva realitat, necessitats i interessos, i d'altra banda a les diferents organitzacions de la ciutat que portaven anys treballant amb aquest col·lectiu, de tal manera que es va posar en valor la seva experiència.

Des del mateix Pla es reconeix que en aquell moment hi havia una inexistència de polítiques públiques adreçades al col·lectiu de treballadors/es sexuals, atès que totes les actuacions que hi havia fins al

moment estaven plantejades des de la perspectiva de seguretat i amb la intervenció dels cossos de seguretat. És per això que entenen que totes les mesures que es plantegen al Pla han de ser flexibles i adaptables a les diferents situacions no previstes que puguin sorgir durant la seva aplicació. D'altra banda al Pla es pot trobar una afirmació que ajuda a entendre els problemes pels que passen molts/es treballadors/es sexuals tot i estar treballant amb alguna organització: "en el Pla es té en compte que les ajudes que s'atorguen des dels serveis socials no es corresponen als preus del mercat i, per tant, aquestes ajudes no permeten la subsistència de les persones amb les condicions mínimes garantides"(Martí, et al. 2006, p.8)

49

Així, doncs, una altra de les dificultats que es reconeixen des del Pla a l'hora de donar resposta a les necessitats del col·lectiu, és el fet de que moltes de les persones que exerceixen estan en situació irregular, concretament el 85% de les persones (Martí, et al. 2006, p.8), cosa que afecta directament a les intervencions plantejades, ja que dificulta l'accés d'aquestes persones als recursos públics i als canals de normalització planificats.

Un element que resulta molt interessant pel que fa al plantejament d'entendre aquest TFG des de la perspectiva Laboral del treball sexual, recau en el fet de que en el mateix Pla, tot i que en més d'una ocasió deixa clar que no pretén posicionar-se en cap perspectiva politicosocial, fa una referència explícita a l'acord del Pacte del Tinell (que va permetre crear el govern tripartit de PSC, ERC i ICV-EUiA l'any 2003) on s'exposava una clara perspectiva Laboral en el referent al treball sexual segons el qual calia reconèixer el caràcter jurídic i professional dels/les treballadors/es sexuals per tal de que poguessin disposar de la cobertura social adequada com qualsevol altre treballador regularitzat.

La manera de materialitzar tot el que es recull en el Pla és a través de la creació de l'Agència ABITS, ja que es tracta de l'organisme que ha de dur a la pràctica tot el que s'ha planificat. Aquesta Agència ha de garantir uns mínims a través dels recursos dels que disposa: assistència jurídica gratuïta; formació professional; allotjament o acolliment en els casos d'extrema necessitat; mediació; col·laboració amb les diferents entitats de la ciutat que treballen amb el col·lectiu; i, finalment, assessorament pel que fa a l'obtenció de la targeta sanitària i l'empadronament a la ciutat. Així, doncs, es determinen uns objectius a assolir per l'Agència:

- Avaluar els diferents programes relatius a l'abordatge integral del treball sexual per tal d'establir la seva eficàcia individual i social i, si escau, fer-hi les modificacions oportunes.
- Oferir serveis de mediació en aquelles zones en què es produeixi un ús intensiu de la via pública.

- Identificar l'Agència en un espai on les treballadores sexuals puguin adreçar-se i expressar-se amb total llibertat, de denúncia dels seus problemes i de referència en la recerca de solucions. Aquest espai esdevindria un espai d'interlocució directa amb l'Ajuntament de Barcelona on, en la mesura que adquirissin, es farien visibles per a la societat.
- Garantir la coordinació de totes les àrees que intervenen en l'atenció a les persones que exerceixen la prostitució.
- Estudiar la situació del treball sexual a la ciutat de Barcelona en relació amb Catalunya, l'Estat espanyol i en el marc de relacions de la Unió Europea. (Martí, et al. 2006, p.18)

A continuació mostro un gràfic on es mostren les diferents organitzacions amb les quals treballa l'Agència ABITS:

Gràfic 3: Organitzacions que col·laboren amb l'agència ABITS. Elaboració pròpia a partir de la informació que proporciona l'Agència ABITS (2014).

6.3.- Les organitzacions que treballen amb treballadors sexuals masculins

Fins ara he parlat de les organitzacions que atenen el col·lectiu de persones que exerceixen el treball sexual de forma general. No obstant això, com que l'objecte d'estudi d'aquest treball són els homes que exerceixen, resulta necessari esmentar aquelles organitzacions que els donen una atenció específica, perquè és amb elles amb qui, si es vol efectuar qualsevol tipus d'intervenció des de l'educació social, cal col·laborar aprofitant la seva experiència. Com ja he comentat, a la ciutat de Barcelona solament hi ha dues entitats que treballen amb aquests homes: *Fundació Àmbit Prevenció* i *Stop Sida*. A continuació explicaré més detalladament quina feina fan aquestes dues organitzacions.

51

Fundació Àmbit Prevenció

Tal i com podem veure a la seva web (Àmbit Prevenció, 2015a), aquesta fundació es va crear l'any 1993 per tal de donar resposta a l'augment de les infeccions de VIH a entre els consumidors de drogues, un treball que optava per la reducció de riscos i el treball de carrer amb atenció directa. Actualment, el treball de la fundació s'ha diversificat per tal de poder ajudar a millorar la qualitat de vida de persones en risc d'exclusió i fomentar la seva autonomia i integració a la societat, així, doncs, hi ha diferents projectes de Salut, Formació i Inserció per a joves i adults.

Una de les seves àrees d'actuació va destinada a les persones que exerceixen el treball sexual, així, doncs, ells mateixos defineixen la feina que fan amb el col·lectiu de la següent manera:

El nostre objectiu és afavorir els drets i dignificar els treballadors i treballadores del sexe. Les nostres línies d'actuació estan basades, d'una banda, en la reducció de danys a través d'estratègies de prevenció que contemplin la formació, la informació i l'educació integral. I per l'altra, l'apropament dels nostres usuaris i usuàries als circuits sanitaris i socials existents. (Àmbit Prevenció, 2015b)

Així, doncs, d'aquesta àrea se'n desprenen dos programes: Àmbit DONA i Àmbit HOME, i és aquest segon el que ens interessa si volem centrar-nos en el dels TSM. La feina que es fa des del programa d'Àmbit HOME és centra en l'atenció als treballadors sexuals a partir de la reducció de riscos en tres eixos principals: tallers de salut sexual, distribució de material preventiu i derivacions cap a altres serveis o entitats. Tal i com explica Balbas (2015), una de les formes de dur a terme aquesta tasca és a partir de la intervenció en pisos on s'exerceix el treball sexual, en base a dues àrees, la de sanitària i la social: a la primera es realitzen proves de VIH-Sida i sífilis, s'ofereix assessorament sobre temes sanitaris, practiques sexuals i prevenció d'ITS; mentre que a la segona es fa un treball de caire social a través d'una treballadora social. Els contactes amb els TSM es realitzen per una banda via Internet, on expliquen els serveis de la Fundació i concerten visites amb els nois que estan interessats, per fer una primera acollida i

acordar el pla de treball a seguir, en el cas de que el treballador sexual ho desitgi. L'altra forma de contactar amb els nois és fent visites a pisos on ja coneixen algun treballador sexual.

D'altra banda a la Fundació mateixa es dóna atenció individualitzada als treballadors que hi acudeixen, on s'ofereix informació sobre ITS, tallers de salut sexual, tramitació de la targeta sanitària, assessorament per a temes legals com l'empadronament, presentació dels diferents recursos i serveis que tenen al seu abast, etc.

Un altre dels programes que realitza la fundació és el portal web anomenat *Webcliente* (2015). Aquesta web pretén oferir un espai als consumidors del treball sexual: els clients. L'objectiu és informar el client i donar-li recomanacions per tal de que pugui consumir els serveis sexuals de forma adequada cuidant la seva salut, la del/la treballador/a i, en definitiva, gaudir de les seves relacions sexuals. Així, doncs, a la web s'ofereix informació sobre salut sexual, mètodes i pràctiques sexuals enfocades a la prevenció de les ITS, tot allò referent a les proves del VIH-Sida i altres ITS, com es percep el risc en funció de les creences i coneixements de cadascú, consells a l'hora de contactar amb un treballador sexual i negociar el servei i, finalment, un espai per a recollir qualsevol tipus de consulta que el client vulgui fer a l'organització. A l'annex 11.2 hi ha una captura de pantalla d'aquesta web.

52

Stop Sida

Si entrem a la seva web (*Stop Sida*, 2015) podem veure que aquesta organització es va crear l'any 1986 per donar resposta a l'augment de casos d'infecció per VIH-Sida entre la comunitat homosexual. Des de llavors ha esdevingut una organització pionera i de referència tant a la ciutat de Barcelona com a l'Estat espanyol pel que fa a la prevenció de l'expansió del VIH-Sida, realitzar les proves ràpides tant de VIH-Sida com de Sífilis, donar tot el suport i l'atenció necessària a les persones que conviuen amb el virus, en el treball de conscienciació social i la no discriminació de les persones infectades tant dins com fora del col·lectiu LGBTI.

Entre el diferents àmbits d'actuació, n'hi ha un dedicat exclusivament als treballadors sexuals: el programa **ProtegerSex**, que està liderat per homes i dones transsexuals que exerceixen el treball sexual. Des d'aquest programa s'ofereixen als treballadors/es sexuals els següents serveis:

- Entrega de material preventiu com preservatius i lubricants de forma totalment gratuïta, així com altres materials informatius escrits sobre les ITS i la seva prevenció.
- Prova ràpida de VIH-Sida i Sífilis, que permet obtenir un primer resultat en menys d'una hora de forma anònima i gratuïta.

- Assessorament sobre Salut Sexual, ITS, riscos i efectes del consum de drogues, negociacions amb els clients, etc. En definitiva sobre qualsevol aspecte que afecti a la salut sexual del treballador, donant especial èmfasi en els casos de persones seropositives.
- Assessorament sociolaboral sobre temes d'atenció social a persones en risc d'exclusió, temes relacionats amb immigració, tot el referent a la inserció laboral i les alternatives formatives que ofereixen les diferents organitzacions de la ciutat.
- Gestió de la targeta sanitària i empadronament, per a tal de poder accedir als diferents recursos i serveis dels que disposa la ciutat de Barcelona.
- Finalment el programa compta amb un servei d'assessoria jurídica sobre qualsevol tema que pugui afectar aquestes persones com temes d'estrangeria, permisos de residència, ordres d'expulsió, denúncies, matrimonis, etc.

53

Així, doncs, tal i com es pot veure a l'annex 11.3, el programa disposa d'una pàgina web pròpia on hi ha recollida tota aquesta informació que acabo de comentar, així com una base de dades a enllaços a webs de temàtiques diverses com per exemple temes d'immigració, llocs on oferir serveis sexuals, tractament de drogodependències, etc. Finalment a aquesta web també destaca un apartat on es poden trobar una gran quantitat d'informació detallada sobre els diferents tipus de drogues i els seus efectes, sobre salut sexual, prevenció d'ITS i VIH-Sida, aspectes legals i legislatius, o de recerca de feina entre de molts altres. D'altra banda, hi ha el bloc del mateix programa on s'hi van publicant les diferents activitats que es realitzen com cinefòrums o trobades d'oci, i notícies relacionades amb el col·lectiu de treballadors/es sexuals. Al mateix annex 11.3 hi ha juntament amb la captura de pantalla de la web, una captura del bloc.

Un aspecte destacable d'aquesta organització, tal i com explica Villegas (2015), encarregat del programa ProtegerSex, és el fet de que el propi programa està format per treballadors sexuals, ja que el que es busca és la seva implicació i la màxima participació i ningú millor que ells mateixos coneixen de primera mà la realitat del treball sexual; són ells mateixos els que prenen les decisions sobre el programa, i el desenvolupen. És, per tant, una molt bona manera de donar veu al col·lectiu i apoderar-lo.

Per finalitzar aquest apartat, un cop fet el repàs de les organitzacions que donen atenció al col·lectiu de treballadors sexuals a Barcelona, resulta interessant recordar que és necessari aprofitar la seva experiència, els anys de treball amb el col·lectiu i les sinèrgies que hagin pogut crear amb els treballadors sexuals i les altres organitzacions de la ciutat, a l'hora de realitzar qualsevol proposta educativa com les que plantejaré al següent punt.

7.- Propostes per a treballar amb el col·lectiu de treballadors sexuals masculins des de l'Educació Social

La principal finalitat d'aquest treball, com ja he explicat, és la de realitzar una recerca primària sobre l'estat de la qüestió, a partir de la qual poder desenvolupar posteriorment un treball amb aquest col·lectiu des de l'educació social.

Així, doncs, en aquest apartat faig una primera aproximació a tres propostes per a treballar amb el col·lectiu: la primera gira entorn a la creació d'un espai on els treballadors sexuals es puguin reunir i compartir experiències, inquietuds, esperances, etc. A la segona proposta, més ambiciosa, proposo algunes aportacions per a realitzar un projecte de pis d'acollida temporal per a homes que exerceixen el treball sexual i es troben en situació d'exclusió (o risc d'exclusió) social. L'última proposta és la visibilització del col·lectiu de TSM dins del Pla i l'Agència ABITS com a primer pas per a lluitar contra la seva invisibilitat. A continuació descriu més detalladament cada una d'aquestes propostes.

54

7.1.- Espai de trobada per a treballadors sexuals masculins

La situació d'invisibilitat en què estan immersos els treballadors sexuals, fa que sovint no tinguin un igual amb el que poder sentir-se identificats; l'estigmatització a què estan sotmesos, tal i com he explicat anteriorment, fa que inclús entre ells evitin crear una xarxa de suport mutu, impossibilitant així un traspàs d'informació tant pel que fa a temes referents a la salut, higiene i ITS, o a altres temes com ara aspectes legals o administratius, interacció amb els clients, seguretat, professionalització, etc. No obstant això, tal i com comenta Zaro (2015), és cert que a determinats espais, en canvi, sí que es produeix un cert grau de solidaritat i xarxa entre treballadors sexuals, com per exemple a les saunes o als pisos.

En el cas dels TSM que exerceixen en llocs tancats és més freqüent que es formin grups i que es coneguin entre ells. D'aquesta manera es faciliten les xarxes d'informació tant sanitària com d'un altre tipus. Aquest fet, que en principi pot resultar positiu, es pot tornar perillós perquè fomenta la desinformació i els mites falsos. Els rumors, els diagnòstics i remeis que es presenten com a veritats absolutes poden fomentar la creença falsa d'estar ben informat i afavorir el desinterès per recórrer a altres fonts d'informació davant les quals caldria destapar la seva vinculació amb el món de la prostitució. (Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.88)

Per tant, resulta important fer un traspàs d'informació veraç i contrastada sobre tots aquests temes defugint de les informacions esbiaixades i falsos mites que es poden crear entre treballadors sexuals. Una manera de fer aquest traspàs d'informació pot ser la creació d'uns espais de trobada per a treballadors sexuals on puguin anar puntualment experts ens els diferents temes com ara salut, temes legals, laborals, etc. Aquesta és, doncs, la idea de la primera proposta que realitzo en aquest TFG: crear un espai on es puguin reunir els treballadors sexuals per tal d'informar-se sobre aquests temes que els afecten en primera persona, no només perquè estiguin informats sobre temes legals o de salut, sinó també per a crear un espai on es puguin reunir amb intimitat i confiança per parlar de qualsevol cosa que els interessi, de les seves inquietuds, pors, alegries, desitjos, etc.

55

A l'entrevista que he realitzat a un treballador sexual, en Dani (2015), li he preguntat directament per aquesta qüestió, per a veure que pensava de la idea de crear un grup de trobada per a TSM. Aquesta va ser la seva resposta:

Sí, me hubiera ayudado mucho quedar con otros chaperos para contarles mis ralladas, que me enseñaran cosas y truquitos del mundillo porque al principio yo estaba muy perdido, no sabía con quien hablar que estaba haciendo de chapero... lo hacía porque quería... pero da igual, al principio me rallé mucho, tenía ganas de hablar con alguien que me entendiera, pero no sabía con quién... y al final se lo conté a mi compañero de piso, que somos muy amigos. (Dani, 2015)

En aquesta mateixa línia, el testimoni d'en Damián posa de manifest la seva desconexió sobre el treball sexual en el moment de començar a exercir:

Para mí era difícil [al principio] porque todavía no sabía bien cómo tenía que hablar con la persona, no sabía cuánto se cobraba ni nada, no sabía dónde la persona iba a tener sexo, si era él que te llevaba a su casa, no sabía que ahí al lado en la Puerta del Sol hay un hostel que cobra económicamente, no sabía nada de eso y a través del tiempo fui aprendiendo [...] fui yo mismo aprendiendo todos los pasos que tenía que dar...(Chacón, Peláez, i Zaro, 2006, p.88)

Aquests casos exemplifiquen com alguns nois, independentment del subgrups en què he classificat als treballadors sexuals es trobin, necessiten un espai on poder trobar-se amb altres treballadors i compartir les seves experiències o inquietuds, professionalitzar-se, etc. Així, doncs, no és el meu objectiu determinar què es podrà parlar en aquests espais, sinó que pretenc crear un espai i que siguin els nois mateixos qui decideixin què hi faran perquè, en cas contrari, estaria retallant des del principi les possibilitats d'aquesta proposta. L'espai físic que proposo per a fer aquestes reunions és en una de les dues organitzacions que ja estan treballant amb TSM: *Stop Sida* o la *Fundació Àmbit Prevenció*, ja que cal aprofitar que els

treballadors sexuals ja les coneixen, i hauria de ser des de les mateixes prospeccions de carrer que es realitzen des d'ambdós organitzacions que s'hauria d'informar els nois de l'existència de les trobades.

El rol de l'educador social a la proposta:

Tot i que com he dit fins ara, es tracta de que siguin els treballadors sexuals mateixos qui s'encarreguin de dinamitzar les trobades, però també resulta interessant que paral·lelament hi hagi la figura d'un/a educador/a social de referència format en aspectes referents al treball sexual per a realitzar les següents tasques:

56

- Donar suport als treballadors sexuals sempre que aquests ho sol·licitin, ja sigui de forma individual o grupal.
- Participar a les trobades sempre que els TSM ho sol·licitin, per tal d'atendre les seves demandes, o inclús dinamitzar i/o moderar les reunions si s'identifica que aquestes no funcionen correctament.
- Fer d'intermediari/a amb altres professionals especialitzats en temes concrets com salut i ITS, drogodependències, aspectes legals, laborals, formatius, o qualsevol altre tema que els treballadors sexuals considerin oportú, per tal de que acudeixin a alguna trobada.
- Difondre les trobades per les diferents entitats que treballen amb aquest col·lectiu i fins i tot pels espais on es mouen els treballadors sexuals masculins.

7.2.- Aportacions per a un projecte de pis d'acollida per a treballadors sexuals

Tal i com he anat comentant al llarg del treball, la realitat del treball sexual és molt diversa i complexa i com a col·lectiu no sempre hi ha unes necessitats compartides. De tota manera, si analitzem els diferents subgrups sí que podem trobar-ne algunes de comuns. Així, doncs, seguint la classificació que he fet a l'apartat 5.2 on he classificat el treball sexual en funció de la concepció que en poden tenir els mateixos treballadors, entre els del primer grup i part dels del segon podem extreure unes necessitats compartides. Parlo dels que entenen el treball sexual com a eina de supervivència i els que ho fan, en canvi, com a alternativa temporal. Com ja he comentat, els del primer grup sovint no tenen les necessitats bàsiques cobertes, com pot ser l'habitatge, l'alimentació, la roba, salut i higiene, etc., mentre que els del segon, en el cas de tenir-les cobertes, és de forma molt precària.

Per tant, la pregunta que sorgeix és: què podem fer des de l'Educació Social per a donar resposta a aquesta situació? De ben segur que hi ha diverses formes de contestar aquesta pregunta però una d'elles m'ha cridat especialment l'atenció i és per això que he decidit incloure-la en aquest treball: un pis d'acollida per a homes que exerceixen el treball sexual. Tal i com explica Zaro (2015), aquesta mateixa proposta s'està apunt de començar a dur a terme a la ciutat de Madrid impulsada per l'organització Imagina MÀS amb la col·laboració de l'Ajuntament de Madrid, i és arrel de conèixer aquest projecte que crec que seria adequat impulsar un projecte similar a la ciutat de Barcelona, ja que tal i com ja he comentat anteriorment, les realitats d'ambdós ciutats pel que fa al treball sexual són molt semblants.

57

Amb el pis d'acollida es pot donar resposta a aquells homes on el treball sexual es converteix en la seva única eina de supervivència, i que a més no tenen on viure, pel que es veuen obligats a viure al carrer o a edificis ocupats il·legalment. Actualment, l'única alternativa que tenen aquests homes a aquestes opcions que acabo de comentar és dormir en algun dels albergs municipals per a persones sense sostre que hi ha a Barcelona. No obstant això, aquesta no és una alternativa real, ja que tal i com comenta Vanessa Arenas, treballadora social encarregada del Servei d'Ajut Social de la *Fundació APIP-ACAM*, els horaris que ofereixen els albergs municipals no s'ajusten a la realitat dels/les treballadors/es sexuals, ja que l'horari per a dormir als albergs és de nit, mentre que les persones que exerceixen acostumen a dormir pel matí perquè treballen fins a altes hores de la matinada.

D'altra banda, amb el projecte del pis d'acollida el que es buscava seria donar una atenció integral a aquests homes que estan en una situació d'exclusió social o en risc d'estar-ho; ja que no es tracta simplement d'oferir un lloc on viure durant un període de temps determinat en unes condicions dignes i adequades, sinó que es tracta, a més, que durant aquest temps es realitzi un treball en base a un procés de reinserció social i un acompanyament individualitzat amb cada persona en relació als següents aspectes (inspirats en el que em va explicar Zaro a l'entrevista realitzada i en referència al projecte de pisos d'acollida que ell ha plantejat):

Apoderament de la persona:

Quan em refereixo a aquest punt parlo de l'apoderament en tots els aspectes i davant de tots els casos, tant si la persona decideix deixar d'exercir, com si escull seguir fent-ho, l'apoderament en ambdós casos és necessari. En el primer, és important que la persona es vegi amb les forces i l'empenta necessàries per a redirigir la seva vida, formar-se i buscar alternatives laborals. Els que hem treballat com a educadors socials amb col·lectius en exclusió o risc d'exclusió amb l'objectiu de la reinserció laboral, sabem que aquest és un objectiu complex, difícil d'assolir i que requereix que la persona estigui preparada per a suportar un procés que sovint esdevé dur i llarg. En el cas de que decideixi seguir exercint, s'ha de garantir

que la persona està en una posició d'apoderament per a poder negociar amb els clients, posant-se en valor, garantir-se unes condicions laborals dignes, protegint-se de possibles ITS i vetllant per la seva salut.

Itinerari formatiu:

Independentment de si decideixen deixar d'exercir o no, és important poder establir un pacte de formació, sempre d'acord amb la voluntat de la persona, quan aquesta no disposi de cap tipus de formació. No hem d'oblidar que, entre els treballadors sexuals de carrer, el 74% té només estudis primaris i un 5% no té estudis (Àmbit Prevenció, 2000, p.45). Per tant, conjuntament amb la persona s'ha de pactar aquest itinerari formatiu i fer-ne un seguiment, aprofitant l'ample oferta formativa que ofereixen les diferents entitats de la ciutat, i que poden establir el primer pas per a la seva reinserció laboral a curt termini o en un futur si decideix deixar d'exercir.

58

Itinerari d'inserció laboral:

De la mateixa manera que amb el pacte formatiu, juntament amb la persona i garantint la seva voluntat, resulta necessari establir un pacte d'itinerari d'inserció laboral amb aquells nois que decideixen deixar d'exercir i buscar alternatives laborals regularitzades. Aquest itinerari ha d'anar lligat de l'anterior itinerari formatiu, ja que en els casos on no hi ha formació prèvia, aquesta resultarà necessària per a la seva reinserció al mercat laboral. D'altra banda en aquest pacte es poden treballar altres aspectes com la bona realització de currículums, preparació d'entrevistes de feina i recerca de feina a través Internet.

Habilitats Socials:

Aquest apartat ha d'anar paral·lel als dos anteriors, ja que esdevé totalment necessari treballar les habilitats socials per tal de que la seva reinserció sociolaboral es pugui dur a terme amb èxit, ja que com ja hem vist anteriorment molts d'aquests nois provenen de contextos molt empobrits i en contacte permanent amb l'exclusió social on es pot trobar en aquestes persones, per exemple, mancances a l'hora de treballar en equip o d'acceptar i acatar ordres d'un superior; és per tot això que cal treballar tots aquests aspectes, així com la pròpia comunicació verbal i la no verbal, les relacions amb les altres persones, la pròpia autoestima, etc.

Seguiment mèdic:

Una de les característiques d'aquest col·lectiu és el poc control mèdic a què es sotmeten, ja que molts no tenen els papers en regla o targeta sanitària (Àmbit Prevenció, 2000; Chacón, Peláez, i Zaro, 2006), a més, com hem pogut veure quan he parlat dels diferents espais i la mobilitat dels treballadors sexuals, hi ha lligada una desconeixença total dels recursos i serveis sanitaris que tenen al seu abast. Així, doncs, durant l'estada al pis d'acollida es vetllarà perquè la persona es realitzi totes les proves i controls mèdics per a

assegurar que el seu estat de salut és l'òptim i en el cas de detectar qualsevol irregularitat poder tractar-la degudament, posant especial èmfasi en el cas de les ITS.

Educació per a la Salut:

Finalment, i seguint amb el comentat al punt anterior, a part de garantir un seguiment i control mèdic, és important treballar tots aquells aspectes referents a l'educació per a la salut, començant per tot el relacionat amb les ITS, el coneixement de les diferents infeccions, la seva prevenció, el sexe segur i el seu tractament, posant l'èmfasi en l'ús del preservatiu durant les relacions sexuals.

59

D'altra banda, també resulta necessari tractar en aquest apartat altres temes com el de dur a terme una bona alimentació i nutrició explicant quins aliments són saludables i quins són perjudicials per a l'organisme; tenir cura del cos i ment tocant tot el referent a la cura de la salut mental; fomentar la sexualitat i efectivitat positiva; i, finalment, treballar la prevenció del consum d'alcohol, tabac i altres drogues, fent les derivacions necessàries cap a serveis de desintoxicació en el cas de que es detecti una addicció a alguna d'aquestes substàncies.

El rol de l'educador social a la proposta:

Tal i com he pogut observar en altres projectes de pisos d'acollida similars al que proposo aquí (APIP-ACAM, 2015), la figura de l'educador/a social té un paper molt important. Així, doncs, inspirant-me en allò que es recull en el document esmentat, les principals tasques que aquest/a hauria de desenvolupar en el projecte de pis d'acollida són les següents:

- Pactar i establir els diferents itineraris d'inserció amb els usuaris del pis: social, laboral, formatiu i de salut.
- Realitzar tutories individuals quinzenals amb els usuaris del pis, tot i que si resulta necessari se'n poden realitzar més per tal de fer un seguiment del progrés de cada usuari a nivell social, laboral, formatiu, etc., i atendre les diferents demandes d'aquests.
- Realitzar tutories o reunions grupals setmanals, per tal de fer un seguiment de la convivència com a grup i atendre les diferents problemàtiques o conflictes que puguin sorgir.
- Visites diàries al pis per supervisar el bon funcionament i convivència al pis.
- Coordinació amb altres agents socials i acompanyament dels usuaris a altres serveis o recursos.
- Realització dels quadres de repartiment de les tasques domèstiques i assignació de les mateixes als diferents usuaris.

- Detecció i gestió de necessitats de l'habitatge: reparacions d'electrodomèstics, instal·lacions, parament de la llar, etc.).
- Preparar les entrades i sortides del pis dels diferents usuaris.
- Vetllar pel compliment de les normes de funcionament del pis d'acollida.

7.3.- Incorporació dels treballadors sexuals masculins a ABITS

Després d'analitzar el Pla ABITS al punt 6.2 un dels elements que destaca és el fet de que tant el Pla com l'Agència estan clarament enfocats a les dones i transsexuals femenines que exerceixen el treball sexual. Tot i que sovint es refereixen al col·lectiu de forma genèrica (sense especificar home o dona) en cap moment esmenten de forma explícita als homes que exerceixen el treball sexual. No obstant això, al mateix Pla fan referència a aquest fet, tal i com podem veure en el següent fragment que transcriu literalment:

La perspectiva d'abordatge no pot deixar de banda que la major part de persones que exerceixen aquesta activitat econòmica són dones, incloent-hi les transsexuals. Hi ha, per tant, un important esbiaix de gènere que s'ha de tenir present tant pràcticament (a l'hora de dissenyar els protocols i els instruments necessaris) com teòricament des del punt de vista de l'anàlisi.

Això no obstant, entenem que el document s'ha d'adreçar a totes les persones que exerceixen aquesta activitat econòmica, i en aquestes condicions i per aquest motiu ens referim a les persones que exerceixen la prostitució. Sense perdre de vista aquesta perspectiva no creiem tampoc que sigui oportuna una anàlisi que només centri la seva visió en les dones, perquè finalment podria tenir un efecte no desitjat: ser novament estigmatitzador i reduir l'anàlisi a un problema de dones, quan l'experiència ens diu que això no afavorirà la implicació i el bon fi de la defensa dels drets de totes les persones. (Martí, et al. 2006, p.8)

Així, doncs, podem veure que en el Pla es justifica el fet de que es doni una atenció especial a les dones sense oblidar els homes. No obstant això, si analitzem l'última memòria de l'any 2013 (Agència ABITS, 2014, p.17), veiem que, a l'hora d'ésser posat en pràctica, això no es compleix, sinó que es parla exclusivament i directament de dones i transsexuals, mai d'homes, i en els resultats presentats a l'esmentada memòria, des de l'Agència i les diferents entitats que la conformen, es va atendre un 87% de

dones i un 13% de transsexuals i, per tant, cap home. En aquesta mateixa línia hi ha el fet de que entre les entitats vinculades a ABITS no n'hi ha cap de les que treballen amb els TSM: *Stop Sida* no en forma part, i tot i que Àmbit Prevenció sí que en forma part, només ho fa amb el programa Àmbit DONA, no amb el d'Àmbit HOME.

Aquestes dades posen de manifest el que he comentat anteriorment referent a la invisibilitat dels treballadors sexuals masculins des de les mateixes institucions, una invisibilitat institucional que, recordem, provoca que no es puguin detectar les necessitats reals del col·lectiu ni donar una resposta adequada i ajustada a la seva realitat.

61

Com a educadors socials, quan volem treballar amb qualsevol col·lectiu cal fer prèviament un treball d'anàlisi i coneixement del mateix, per no caure en la trampa de voler donar respostes a necessitats irrealment, és per això que una de les propostes que realitzo en aquest TFG és que des de les institucions es comenci a tenir en compte als treballadors sexuals masculins, i per a fer-ho s'ha de començar per visibilitzar el col·lectiu a l'Agència ABITS, ja que és la primera encarregada d'abordar el treball sexual a la ciutat. Així, doncs, la proposta que realitzo s'articula en tres punts principals:

- Fer referència explícita als treballadors sexuals masculins en els documents de l'Agència ABITS.
- Incloure els homes que exerceixen en les línies d'actuació de l'Agència ABITS.
- Incloure les organitzacions que treballen amb el col·lectiu d'homes treballadors sexuals a ABITS, com són *Stop Sida* i el programa Àmbit HOME de la *Fundació Àmbit Prevenció*.

Aquests tres punts permetrien que des de les institucions es comencés a tenir en compte els homes quan es parla de treball sexual, i això com a educadors ens permetria donar una millor atenció al col·lectiu i posar en marxa unes estratègies adaptades a la seva realitat, amb l'objectiu final de reduir la seva vulnerabilitat i estigmatització, fomentar la seva inclusió a la societat i millorar, en definitiva, la seva qualitat de vida.

8.- Conclusions de la recerca

Com he apuntat al inici d'aquest TFG, el seu objectiu principal és la realització d'una recerca primària sobre l'estat de la qüestió a través de la qual, en un futur, es pugui acabar elaborant un pla d'abordatge i treball amb el col·lectiu de treballadors sexuals masculins des de l'Educació Social. Per a fer-ho, m'he endinsat en el món del treball sexual masculí analitzant els diferents estudis i treballs existents que en fan referència, consultant algunes de les organitzacions i agents socials que treballen amb aquest col·lectiu i escoltant la veu d'alguns treballadors sexuals. Un cop feta aquesta feina de recerca, anàlisi i reflexió, en puc treure les següents conclusions:

62

- El treball sexual masculí és un tema que no ha estat gaire estudiat, tal i com ho demostren els pocs estudis que hi ha al respecte. Tampoc no es treballa a nivell teòric, des d'institucions com la universitat, ni des d'altres organismes públics destinats a l'atenció de les persones que exerceixen (una atenció que es centra gairebé exclusivament en dones i, en alguns casos, en dones transsexuals, però gairebé mai en homes que exerceixen). Això posa de manifest la situació d'invisibilitat en què es troba immers aquest col·lectiu i la vulnerabilitat que això suposa.
- Tot i que sovint se sent que el treball sexual es troba en una situació d'alegalitat i que no hi ha regulació al respecte, després d'analitzar les diferents lleis, normatives i ordenances he pogut comprovar que això no és del tot cert, atès que sí que hi ha lleis que regulen el treball sexual a nivell municipal, autonòmic, estatal i europeu. No obstant això, és cert que cada una de les lleis esmentades a l'apartat 4.3 fa referència a determinats aspectes, com ara la tracta de persones, la protecció de les dones i menors o la regulació en determinats espais d'exercici del treball sexual i que, per tant, no hi ha una normativa, a cap dels nivells (europeu, estatal, autonòmic o municipal), que reguli el treball sexual en el seu conjunt i en les diverses casuístiques i espais.
- El fet que acabo de comentar ajuda a veure que el treball sexual segueix despertant tot tipus de reaccions segons les diferents maneres que existeixen d'entendre'l i de viure'l. Això ho he pogut observar a través de l'anàlisi de diferents perspectives politicosocials (prohibicionista, abolicionista, reglamentarista i laboral), unes perspectives que entenen el/la treballador/a sexual de formes molt diferents: com a criminal, com a víctima, com a problema de salut pública i convivència i com a treballador/a. Aquestes maneres diferents de concebre les persones que exerceixen es tradueixen, alhora, en diferents formes de regular aquesta pràctica i, en conseqüència, en lleis de caràcter totalment oposat. Possiblement aquesta sigui la raó que fa que elaborar una llei que abordi el treball sexual de forma integral, ja no a nivell europeu sinó només a nivell llei estatal, resulti quelcom

altament complex que habitualment va acompanyat de polèmica, perquè la manera en què les persones entenen el treball sexual genera un tipus de lògiques i concepcions totalment diferents i fins i tot oposades.

- Els espais on s'exerceix el treball sexual són molt diversos, tal i com es pot observar al gràfic 2 de la pàgina 20. Les realitats i les característiques de cada espai són específiques i ens presenten una realitat determinada. Aquest fet fa que l'anàlisi i abordatge integral del treball sexual sigui quelcom complex i amb un gran nombre d'elements que cal tenir en compte. A més a més, la realitat dels espais del treball sexual no resulta estàtica sinó que ha variat amb els anys. Un exemple clar és la migració de molts treballadors sexuals dels espais clàssics, que anys enrere havien estat molt concorreguts, com ara la via pública o els cinemes X, però que pràcticament han desaparegut, cap a nous espais com Internet o les App, que suposen una nova realitat radicalment diferent a la dels espais anteriors.
- L'estigmatització resulta un element comú a la gran majoria de treballadors sexuals. Aquesta estigmatització es pot analitzar des de diferents perspectives i en base a diferents elements, com pot ser l'homofòbia existent a nivell social, tant aquí com als països d'origen de molts treballadors sexuals, o fins i tot la mateixa homofòbia interioritzada que pateixen aquestes persones; els tabús i estereotips entorn al sexe anal i els diferents rols sexuals que pot desenvolupar la persona que exerceix; i l'estigmatització subjecte al fet d'exercir el treball sexual, és a dir, l'estigma de ser 'puta/o'. Un dels reptes que se'ns presenten com a educadors socials és el de treballar per anar reduint al màxim possible tota aquesta estigmatització fins a eliminar-la per a millorar, en definitiva, la qualitat de vida dels treballadors sexuals.
- El VIH-Sida és un element a tenir en compte quan ens referim a l'abordatge integral del treball amb aquest col·lectiu, perquè és cert que les taxes d'infecció són altes i preocupants. No obstant això, no s'ha de concebre el VIH-Sida com a quelcom inherent als treballadors sexuals, ja que molts dels estudis així ho fan i això es pot traduir en una major estigmatització del col·lectiu. Cal, doncs, abordar el tema del VIH-Sida com un element més entre tota la resta, no com l'únic o el principal.
- La realitat dels treballadors sexuals és molt diversa, gairebé tant com treballadors sexuals hi ha. Tot i així, resulta possible, i fins i tot necessari si volem treballar amb el col·lectiu des de l'educació social, establir uns elements comuns que comparteixin la gran majoria de treballadors. Aquests elements són la invisibilitat en què es troben immersos i la vulnerabilitat que això suposa, i el fet de que no tots els treballadors sexuals són homosexuals, sinó que hi ha treballadors heterosexuales, bisexuals o

homosexuals. Aquest fet és important, ja que tradicionalment se'ls ha concebut com a homosexuals i l'atenció que se'ls ha donat ha estat des d'organitzacions enfocades als ciutadans homosexuals, cosa que per als treballadors sexuals que no ho són suposa una estigmatització que sovint es tradueix en no voler acudir a aquestes organitzacions. Un altre dels elements comuns a la majoria de treballadors sexuals és la mobilitat a la qual estan subjectes, cosa que pot ser una dificultat afegida i s'ha de tenir en compte a l'hora de treballar amb ells. Finalment, també s'han de tenir en compte les taxes de consum d'alcohol i altres drogues que, tot i no haver estat abordades en profunditat en aquest treball per falta d'espai i temps, resulten rellevants entre el col·lectiu de treballadors sexuals.

64

- Com dic, classificar els treballadors sexuals resulta complex, però una classificació ens pot ajudar molt a l'hora de treballar amb aquest col·lectiu. Així, doncs, faig una proposta de classificació a partir de la concepció que tenen els treballadors mateixos del treball sexual, podent parlar del treball sexual com a eina de supervivència, com a alternativa temporal o com a opció laboral estable. Aquests diferents grups ens permeten extreure unes característiques i necessitats més ajustades a cada persona i això facilitarà que el nostre treball com a educadors sigui més adequat, eficaç i just.
- Quan ens referim a les persones que exerceixen el treball sexual, cal ser conscients que les realitats en funció de si parlem de dones, d'homes o de transsexuals són molt diferents, i que no es poden englobar els tres grups sota una mateixa política de treball.
- L'atenció que es dona a les persones que exerceixen el treball sexual a la ciutat de Barcelona està articulada pel Pla i l'Agència ABITS. Aquesta agència col·labora amb diferents organitzacions de la ciutat, concretament amb nou organitzacions. No obstant això, si parlem de treballadors sexuals masculins la situació varia radicalment, i només una de les nou organitzacions col·laboradores amb l'Agència ABITS els donen atenció: el programa Àmbit HOME de la *Fundació Àmbit Prevenció*. L'altra organització que atén els TSM és *Stop Sida*, que ni tan sols forma part d'ABITS. Això posa de manifest que el col·lectiu d'homes que exerceixen està molt menys atès que les seves companyes i mostra la necessitat de donar una resposta més activa a aquests homes.

Finalment resulta important tornar a remarcar que el tema del treball sexual masculí cal abordar-lo amb més profunditat, per una banda des de les organitzacions i agents socials que treballen en l'òrbita del treball sexual i, d'altra banda, des dels estudis teòrics i de recerca. Finalment, també caldria abordar aquest tema des de les esferes acadèmiques com ara la universitat, ja que aquest col·lectiu ha estat històricament invisibilitzat a totes tres dimensions. I justament per lluitar contra aquesta invisibilitat cal abordar-lo de manera profunda i íntegra. És per tot això que acabo d'esmentar que, com a educadors

socials, se'ns presenta el repte i l'oportunitat de treballar amb un col·lectiu que fins al moment hem oblidat i que sens dubte hem de tenir present, per a visualitzar-lo, millorar-ne la seva situació, la seva qualitat de vida i dignificar-lo.

9.- Conclusions generals del TFG

Un cop presentades les conclusions de la recerca, en aquest apartat parlaré de les conclusions generals a què m'ha portat la realització d'aquest TFG. Així, doncs, a continuació parlaré de què ha suposat per a mi fer aquest treball, les dificultats amb què m'he trobat i les seves potencialitats:

- Una de les coses que vaig tenir molt clara des de que vaig començar a pensar en el TFG va ser el tema que volia tractar: el treball sexual masculí, ja que és un tema totalment ignorat des de la universitat. Aquest va ser el fet que em va motivar a treballar-lo en profunditat. No obstant això, com ja he anat apuntant al llarg del treball, aquest tema és molt ampli i complex, amb unes característiques i realitats molt variades, la qual cosa em va suposar una gran dificultat a l'hora d'acotar el treball, atès que resulta evident que no podia abastar la totalitat del fenomen dels TSM. Quan vaig començar a llegir bibliografia sobre aquest tema, vaig configurar el primer esborrany del sumari i vaig escriure les primeres línies, de seguida vaig veure que estava essent massa ambiciós i que, donada la tipologia de treball i la limitació de pàgines, havia de començar a desestimar alguns punts per a centrar-me en altres. Per tant, puc dir que aquest treball ha anat evolucionant i canviant constantment, gairebé fins al moment de redactar aquestes conclusions.
- Aquesta evolució no ha estat solament causada per l'acotament d'aspectes a tractar dins del món dels TSM, sinó que m'han anat sorgint algunes dificultats que m'han obligat a replantejar-me l'estructura mateixa del treball en més d'una ocasió. Les més destacables han estat les següents:
 - Dificultat per accedir als TSM: Inicialment tenia la idea de fer de la veu i els testimonis dels propis TSM un dels pilars fonamentals del treball, però accedir a ells m'ha resultat una tasca realment complexa que, finalment, no he pogut realitzar. Així, doncs, a excepció del noi que he entrevistat, no he pogut accedir de primera mà a cap altre testimoni, cosa que m'ha obligat a replantejar-me aquest pilar fonamental que eren els testimonis. La forma en què ho he fet ha estat utilitzar de

forma transversal l'entrevista realitzada, una altra entrevista que ja tenia d'un treball anterior i els testimonis extrets d'altres estudis. L'objectiu d'aquests tres elements ha estat fonamentar i exemplificar tot allò que he escrit en aquest treball.

- Dificultat per accedir a les organitzacions que treballen amb el col·lectiu: Una altra de les idees que tenia inicialment era analitzar en profunditat la feina que es fa des de les diferents organitzacions que col·laboren amb persones que exerceixen el treball sexual i, si bé és cert que he pogut parlar amb algunes d'elles tant aquí a Barcelona com a Madrid, també ho és el fet de que no he pogut parlar amb totes les organitzacions amb qui inicialment m'havia proposat de fer-ho. Això ha estat per dues raons: la primera és que per part meva no he disposat de tot el temps necessari per a fer-ho, ja que combinar l'elaboració del TFG amb les classes, la meva feina fora de la universitat, altres activitats voluntàries que realitzo i la vida personal, m'ha suposat poder dedicar unes hores al treball (vespres i caps de setmana) que no s'ajustaven als horaris de la gran majoria d'organitzacions. D'altra banda també m'he trobat amb que les organitzacions no m'han donat la resposta i atenció que esperava, cosa que entenc degut a la gran quantitat de feina que tenen moltes d'elles i les poques persones que hi treballen.
- Deixant de banda aquestes dificultats que m'han obligat a reestructurar el treball, també resulta important destacar i agrair als professors Carlos Sánchez-Valverde i Oscar Guasch per haver-me facilitat gran part de la bibliografia que he utilitzat en aquest treball, atès que accedir-hi també va suposar una gran dificultat inicialment i, tot i que en vaig trobar alguns estudis i treballs, no va ser fins que ells em van ajudar que vaig poder accedir al gruix de la bibliografia utilitzada.
- L'altre element que m'ha facilitat molt la feina és el fet d'estar familiaritzat i en contacte amb el que es coneix com el "món homosexual" (les seves realitats, estereotips, espais, locals, webs, App, llenguatge, etc.). Aquest fet m'ha facilitat molt la feina, ja que els TSM es mouen en gran part per aquest "món homosexual", compartint-ne alguns espais, realitats i estigmatitzacions. Això ho he notat molt, per exemple, en algunes entrevistes, on aquest fet que comento ha agilitzat molt la conversa, ja que no ha calgut explicar certs elements que tant l'entrevistat com jo ja coneixíem.
- Un cop finalitzat aquest treball, puc afirmar que la seva elaboració m'ha permès fer una cloenda del grau, reflexionant sobre diferents aspectes que hem anat treballant al llarg de la carrera i sobre algunes de les assignatures cursades, cosa que en definitiva crec que és un dels objectius de fer el TFG. D'altra banda, com ja he anat apuntant, m'ha permès abordar un tema que feia temps que volia treballar en més profunditat, perquè anteriorment ja havia fet un treball sobre els TSM però només

va ser una primera aproximació molt general i breu. Aquest treball m'ha permès estudiar el tema amb més deteniment, tot i que a la vegada m'ha fet adonar-me de l'abast real del fenomen i la impossibilitat de tractar-lo amb tota la profunditat que hagués desitjat donat el tipus de treball de que es tractava. Això és el que ha acabat determinant l'estructura final del TFG, com una recerca primària i un primer pas per seguir treballant posteriorment aquest tema amb més temps i deteniment.

- Finalment, per acabar les conclusions generals del TFG i donat que aquest s'emmarca dins del grau d'Educació Social, crec necessari recordar quina és l'aplicabilitat i la connexió d'aquest treball amb l'Educació Social. Així, doncs, com ja he comentat, tot i que aquest treball és un primer pas per a seguir estudiant el tema i per a fonamentar un treball posterior, he volgut incloure-hi tres propostes que com a educadors podem desenvolupar i treballar en més profunditat. Com he anat comentant al llarg del treball, els TSM estan sotmesos a una forta estigmatització multicausal amb l'afegit de que molts d'ells es troben en situació irregular i en situació d'exclusió social, o en risc d'estar-hi. Això, per tant, evidencia el fet de que com a educadors socials no podem ignorar aquesta realitat invisibilitzada com s'ha estat fent fins avui dia. És una situació que cal "visibilitzar" i abordar, i ho hem de fer amb rigor i valentia, desprenent-nos dels prejudicis que tots, conscient o inconscientment, tenim sobre el treball sexual. Si no ho fem d'aquesta manera, la nostra tasca quedarà esbiaixada i incompleta, i serà injusta. Tenim el repte de fer-ho, de treballar i acompanyar aquestes persones perquè millorin la seva qualitat de vida, apoderant-los i dignificant-los.

10.- Bibliografia i referències

Agència ABITS. (2014). *Informe 2013 de l'estat d'execució i impacte de les actuacions de l'Agència ABITS per a l'abordatge integral de la prostitució i del tràfic d'éssers humans amb finalitats d'explotació sexual*. Consultat el 15 d'abril del 2015 a de <http://goo.gl/v3YYTR>

AIEJI. (2005). *Marco Conceptual de las Competencias del Educador Social*. Consultat el 03 de juny del 2015 a <http://aieji.net/wp-content/uploads/2010/12/Professional-competences-ES.pdf>

Àmbit Prevenció. (2000). *Estudi sobre treball sexual masculí*. Barcelona: Fundació Àmbit Prevenció.

68

Àmbit Prevenció. (2015a). *Fundació Àmbit Prevenció*. Consultat durant el mes d'abril del 2015 a <http://www.fambitprevencio.org>

Àmbit Prevenció. (2015b). *Fundació Àmbit Prevenció*. Consultat el 17 d'abril del 2015 a <http://www.fambitprevencio.org/treball-sexual.php>

Amnistia Internacional. (2014). *Informe Anual 2013 Estado de los Derechos Humanos en el Mundo. Personas lesbianas, gays, bisexuales, transgénero e intersexuales (LGBTI)*. Consultat el 26 de març del 2015 a <https://goo.gl/kncgD6>

Amnistia Internacional. (2015). *Informe 2014/15 Amnistía Internacional: La situación de los Derechos Humanos en el mundo*. Consultat el 26 de març del 2015 a <https://goo.gl/edvZGq>

APIP-ACAM. (2015). *Memòria 2014: Projecte Pisos Pont per a la Inclusió de Persones en Situació d'Exclusió Social*. Barcelona: Fundació APIP-ACAM.

Arella, C., Fernández, C., Nicolás, G., i Vartabedian, J. (2007). *Los pasos (in)visibles de la prostitución: Estigma, persecución y vulneración de derechos de las trabajadoras sexuales en Barcelona*. (1ª ed.). Barcelona: VIRUS editorial.

ASEDES. (2007). *Documents professionalitzadors. Definició d'Educació Social, Codi Deontològic de l'educador i l'educadora social, Catàleg de Funcions i Competències de l'educadora i l'educador social*. Barcelona: Asociación Estatal de Educación Social – ASEDES.

Balbas, T. (2015). *Entrevista realitzada de forma presencial*. Barcelona 28 d'abril del 2015.

Bender. (2014). *Bender – Buscador de chicos gay*. Consultat el mes de desembre del 2014 a web desapareguda.

Bisquerra, R. (Coord.). (2012). *Metodología de la investigación educativa*. Madrid: La Muralla.

Bolaños, A. (2007). *La prostitución desde una perspectiva de los derechos humanos*. Madrid: Médicos del Mundo-España.

Butler, J. (2006). *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós.

Cacho, X., Sánchez-Valverde, C., i Usurriaga, J. (2014). Los nombres y los significados de la Educación Social: *RES Revista de Educación Social*, 19.

Carrascosa, S., i Sáez, J. (2011). *Por el culo: Políticas anales (2ª ed.)*. Barcelona: Editorial EGALES.

Chacón, A., Peláez, M., i Zaro, I. (2006). *Trabajadores Masculinos del Sexo: Aproximación a la prostitución masculina en Madrid*. Madrid: Fundación Triángulo, Ministerio de Sanidad y Consumo, Comunidad de Madrid.

Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans, STCE 197 (2005). Consultat el 24 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/342T0y>

69

Da Silva, L., i Evangelista, L. (2004). *La consommation de drogues dans le milieu de la prostitution masculine*. Saint-Denis: Observatoire français des drogues et des toxicomanies.

Dani. (2015). *Entrevista realitzada de forma presencial*. Barcelona 21 d'abril del 2015.

De Miguel, M. (1988). Paradigmas de la investigación educativa española. Dins Dendaluce, I. *Aspectos metodológicos de la investigación educativa*. Madrid: Narcea.

De Souza, G. (2014). *Los brasileños y el sueño europeo: un estudio sobre la calidad de vida y la realidad de los profesionales del sexo brasileños en España*. Bilbao: Universidad de Deusto.

Decret 217/2002, d'1 d'agost, pel qual es regulen els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució, DOGC 3695 § 14510 (2002). Consultat el 19 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/oUXwch>

Dept. Educació. (2015). *Protocol de prevenció, detecció i intervenció enfront situacions d'odi i discriminació. Homofòbia*. Consultat el 05 d'abril del 2015 a <http://goo.gl/SzZWIZ>

GayRoyal. (2014). *Gay Royal*. Consultat el mes de desembre del 2014 a <http://www.gayroyal.com>

Grindr. (2014). *Grindr - Find gay, bi, curious guys for free near you with Grindr*. Consultat el mes de desembre del 2014 a <http://grindr.com>

Grupo Pases. (2015). *Thermas Gay Sauna en Barcelona*. Consultat el 31 de març del 2015 a http://www.pases.es/es/sauna_thermas

Guasch, O. (1993). Para una sociología de la sexualidad. *Reis. Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, (64), 105-121.

Guasch, O. (2000). La prostitución masculina homosexual: aproximación general. *Orientaciones. Revista de homosexualidades: Derecho y homosexuales*, (1), 149-157.

IEC. (2007). *Diccionari de la llengua catalana (2 ed.)*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

- J. Martin, G. (2015). *Homofobia y homofobia interiorizada*. Consultat el 26 de març del 2015 a <http://www.gabrieljmartin.com/homofobiainteriorizada.html>
- Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal, BOE 281 § 25444 (1995). Consultat el 26 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/vcdaGX>
- Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, BOE 10 § 544 (2000). Consultat el 26 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/UM61nN>
- Ley Orgánica 4/2015, de 30 de marzo, de protección de la seguridad ciudadana, BOE 77 § 3442 (2015). Consultat el 26 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/rYDC8Y>
- Lousada, J.F. (2005). *Prostitución y Trabajo: La Legislación Española*. Madrid: AFESIP España.
- Martí, C., et al. (2006). *Pla ABITS: Pla per a l'abordatge integral del treball sexual*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona, Regidoria de Dona i Igualtat d'Oportunitats.
- Menoyo, C. (Coord.). (2003). *Prevención del VIH/SIDA y otras infecciones de transmisión sexual en personas que ejercen la prostitución: Elementos clave para el desarrollo de programas*. Madrid: Ministerio de Sanidad y consumo.
- MorboTotal. (2015). *MorboTotal: pasión por el sexo*. Consultat el mes de gener del 2015 a <http://www.morbototal.com>
- Neira, M. (2015). *Entrevista realizada de forma virtual*. Barcelona 17 d'abril del 2015.
- OMS. (2013). *Infecciones de transmisión sexual. Nota descriptiva N°110*. Consultat el 25 de gener del 2015 a <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs110/es/>
- Optimot. (2015). *Optimot, consultes lingüístiques*. Consultat el 05 d'abril del 2015 a <http://goo.gl/O8od3T>
- Ordenança de mesures per fomentar i garantir la convivència ciutadana a l'espai públic de Barcelona, BOPB 20 (2006). Consultat el 19 de febrer del 2015 a <https://goo.gl/awf3x7>
- Ordre PRE/335/2003, de 14 de juliol, per la qual s'aprova l'ordenança municipal tipus sobre els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució. DOGC 3935 § 15314 (2003). Consultat el 19 de febrer del 2015 a <http://goo.gl/8EOF4R>
- Osborne, R (2003). La organización de la sexualidad en Occidente: el papel de la institución en la prostitución. Dins Guasch, O., i Viñuales, O. (eds.), *Sexualidades: diversidad y control social* (p. 235-258). Barcelona: Editorial Bellaterra.
- Osborne, R (2004). *Trabajador@s del sexo: derechos, tráfico y migraciones en el siglo XXI*. Barcelona: Editorial Bellaterra.

- Parcerisa, A., Giné, N., i Forés, A. (2010). *La educación social. Una mirada didáctica. Relación, comunicación y secuencias educativas*. Barcelona: Ed. Graó.
- PlanetRomeo. (2014). *PlanetRomeo BV*. Consultat el mes de desembre del 2014 a <http://www.planetromeo.com>
- RAE. (2014). *Diccionario de la lengua española* (23 ed.). Madrid: Real Academia Española.
- RentBoy. (2015). *RentBoy: Male Scorts*. Consultat el mes de gener del 2015 a <http://www.rentboy.com>
- Rodríguez, E. (Coord.). (2015). *L'estat de l'homofòbia a Catalunya 2014*. Barcelona: Observatori Contra l'Homofòbia. 71
- Roig, M. (2013). *La Prostitució Masculina a Barcelona: Una realitat invisible*. (col·lecció particular). Treball realitzat per l'assignatura "Drets humans i marcs legals de l'educació social" del grau d'Educació Social de la Universitat de Barcelona amb la professora Mònica Gijón.
- Salmerón, P. (2011). *Perfil psicosocial de los trabajadores masculinos del sexo*. Castelló de la Plana: Universitat Jaume I.
- Sandín, M. P. (2003). *Investigación cualitativa en Educación. Fundamentos y tradiciones*. Madrid: McGraw-Hill.
- Scruff. (2014). *Scruff – Chicos gay en el mundo*. Consultat el mes de desembre del 2014 a <http://www.scruff.com>
- Slumi. (2015). *Slumi: Escorts y putas en España*. Consultat el mes de gener del 2015 a <http://www.slumi.com>
- Stop Sida. (2015). *Stop Sida*. Consultat durant el mes d'abril del 2015 a <http://www.stopsida.org>
- Tarín, S. (2015). Un jutge decideix que les prostitutes tenen drets laborals. *La Vanguardia* 09 de març del 2015. Consultat el 06 d'abril del 2015 a <http://www.lavanguardia.com/20150309/54427986720/jutge-prostitutes-drets-laborals.html>
- TeleChapero. (2015). *TeleChapero: si estás solo es porque quieres*. Consultat el mes de gener del 2015 a <http://telechapero.com>
- TopChaperos. (2015). *TopChaperos: entra y disfruta del placer de estar acompañado*. Consultat el mes de gener del 2015 a <http://www.topchaperos.com>
- Villegas, L. (2015). *Entrevista realitzada de forma presencial*. Barcelona 04 de maig del 2015.
- Webcliente. (2015). *Webcliente.com, la web del cliente de la prostitución*. Consultat durant el mes d'abril del 2015 a <http://webcliente.com>
- Zaro, I. (2015). *Entrevista realitzada de forma presencial*. Madrid 18 de març del 2015.

11.- Annexos

11.1.- Estat legal de la qüestió

Legislació referent a l'àmbit territorial de l'Estat espanyol i europeu.

Quan es fa un repàs a l'estat legal del treball sexual a l'Estat espanyol sovint s'apunta que hi ha una situació de buit legal o d'alegalitat. Això no obstant, això no és del tot cert, ja que podem trobar fins a tres lleis espanyoles al respecte, la més recent fa referència a la **Llei Orgànica 4/2015** de protecció de la seguretat ciutadana, la **Llei Orgànica 10/1995** del Codi Penal que fa referència específica a la corrupció de menors amb finalitats d'explotació sexual i la **Llei Orgànica 4/2000** referent a l'abordatge contra les xarxes organitzades i les víctimes de tracta d'essers humans. Cal dir també que aquesta última llei es fonamenta a la seva vegada en el **Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans**.

Pel que fa a la **Llei Orgànica 4/2015**, coneguda popularment com a Llei Mordassa, a l'article 36 es tipifica com a infraccions greus la sol·licitud o acceptació de serveis sexuals retribuïts per part del demandant a zones de trànsit públic a les proximitats de llocs destinats al seu ús per menors, com centres educatius, parcs infantils, espais d'oci accessibles a menors d'edat, o quan aquestes conductes puguin generar un risc per a la seguretat vial.

Els agents de l'autoritat poden requerir a les persones que ofereixen aquests serveis, que ho deixin de fer i informar de que la seva persistència podria constituir igualment una infracció greu per desobediència o resistència a l'autoritat. L'article 39 d'aquesta mateixa llei determina la quantitat de les sancions, que en el cas de les infraccions greus com les que s'acaba de mencionar la multa oscil·larà entre els 601€ i 30.000€.

D'altra banda, si ens remetem al Codi Penal, trobem que dins la **Llei Orgànica 10/1995** al capítol V referent als *Delictes relatius a la prostitució i la corrupció de menors*, als articles 187, 188 i 189 s'aborda el tema del treball sexual. A continuació exposo de forma resumida els principals punts dels articles nombrats:

Article 187: Aquell que indueixi, promogui, afavoreixi o faciliti, així com aquell que sol·liciti, accepti o obtingui una relació sexual a canvi d'una remuneració o promesa, amb una persona menor d'edat o incapaç, serà castigat amb penes de presó d'1 a 5 anys i una multa de 12 a 24 mesos, i a penes de presó de 4 a 6 anys en cas de que la víctima sigui menor de tretze anys.

Seguint el que he comentat al punt anterior, en el cas de que es produeixi algun d'aquests fets prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta o funcionari públic, a més de les penes de presó esmentades, s'aplicarà una inhabilitació total de 6 a 12 anys.

Article 188: El que determini a una persona major d'edat a exercir la prostitució o mantenir-s'hi, emprant la violència, intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat, necessitat o vulnerabilitat de la víctima, així com el que es lucri explotant la prostitució d'una altra persona, tot i disposar del consentiment de la mateixa, serà castigat amb penes de 2 a 4 anys de presó i multa de 12 a 24 mesos.

73

En el cas de que les conductes esmentades es realitzin sobre una persona menor d'edat o incapaç, la pena serà de 4 a 6 anys de presó, i de 5 a 10 anys en el cas de que la persona sigui menor de tretze anys. Igualment, en el cas de que es realitzin els fets esmentats prevalent-se de la seva condició d'autoritat, agent d'aquesta o funcionari públic, a més de les penes de presó esmentades, s'aplicarà una inhabilitació total de 6 a 12 anys.

Article 189: El que capti o utilitzi menors d'edat o incapaços a espectacles exhibicionistes o pornogràfics, o per elaborar qualsevol tipus de material pornogràfic, així com el que financi aquestes activitats o es lucri amb elles, serà castigat amb penes de presó d'1 i 5 anys. Amb la mateixa pena serà castigat tot aquell que a més, produeixi, vengui, distribueixi, exhibeixi o faciliti la producció, venda, difusió o exhibició de qualsevol material pornogràfic on participin menors d'edat o incapaços.

Igualment, serà castigat amb penes de presó de 5 a 9 anys els que realitzin les activitats esmentades al punt anterior quan s'utilitzin menors de tretze anys, quan els fets tinguin un caràcter particularment degradant o vexatori, quan el material pornogràfic representi nens o incapaços essent víctimes de violència física o sexual, o quan el responsable del material sigui la persona encarregada de fet o dret (progenitor, tutor, mestre...) del menor o incapaç. El que pel seu propi us posseeixi material pornogràfic on en la seva elaboració s'hagin utilitzat menors d'edat o incapaços, serà castigat amb penes de presó de 3 a 12 mesos o amb multes de 6 mesos a 2 anys.

D'altra banda, a la legislació espanyola d'àmbit estatal, hi ha una llei que fa referència als drets i llibertats dels estrangers a l'estat espanyol i la seva integració social, es tracta de la **Llei Orgànica 4/2000**. Concretament en els articles 59 i 59 bis es fa referència al tema de la prostitució, l'abordatge contra les xarxes organitzades, i les víctimes de tracta d'essers humans:

Article 59: Tota aquella persona estrangera en situació irregular que sigui víctima, perjudicat o testimoni d'un acte de tràfic il·lícit de persones, immigració il·legal, explotació laboral o explotació en la prostitució,

abusant de la seva situació de necessitat, i denunciï aquests fets, els seus autors i cooperants, podrà quedar exempt de responsabilitat administrativa, no serà expulsat i se li podrà concedir una autorització de residència i treball provisional, o si ho vol, se li facilitarà el retorn assistit al seu país.

Article 59 bis: Quan es detecti una possible víctima de tracta, les autoritats competents adoptaran les mesures recollides als articles 10, 11 i 12 del Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans (en el següent punt les explico més detalladament).

Quan la víctima sigui una persona en situació irregular, s'obrirà un període de mínim 30 dies per a què la víctima decideixi si vol col·laborar i denunciar la situació. Durant aquest període, i el temps que duri tot el procés incloent el període de restabliment de la víctima, aquesta quedarà exempta de responsabilitat administrativa, no serà expulsat i se li podrà concedir una autorització de residència i treball provisional. Si es determina que la condició de víctima de tracta s'ha establert de forma indeguda, tot el que s'ha esmentat al punt anterior podrà ser denegat o revocat.

74

Tal i com he comentat anteriorment, la Llei Orgànica 4/2000 fa referència al **Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans**, concretament als articles 10, 11 i 12 del capítol III sobre les mesures destinades a protegir i promoure els drets de les víctimes, garantint la igualtat entre les dones i els homes. Així, doncs, en destaquen els següents punts:

Pel que fa referència a la identificació de les víctimes, podem veure que segons l'article 10, s'haurà de disposar del personal format i qualificat en la prevenció i lluita contra la tracta de d'essers humans, i la identificació de les víctimes, especialment si es tracta de menors d'edat. De la mateixa manera s'hauran d'adoptar totes aquelles mesures necessàries per identificar les víctimes.

En els casos on no hi hagi seguretat sobre la víctima, o es tracti d'un menor, es concediran les mesures necessàries per a la seva protecció. Així mateix, si es tracta d'un menor no acompanyat es disposarà que sigui una organització o autoritat l'encarregada de la seva tutela legal, mentre es realitzin tots els esforços necessaris per trobar la seva família, i sempre vetllant per l'interès superior del menor.

A l'article 11 queda recollit tot el referent a la protecció de la vida privada, segons el qual es protegirà la vida privada i la identitat de les víctimes adoptant les mesures necessàries per garantir que les dades utilitzades no es facin públiques, ja sigui en els mitjans de comunicació o qualsevol altre mitjà, excepte casos excepcionals on sigui necessari per localitzar els familiars o garantir el seu benestar i protecció.

Finalment pel que fa a l'assistència a les víctimes, tal i com s'apunta a l'article 12, s'haurà de garantir l'assistència a les víctimes i el seu restabliment físic, psicològic i social, incloent com a mínim: unes

condicions de vida que permetin garantir la seva subsistència, accés a l'assistència mèdica, assessoria i informació sobre els drets i serveis dels que disposa, i accés a l'educació pels menors d'edat.

De la mateixa manera es vetllarà per cobrir les seves necessitats en matèria de seguretat i protecció de les víctimes. I, en el cas de trobar-se en situació irregular, s'adoptaran les mesures necessàries per a que les víctimes puguin residir legalment al territori i accedir al mercat de treball, formació professional i ensenyament.

Legislació referent a l'àmbit territorial de Catalunya.

75

Com hem vist al punt anterior, pel que fa a la legislació espanyola trobem la Llei Orgànica 10/1995 del Codi Penal (Articles 187, 188 i 189), la Llei Orgànica 4/2000 (Articles 59 i 59 bis) que es fonamenta en el Conveni del Consell d'Europa sobre la lluita contra la tracta d'essers humans (Articles 10, 11 i 12) i, finalment, la Llei Orgànica 4/2015 (Articles 36.6, 36.11 i 39).

No obstant a Catalunya hi ha un marc legislatiu propi referent al treball sexual, aquest està guiat pel **Decret 217/2002**, que regula els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució. Derivat d'aquest decret, hi ha l'**Ordre PRE/335/2003**, que estableix una Ordenança Municipal tipus, sobre els locals de pública concurrència on s'exerceix la prostitució i, finalment, trobem l'**Ordenança de Civisme** de l'Ajuntament de Barcelona que inclou alguns articles referents al treball sexual.

Així, doncs, si ens remetem al **Decret 217/2002** podem veure que des de les institucions catalanes es vol "estudiar, programar i coordinar les mesures necessàries per regular l'exercici de la prostitució, desincentivar aquesta activitat i vetllar pel respecte dels drets fonamentals de les persones que l'exerceixen". Així, doncs, amb aquest decret es busca regular els locals de pública concurrència on es presti qualsevol tipus de servei de naturalesa sexual, per tal d'establir les condicions i els controls higienicosanitaris necessaris, així com garantir l'ordre públic en el seu entorn exterior. Esdevé important destacar que els domicilis i habitatges particulars on es presenten aquests serveis no queden inclosos en aquesta llei, ja que no tenen la consideració de locals de pública concurrència. El decret, per tant, estableix a quins espais dins del local es poden prestar els serveis sexuals, les condicions d'aquests espais, la localització dels locals i el control d'accés als mateixos, els controls sanitaris preventius i assistencials de les persones que presten els serveis sexuals, tot allò referent a les assegurances i llicències que ha de sol·licitar el propietari del local i, finalment, els horaris d'obertura.

La concreció d'aquest decret recau en les diferents Ordenances Municipals, però la Generalitat de Catalunya va aprovar l'**Ordre PRE/335/2003**, una Ordenança Municipal tipus que concreta tot allò

esmentat al Decret 217/2002. Així, doncs, una de les coses que fa es definir què s'entén per serveis de naturalesa sexual:

Tota activitat exercida de manera lliure i independent pel prestador o la prestadora del servei amb altres persones, a canvi d'una contraprestació econòmica, i sota la seva pròpia responsabilitat, sense que hi hagi cap vincle de subordinació pel que respecta a l'elecció de l'activitat, duta a terme en reservats annexos a les dependències principals de determinats locals de pública concurrència.

D'altra banda, també es concreten altres aspectes com les distàncies que ha d'haver-hi entre aquest tipus de locals, que han de ser de mínim 150 metres, o altres condicions d'ubicació com el fet de que no es podrà ubicar un local d'aquestes característiques a menys de 200 metres de centres docents o altres tipus de locals de lleure o d'afluència de menors d'edat. Pel que fa al reclam de clients, l'ordenança tipus és clara, no es podrà realitzar cap acció exterior amb la finalitat de captar clients, ni instal·lar reclams lluminosos o similars explícit de l'activitat que s'efectua a l'interior. Un altre dels aspectes que concreta són tots aquells requisits específics dels espais reservats annexos on es podrà oferir els serveis de naturalesa sexual, com la superfície i alçada mínima tant dels reservats com des banys, l'habilitació d'aquests, i les condicions de neteja i conservació dels espais. Finalment, aquesta ordre especifica detalladament el procediment per a sol·licitar la respectiva llicència municipal, la seva tramitació, duració, caducitat i renovació.

No obstant això, si ens referim al treball sexual de carrer, la seva regulació a la ciutat de Barcelona queda recollida a l'**Ordenança de Civisme** de l'Ajuntament de Barcelona, que tot i tenir un caràcter molt ampli i abordar una gran varietat de temes, dedica una part específica a la prostitució; ja en el seu preàmbul podem veure com l'Ordenança el que pretén és per una banda evitar l'explotació de les persones mitjançant la prostitució, per altra banda evitar que el fet d'exercir la prostitució al carrer pugui afectar la convivència ciutadana i, finalment, també busca establir aquelles mesures socials que puguin donar sortida a aquesta situació, tals com el Pla per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual i l'Agència per a l'Abordatge Integral del Treball Sexual, coneguts com el Pla i l'Agència ABITS.

A la segona secció del capítol V de l'Ordenança queden recollits aquells articles referents a la regulació de la utilització de l'espai públic per a l'oferiment i la demanda de serveis sexuals. Així, doncs, a l'[article 38](#) es pot llegir que la fonamentació d'aquesta regulació recau en l'afany per preservar als menors d'edat de l'exhibició de pràctiques com l'oferiment o sol·licitud de serveis sexuals a la via pública, mantenir la convivència, prevenir l'explotació de determinats col·lectius i evitar possibles problemes vials. A l'[article](#)

39 apareix tot allò referent a les normes de conducta on s'especifica quines pràctiques queden prohibides:

- 1- Es prohibeix oferir, acceptar o prestar serveis sexuals retribuïts a l'espai públic.
- 2- Es prohibeix sol·licitar, demandar o negociar serveis sexuals retribuïts a l'espai públic per part dels possibles clients.
- 3- També queden prohibides totes aquelles conductes consistents en captar possibles clients i que afavoreixin i promoguin el consum de prostitució.
- 4- Igualment queda 'especialment prohibit' totes les conductes comentades anteriorment quan es realitzin a menys de 200 metres de distància de centres educatius on s'imparteixin ensenyaments del regim general del sistema educatiu.
- 5- Finalment, queda també especialment prohibit mantenir relacions sexuals a l'espai públic mitjançant una retribució.

77

Totes aquestes conductes prohibides estan subjectes a un règim de sancions recollit a l'article 40 de l'Ordenança, on s'estableixen multes d'entre 100 i 3.000€ en funció de la gravetat.

D'altra banda, l'Ordenança també contempla el fet d'informar tant les persones que ofereixen serveis sexuals retribuïts com aquells que els accepten, dels programes i serveis que presta l'Agència ABITS, i la possibilitat de substituir la sanció econòmica per una altra mesura alternativa.

Finalment, a l'article 41 queden recollides totes aquelles intervencions específiques que es reserven els serveis municipals, tals com:

- Prestar ajut a aquelles persones que exerceixen el treball sexual a la ciutat i tinguin la voluntat d'abandonar el seu exercici, i informar-les de les dependències municipals i centres d'atenció tant públics com privats (associacions, ONG, etc.) que els poden oferir el suport necessari per abandonar aquestes pràctiques.
- Elaborar un Pla per l'Abordatge Integral del Treball Sexual, per tal d'atendre les persones que ofereixen serveis sexuals a la via pública i evitar que la seva activitat afecti la convivència ciutadana.
- L'esmentat Pla buscarà la col·laboració de totes les entitats que treballen amb aquests col·lectius, per tal d'informar les persones del col·lectiu de tots els serveis públics que resten a la seva disposició i els seus drets fonamentals. De la mateixa manera, aquestes entitats oferiran formació i els recursos laborals disponibles a les persones del col·lectiu.

- L'Ajuntament de Barcelona es compromet a col·laborar en la persecució i repressió de totes aquelles conductes que atemptin contra la llibertat i la indemnitat sexual, com el proxenetisme o qualsevol altra forma d'explotació sexual, especialment si afecta menors d'edat.

Finalment el passat mes de març va saltar als mitjans de comunicació la notícia de que un jutge de Barcelona va reconèixer els drets laborals a les treballadores sexuals (Tarín, 2015). Així, doncs, si ens endinsem en la notícia, veiem que segons el jutge el treball sexual exercit de forma voluntària i exercida dins d'un prostíbul atorga, en aquest cas, a les treballadores sexuals uns drets laborals que obliga als proxenetes realitza'ls-hi un contracte laboral que els donaria per exemple dret a l'atur i cotització a la seguretat social. Caldria veure si finalment aquesta sentència serà recorreguda al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i si, en el cas contrari, establiria jurisprudència al respecte.

78

11.2.- Webcliente

A continuació mostro una captura de pantalla que ens pot ajudar a fer-nos una idea de com és el portal *Webcliente* (www.webcliente.com) de la *Fundació Àmbit Prevenció*, destinat al consumidor de serveis sexuals d'un treballador sexual:

webcliente.com
La web del cliente de la prostitución

SALUD SEXUAL

Encuesta
Consulta

INICIO LA WEB PERCEPCIÓN DE RIESGO PRÁCTICAS SEXUALES SALUD SEXUAL LA PRUEBA DEL VIH ENTRE TÚ Y YO

LA WEB
Esta web va dirigida a aquellas personas que demandan servicios sexuales de pago.
El objetivo de la web es proporcionar información contrastada que sea de utilidad para las personas que solicitan servicios sexuales, a hombres, mujeres o transexuales. [Más..](#)

PERCEPCIÓN DE RIESGO
¿Qué es la percepción de riesgo?
La estimación del riesgo está influida por la percepción de cada persona, según las experiencias vividas, los valores individuales y sociales, los conocimientos, las posibilidades de controlar la situación, las características y las causas del riesgo. [Más..](#)

PRÁCTICAS SEXUALES
Las prácticas sexuales pueden ser muy variadas, para mantener tu salud es importante observar estas pocas reglas. Utiliza siempre el preservativo y los lubricantes. [Más..](#)

SALUD SEXUAL
Como cuidar la salud sexual. El preservativo es el método más eficaz para protegerse de la infección por VIH y de otras enfermedades transmisibles, SI lo utilizamos correctamente. [Más..](#)

LA PRUEBA DEL VIH
La prueba del VIH detecta la infección por el virus del VIH (Virus de la Inmunodeficiencia Humana). Consiste en detectar en la sangre o en la saliva los anticuerpos que nuestro organismo produce de forma natural cuando entra en contacto con el VIH. [Más..](#)

ENTRE TÚ Y YO
Las leyes españolas vigentes no declaran ilegal la prostitución, pero tampoco está reconocida como actividad profesional ni como trabajo. Sin embargo, cualquier persona adulta puede ofrecer servicios sexuales a cambio de dinero cuando lo haga de forma voluntaria, siendo mayor de edad, y sin ser inducida y/o obligada a ello. Muchos municipios tienen ordenanzas que multan a las personas que ofrecen y demandan servicios sexuales en la vía pública. [Más..](#)

ENCUESTA
Encontrarás una breve encuesta donde puedes aportar parte de tu experiencia como cliente. Esta información es confidencial. Gracias por tu ayuda. [Más..](#)

CONSULTAS
La web dispone de un servicio interactivo. Puedes consultarnos todo aquello que esté relacionado con alguno de los apartados que presentamos en la web y/o aquellas dudas que se te presenten. Intentaremos proporcionarte información y ayudarte en todo lo que podamos. Puedes realizar una consulta de forma anónima y te responderemos a la mayor brevedad. [Más..](#)

àmbit prevenció FUNDACIÓ
Con el soporte de Generalitat de Catalunya Departament de Salut

79

11.3.- ProtegerSex

De la mateixa manera que al punt anterior, en aquest faré dues captures referents al programa de *Stop Sida*, ProtegerSex, la primera captura és del portal web (www.protegersex.org) i la segona del bloc del mateix programa (www.protegersex.blogspot.com.es):

PROTEGER SEX

Un espacio para el cuidado de nuestra salud sexual.

Protegersex
¡Bienvenid@s!
¿Quiénes somos?
¿Dónde estamos?
¿Qué servicios ofrecemos?
¿Qué actividades realizamos?
Información útil
Enlaces
Colaboradores

Hombres
Blog
Consultas

Trans

ONG

Clientes

STOP SIDA

ProtegerSex es un programa de *Stop Sida* liderado por hombres y mujeres trans trabajadores/as del sexo.

Somos una comisión de voluntarios/as trabajadores/as sexuales, que participamos activamente en la promoción, diseño, ejecución y evaluación de las actividades, con el apoyo de un equipo de técnicos en Salud Sexual.

Si eres hombre o mujer trans trabajador/a del sexo puedes acercarte a *Stop Sida* y participar en las actividades que organizamos y en los servicios gratuitos que ofrecemos.

También puedes participar activamente en la comisión a través del blog www.protegersex.blogspot.com o incorporarte como voluntario/a y ser parte de nuestro equipo.

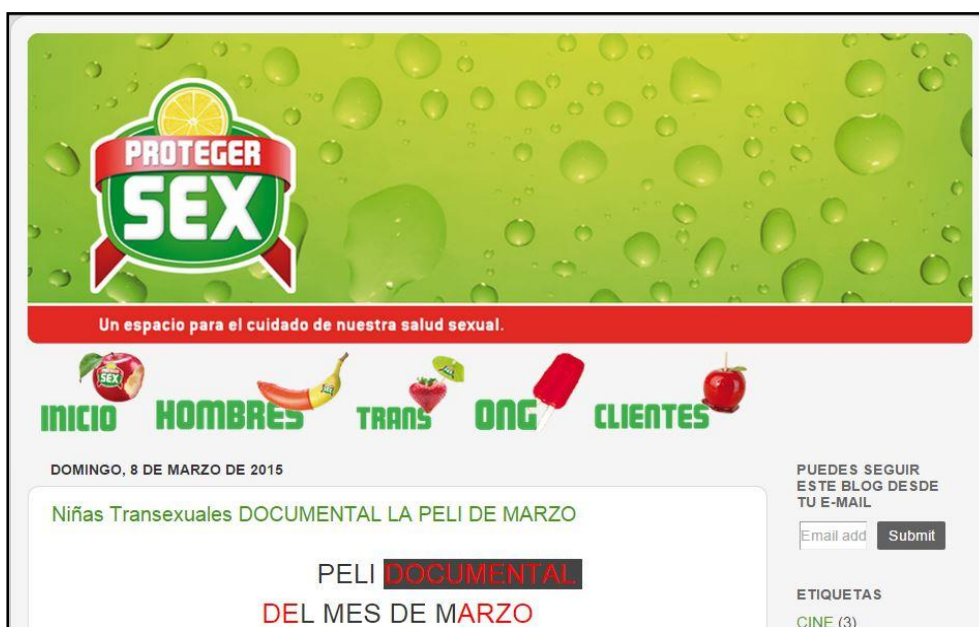
Si eres cliente de trabajadores/as sexuales hombres y trans puedes acudir a los servicios y actividades que te ofrecemos.

Si eres una ONG o Administración pública podemos implementar acciones conjuntas en el ámbito del Trabajo Sexual.

Si eres una empresa (agencia de trabajo sexual, portal web de contactos, local gay, productora audiovisual, prensa, etc.) podemos colaborar para mejorar las condiciones del Trabajo Sexual y del cuidado de la salud sexual de las personas vinculadas a él.

Ponte en contacto con nosotros en protegersex@stopsida.org

80

PROTEGER SEX

Un espacio para el cuidado de nuestra salud sexual.

INICIO HOMBRES TRANS ONG CLIENTES

DOMINGO, 8 DE MARZO DE 2015

Niñas Transexuales DOCUMENTAL LA PELI DE MARZO

PELI **DOCUMENTAL** DEL MES DE MARZO

PUEDES SEGUIR ESTE BLOG DESDE TU E-MAIL

Email add Submit

ETIQUETAS
CINE (3)

11.4.- Funcions i competències dels/les educadors/es socials

En aquest annex reproduïxo un quadre resum de les diferents funcions i competències dels/les educadors/es socials recollides al Codi Deontològic (ASEDES, 2007, p.44-45)

Funcions	Competències
Transmissió, formació, desenvolupament i promoció de la cultura.	<ul style="list-style-type: none">· Saber reconèixer els béns culturals de valor social.· Domini de les metodologies educatives i de formació.· Domini de les metodologies d'assessorament i orientació.· Capacitat per particularitzar les formes de transmissió cultural a la singularitat dels subjectes de l'educació.· Domini de les metodologies de dinamització social i cultural.· Capacitat per a la difusió i la gestió participativa de la cultura.
Generació de xarxes socials, contextos, processos i recursos educatius i socials	<ul style="list-style-type: none">· Perícia per identificar els diversos llocs que generen i possibiliten un desenvolupament de la sociabilitat, la circulació social i la promoció social i cultural.· Coneixement i destresa per crear i promoure xarxes entre individus, col·lectius i institucions.· Capacitat per potenciar les relacions interpersonals i dels grups socials.· Capacitat per crear i establir marcs possibilitadors de relació educativa particularitzats.· Saber construir eines i instruments per enriquir i millorar els processos educatius.· Destresa per a la posada en marxa de processos de dinamització social i cultural.
Mediació social, cultural i educativa	<ul style="list-style-type: none">· Coneixements teòrics i metodològics sobre mediació en les seves diferents accepcions.· Destresa per reconèixer els continguts culturals, llocs, individus o grups que cal posar en relació.· Donar a conèixer els passos o les eines dels processos en la pròpia pràctica.· Saber posar en relació els continguts, individus, col·lectius i institucions.
Coneixement, anàlisi i investigació dels contextos socials i educatius	<ul style="list-style-type: none">· Capacitat per detectar les necessitats educatives d'un context determinat.· Domini dels plans de desenvolupament de la comunitat i desenvolupament local.· Domini de mètodes, estratègies i tècniques d'anàlisi de contextos socioeducatius.· Perícia per discriminar les possibles respostes educatives a necessitats, diferenciant-les d'altres tipus de resposta possibles (assistencials, sanitàries, terapèutiques, etc.).· Coneixement i aplicació dels diversos marcs legislatius que possibiliten,

81

orienten i legitimen les accions de l'educadora i l'educador social.

- Capacitat d'anàlisi i avaluació del medi social i educatiu (anàlisi de la realitat).
- Coneixement de les diferents polítiques socials, educatives i culturals.

Disseny, implementació i avaluació de programes i projectes educatius

- Capacitat per formalitzar els documents bàsics que regulen l'acció socioeducativa: projecte de centre, reglament de règim intern, pla de treball, projecte educatiu individualitzat i altres informes socioeducatius.
- Domini de tècniques de planificació, programació i disseny de programes i/o projectes.
- Capacitat de posar en marxa plans, programes i/o projectes educatius i accions docents.
- Coneixement de les diverses tècniques i mètodes d'avaluació.

82

Gestió, direcció, coordinació i organització d'institucions i recursos educatius

- Domini dels diferents models, tècniques i estratègies de direcció de programes, equipaments i recursos humans.
 - Destresa en la gestió de projectes, programes, centres i recursos educatius.
 - Capacitat per a l'organització i la gestió educativa d'entitats i institucions de caràcter social i/o educatiu.
 - Capacitat de supervisar el servei ofert respecte dels objectius marcats.
 - Domini en tècniques i estratègies de difusió dels projectes.
-